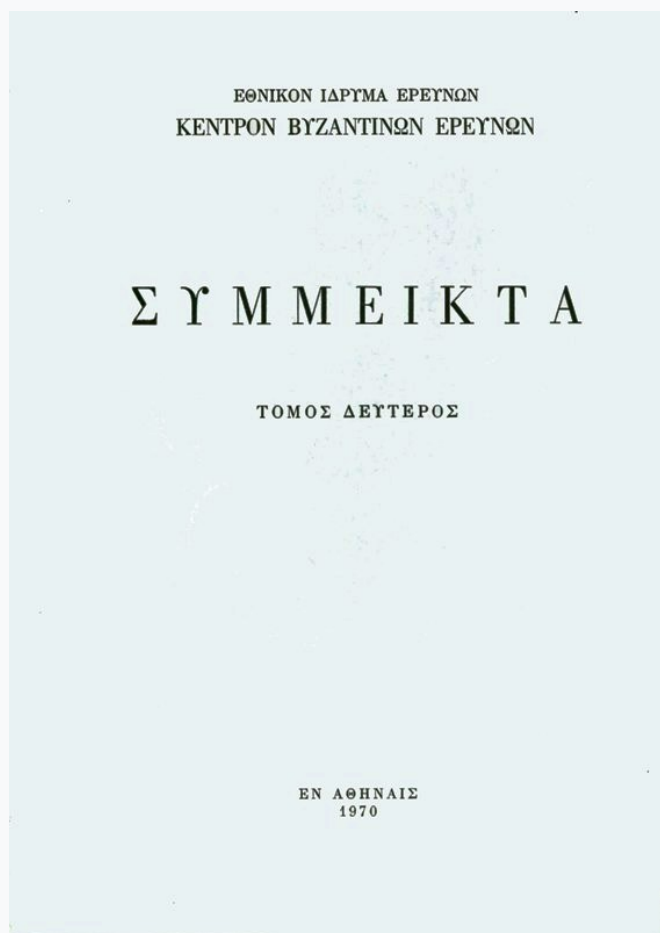

Byzantina Symmeikta

Vol 2 (1970)

SYMMEIKTA 2

Τὰ Ρουμανικά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς

Μαρία ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ, I.-R.
MIRCEA

doi: [10.12681/byzsym.651](https://doi.org/10.12681/byzsym.651)

Copyright © 2014, Μαρία ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ, I.-R.
MIRCEA

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ Μ., & MIRCEA, I.-R. (1970). Τὰ Ρουμανικά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς. *Byzantina Symmeikta*, 2, 255–327. <https://doi.org/10.12681/byzsym.651>

ΤΑ ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΤΜΩ ΜΟΝΗΣ

Τὸ πλουσιώτατον Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου περιέχει μέγαν ἀριθμὸν ἐγγράφων, Ἑλληνικῶν καὶ ξενογλώσσων, τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, τὰ ὅποια σχετίζονται ἀμεσώτατα μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου καὶ τῆς Μονῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους. Μεταξὺ τῶν ξενογλώσσων κειμένων περιλαμβάνονται καὶ τριάκοντα ἑξ Ρουμανικὰ ἐγγράφα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν πολύτιμον ὕλικὸν διὰ τὰς σχέσεις τοῦ μοναστικοῦ καὶ πνευματικοῦ τούτου κέντρου μετὰ τὰς παραδυναβίους ἡγεμονίας.

Τὰ τριάκοντα ἑξ Ρουμανικὰ ἐγγράφα χρονολογοῦνται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1584 - 1820 καὶ ἀναφέρονται ὅλα (πλὴν ἑνός, τοῦ ὑπ' ἀρ. 23) εἰς τὸ αὐτὸ θέμα: εἰς τὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν αἱ δύο ἡγεμονίαι προσέφεραν πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου καὶ τὴν «Πατριάδα» Σχολήν.

Τὰ ἐγγράφα, κατὰ τὸ περιεχόμενόν των, εἶναι δυνατόν νὰ διαχωρισθοῦν εἰς δύο ἐνότητες: α') εἰς τὰ ἡγεμονικὰ ἐγγράφα δωρεᾶς καὶ β') εἰς τὰ ἐγγράφα διενεργείας ἐράνου.

Α'. Τὰ ἡγεμονικὰ ἐγγράφα, εἴκοσι δύο τὸν ἀριθμὸν (βλ. ἐγγρ. ἀρ. 1 - 22), χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1584 μέχρι τοῦ 1820, καλύπτουν δηλαδὴ περίοδον δύο καὶ ἡμίσεος αἰώνων. Ὅλα εἶναι ἐγγράφα δωρεᾶς: διὰ τούτων οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας (ἐγγρ. ἀρ. 1, 3 - 7, 9, 11 - 18, 21 - 22) καὶ τῆς Βλαχίας (ἐγγρ. ἀρ. 2, 8, 10, 19 - 20) παραχωροῦν ἢ ἀνανεώνουν ὠρισμένην χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου.

Τὸ παλαιότερον σφζόμενον Ρουμανικὸν ἐγγράφον τοῦ Ἀρχείου χρονολογεῖται, ὡς ἐλέχθη, κατὰ τὸ ἔτος 1584 καὶ ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωλοῦ. Ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐγγράφου καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ εὐεργετῶν ἡγεμὼν ζητεῖ νὰ κληθῇ νέος κτήτωρ τῆς Μονῆς (*novyj ktitor*, βλ. σελ. 277, ἐγγρ. ἀρ. 1), συμπεραίνομεν ὅτι τότε διὰ πρώτην φορὰν παρεχωρήθη ἡ σχετικὴ δωρεά. Ὁ βοεβόδας Πέτρος ἦτο γνωστὸς διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰς «ἐλεημοσύνας» του: κείμενον τοῦ 1589 ἀναφέρει ὅτι «ἤτον ἐλεήμων εἰς τὸ ἄκρον, εἰς σκλάβους, εἰς πτωχοὺς, εἰς μοναχοὺς, εἰς ἐκκλησίας» καὶ ὅτι «ἔκαμε πολλὰς φιλοδωρείας εἰς τὸν [Πατριάρχην] Ἀντιοχείας, εἰς τὸν

‘Ιεροσολύμων, . . . και εις άλλους πολλούς, ότι ήλθαν εις την Μπογδανίαν»¹. Η πρωτοβουλία αυτή του Μολδαβού ήγεμόνος υπέρ της Μονής Πάτμου πρέπει να συναφθῇ πρὸς τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν του ἔναντι τῶν τουρκοκρατούμενων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ μονῶν καὶ πρὸς τὰς ἐπισκέψεις ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν εἰς τὴν αὐλὴν του, οἱ ὁποῖοι ἐπηρέασαν τὴν στάσιν του υπέρ της ὑποδούλου χριστιανοσύνης.

Τὸ ἀμέσως ἐπόμενον σωζόμενον ἔγγραφο τῆς Μολδαβίας χρονολογεῖται κατὰ τὸ ἔτος 1670 (ἔγγρ. ἀρ. 3), καὶ τὸ τρίτον κατὰ τὸ ἔτος 1702 (ἔγγρ. ἀρ. 4). Δὲν μαρτυρεῖται, ἐὰν ἐνδιαμέσως ἐγένοντο ἄλλαι δωρεαὶ πρὸς τὴν Μονήν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰ. ἡ ἐκ μέρους τῶν Μολδαβῶν ἡγεμόνων ἐπιχορήγησις γίνεται συστηματικῇ.

Πότε ἤρχισεν ἡ ἀντίστοιχος χρηματικὴ ἐπιχορήγησις τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας πρὸς τὴν Μονήν τῆς Πάτμου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ μετ’ ἀσφαλείας. Τὸ παλαιότερον σωζόμενον Βλαχικὸν ἔγγραφο χρονολογεῖται κατὰ τὸ ἔτος 1670 (ἔγγρ. ἀρ. 2) καὶ ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἀντωνίου din Popești. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως ἐὰν τότε ἐχορηγήθη τὸ πρῶτον ἡ δωρεὰ ἢ ἐὰν ὁ βοεβόδας Ἀντώνιος ἀνενέωσε μόνον παλαιότεραν «ἐλεημοσύνην». Ὑπενθυμίζομεν ὅτι ἐπὶ Ἀντωνίου din Popești ἡ πραγματικὴ διακυβέρνησις τοῦ κράτους εὕρισκετο εἰς χεῖρας τῶν Καντακουζηνῶν, οἱ ὁποῖοι διηύθυνον τὴν πολιτικὴν τῆς Βλαχίας. Οἱ ἐλληνικῆς καταγωγῆς οὗτοι ἄρχοντες ἐνδιέφεροντο, ὅπως ἦτο φυσικόν, διὰ τὸν ὑπόδουλον ἐλληνικὸν κλῆρον καὶ πιθανῶς ἐπηρέασαν τὸν ἡγεμόνα νὰ λάβῃ αὐτὴν τὴν πρωτοβουλίαν υπέρ της Πατριαρχικῆς Μονῆς.

Ἐπομένως τὸ κλῆμα ἦτο πρόσφορον καὶ εἰς τὰς δύο ἡγεμονίας διὰ τὴν ὑποστήριξιν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου. Ἐξ ἐλληνικοῦ κειμένου γνωρίζομεν ὅτι ἀκριβῶς τὸ 1670 — ἔτος ἀπολύσεως δύο ἐγγράφων δωρεᾶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας — ἀντιπρόσωποι τῆς Μονῆς τοῦ Θεολόγου εἶχον μεταβῇ εἰς τὴν Ρωσίαν δι’ εἰσπραξιν δωρεᾶς καὶ ὅτι διέβησαν διὰ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν². Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι αὐτοὶ ἐκλήτευσαν καὶ ἐπέτυχον νὰ δοθῇ πρὸς τὴν Μονήν οἰκονομικὴ βοήθεια ὑπὸ τῶν Μολδαβῶν καὶ Βλάχων βοεβοδῶν.

Ἐκτοτε, καὶ κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰ., ἡ δωρεὰ ἐχορηγεῖτο καὶ ἀνενεοῦτο συστηματικῶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας. Τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔγγραφα παραδίδουν τὰ ὀνόματα τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα (1702, Μολδαβία), τοῦ Ἀντιόχου Καντεμὶρ (1706, Μολδαβία), τοῦ

1. E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, τόμ. XIV/1, ἔκδ. N. Iorga, Βουκουρέστι 1915, ἀρ. 148, σελ. 84 καὶ 85 (= ‘Ιεροθέου Μονεμβασίας «Βιβλίον Ἱστορικόν», ἔκδ. 1786, σελ. 453, 455 - 457).

2. Βλ. Ἀρχεῖον Πάτμου, φάκελος ἐγγράφων Μήλου. Πρβλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἔγγραφα υπέρ της ἐν Μήλῳ Μονῆς τῆς Θεοτόκου*, Σύμμεικτα Κέντρου Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν, τόμ. Α΄, Ἀθήναι 1967, σελ. 252.

Μιχαήλ Ρακόβιτσα (1725, Μολδαβία), τοῦ Γρηγορίου Β' Γκίκα (1728, Μολδαβία· 1748, Βλαχία) καὶ τοῦ υἱοῦ του Ματθαίου Γκίκα (1753, Βλαχία· 1754, Μολδαβία), τοῦ Κωνσταντίνου Ρακόβιτσα (1750 καὶ 1757, Μολδαβία) τοῦ Ἰωάννου Θεοδώρου Καλλιμάχη (1759, Μολδαβία), τοῦ Γρηγορίου Γ' Γκίκα (1764 καὶ 1777, Μολδαβία), τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου (1801, Μολδαβία· 1803, Βλαχία), τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου (1802, Μολδαβία), τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη (1803, Μολδαβία), τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ (1813, Βλαχία), τοῦ Σκαρλάτου Καλλιμάχη (1815, Μολδαβία)¹ καὶ τοῦ τελευταίου φαναριώτου ἡγεμόνος Μιχαήλ Σούτσου (1820, Μολδαβία)².

Ὁ κατάλογος εἶναι μακρός, δὲν φαίνεται ὅμως νὰ εἶναι πλήρης. Πιθανώτατα καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες τῶν παραδουναβίων χωρῶν ἐξέδωκαν ἀνάλογα ἐγγράφα, τὰ ὅποια δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἢ λανθάνουν εἰς ἄλλα ἀρχεῖα. Κατ' ἀρχὴν ξενίζει ἡ διαπίστωσις ὅτι τὰ διασωθέντα εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Πάτμου ἐγγράφα τῆς Βλαχίας εἶναι πολὺ ὀλιγώτερα τῶν ἐγγράφων τῆς Μολδαβίας: ἐκ τῶν 22 ἡγεμονικῶν μόνον τὰ 5 εἶναι Βλαχικά. Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς δὲν ἀντιπροσωπεύει τὴν πραγματικότητα, διότι τὰ διασωθέντα ἐν Πάτμῳ Βλαχικά ἐγγράφα παρέχουν τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς σταθερᾶς χορηγίας πρὸς τὴν Μονήν, ἀναλόγου πρὸς τὴν βοήθειαν τῆς Μολδαβίας· οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδοθῇ εἰς διάφορον πολιτικὴν τῶν δύο ἡγεμονικῶν. Πιθανώτατα τὸ κενὸν ὀφείλεται εἰς συμπτωματικὴν ἀπώλειαν, ἔνεκα μεταφορᾶς τῶν ἐγγράφων ἢ ἄλλης αἰτίας.

Ἡ περίπτωσις τοῦ Μιχαήλ Σούτσου, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας κατὰ τὰ ἔτη 1783 - 1786, πάππου τοῦ ὁμωνύμου τελευταίου βοεβόδα τῆς Μολδαβίας, εἶναι χαρακτηριστική. Πράγματι, γνωρίζομεν ὅτι ὁ Μιχαήλ Σούτσος, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε πάντοτε ἰδιαίτερον ζῆλον ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παιδείας ἐπιχορηγῶν σχολεῖα καὶ μονὰς³, ἀπέλυσε τῷ 1785 δύο χρυσόβουλλα ὑπὲρ τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τῆς Πατριάδος Σχολῆς, ἐπέδειξε δὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ κέντρον τοῦτο τῆς Ὁρθοδοξίας: πλὴν τῆς κανονικῆς ἐτησίας δωρεᾶς, ἐχρηματοδότησε διὰ ποσοῦ 2.500 γροσίων τὴν ἀνοικοδόμησιν κτισμάτων εἰς τὸν περίβολον τῆς Ἀποκαλύψεως⁴, εἰς δὲ τὴν

1. Εἰς τὸ σκευοφυλάκιον τῆς Μονῆς σφίζεται δωρεὰ τοῦ Σκαρλάτου Καλλιμάχη ὑπὸ χρονολογίαν 1817: βλ. Σ τ. Πα πα δ ο π ο ὐ λ ο υ, *Ἐπιγραφές Ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου*, Ἀθῆναι 1966, ἀρ. 170.

2. Βλ. κατωτέρω, σελ. 321, Πίν. Α'.

3. Π. Ἀ ρ γ υ ρ ο π ο ὐ λ ο υ, *Οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας*, I. *Hellénisme Contemporain*, Ἀναμνηστικὸς τόμος «1453 - 1953. Ἡ Πεντακοσιεστὴ ἐπέτειος ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως», Ἀθῆναι 1953, σελ. 178 - 179.

4. Μ. Η. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, *Ἡ Πατριάς Σχολή*, Ἀθῆναι 1911, σελ. 35. Πρβλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 258 ὑποσ. 2.

Μονήν σφύζονται ιερὰ σκεύη, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ δωρεῶν τοῦ ἰδίου καὶ τῆς οἰκογενείας του ¹. Κατὰ παράδοξον ὅμως σύμπτωσιν τὰ δύο χρυσόβουλλα τῆς δωρεᾶς τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου ἐχάθησαν ², ἐνῶ τὸ ὄνομά του, μόνου αὐτοῦ ἐκ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, ἀναγράφεται εἰς τὸν ἐπίσημον πίνακα τῶν εὐεργετῶν τῆς Σχολῆς ³.

Ἐπίσης δὲν ἐσώθη χρυσόβουλλον, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ Μιχαὴλ Σούτσος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1785) καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπικυρώνει δωρεὰν τοῦ ἐκ Βουκουρεστίου πλουσίου ἐμπόρου Χατζῆ Δημητράκη Παπάζογλου ὑπὲρ τῆς Πατριάδος Σχολῆς. Ἡ δωρεὰ συνίστατο εἰς τὴν ἐπιχορήγησιν ἐτησίως 250 γροσίων ἐκ τῶν προσωπικῶν εἰσοδημάτων τοῦ Παπάζογλου, πρὸς συντήρησιν «πέντε ξένων καὶ ἐπιμελῶν μαθητῶν» ⁴. Ὡς συνάγεται ἐκ τῶν σωζομένων Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 19 καὶ 20, τῶν ἐτῶν 1803 καὶ 1813), ἡ δωρεὰ, μὲ ὠρισμένας μεταβολὰς ὡς πρὸς τὸ ποσὸν καὶ τὸν τρόπον εἰσπράξεως, διετηρήθη κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ δωρητοῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ⁵, τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ 1813 (πρβλ. ἔγγρ. ἀρ. 20). Ἡ

1. Βλ. Σ τ. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., ἀρ. 116, 120, 121, 122, 127, 128, 130², 131 καὶ 125, 126, 223 (;). Πρβλ. Μαλανδράκη, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 117 ὑποσ. 16.

2. Περὶ τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ τῆς τύχης των βλ. Μαλανδράκη, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 117 ὑποσ. 14 καὶ 15. Τὸ δεύτερον χρυσόβουλλον τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου σφύζεται ἐν ἀπογράφῳ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς, βλ. ἀπόσπασμα τούτου ἐν Μαλανδράκη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 117 ὑποσ. 15.

3. Αὐτόθι, σελ. 40. Πρβλ. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', Πετρούπολις 1897, σελ. 187, ὅπου εἰς ἐπιστολὴν Πατρίου μοναχοῦ σημειώνεται ὅτι «οἱ πατέρες τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου γνωρίζουν εὐεργέτην καὶ δεφενδευτὴν αὐτῶν τὸν μακαρίτην... Μιχαὴλ βοεβόδα» (= Μιχαὴλ Σούτσον).

4. Μαλανδράκη, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 35 καὶ σελ. 117 ὑποσ. 17, ὅπου σημειώνεται ὅτι ἀπόγραφον τῆς δωρεᾶς, γενομένης τὴν 6 Ἀπριλίου 1785, σφύζεται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς ὑπ' ἀρ. ἔγγρ. 280. Τὸ ἀπόγραφον τοῦτο δὲν ἀνεῦρον μέχρι τοῦδε. — Ἀντίγραφον εἰς Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, χρφ. 34, φφ. 156^v - 159 : πρβλ. C h. Pîrnuțǎ, *Documents concernant les aides accordées par les Pays Roumains aux écoles grecques de l'étranger*, Revue des Études Sud-est Européennes 7/4 (1969), σελ. 648 καὶ ὑποσ. 6. Πρβλ. καὶ C. C. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains à l'enseignement de la péninsule Balkanique et du Proche-Orient*, Revue Roumaine d'Histoire 9 (1970), σελ. 831 - 832, ὅπου ὅμως σημειώνεται ὅτι τὸ παρεχόμενον ἐτησίως ποσὸν ἀνῆρχετο εἰς 100 τάλληρα ἢ λέι. Πρβλ. N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, Βουκουρέστι 1939, σελ. 353.

5. Εἰς λογιστικὸν βιβλίον τῆς Σχολῆς ἔχει καταχωρισθῇ «ἐπιτροπικὸν γράμμα» τοῦ Παπάζογλου, τοῦ ἔτους 1801, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ δωρητὴς καθιστᾷ «ἐπιτρόπους», διὰ τὴν εἰσπραξίν καὶ ἀποστολὴν τῆς δωρεᾶς του, τοὺς προκρίτους τῆς συντεχνίας τῶν γουνάρδων. Εἰς τὸ αὐτὸ γράμμα προσθέτει ὅτι «μετὰ τὸν θάνατόν του διορίζει νὰ τὰ δίδουν οἱ κληρονόμοι του κατὰ διαδοχὴν, καθ' ὃ διατάττει εἰς τὴν διαθήκην του» : πρβλ. Μαλανδράκη, Ἡ Πατριάς Σχολή, σελ. 117 - 118 ὑποσ. 17. — Ὁ θάνατος τοῦ Χατζῆ Δημη-

χορηγία αὐτὴ τοῦ Παπάζογλου ἐντάσσεται εἰς τὸ γενικώτερον εὐνοϊκὸν κλίμα, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει ὑπὲρ τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου καὶ τῆς Σχολῆς τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου, εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Πατμιάς εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην φήμην. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὁ ἐκ Πάτμου μητροπολίτης Σεβαστείας καὶ κατόπιν Βιζύης καὶ Μηδείας Δανιὴλ Πάντουβας εἶχεν ἀναπτύξει, ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Βλαχίαν, μεγάλην δραστηριότητα ὑπὲρ τῆς Μονῆς καὶ τῆς Σχολῆς Πάτμου καὶ ὅτι πολλὰ ἐκ Βλαχίας ἀφιερώματα πρὸς τὴν Μονὴν ὀφείλονται εἰς ἰδικήν του πρωτοβουλίαν ¹.

Ἐπίσης ἐξ ἄλλων πηγῶν γνωρίζομεν ὅτι προέβησαν εἰς δωρεὰς πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου οἱ ἡγεμόνες Κωνσταντῖνος Μουρούζης (1778, Μολδαβία) ², Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (1774 - 1782 καὶ 1797, Βλαχία), Ἀλέξανδρος Μουρούζης (1793, Βλαχία), Κωνσταντῖνος Χαντζερλῆς (1798, Βλαχία) καὶ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος (1819, Βλαχία), τῶν ὁποίων ὅμως τὰ σχετικὰ ἔγγραφα δὲν εὐρίσκονται εἰς τὸ Πατμιακὸν Ἀρχεῖον ³. Ἐπίσης εἰς ἔγγραφα τῆς παρουσῆς συλλογῆς (ἀρ. 8 καὶ 15) μνημονεύονται «χρυσόβουλλα» δωρεᾶς τοῦ Γρηγορίου Β' Γκίικα, τῆς πρώτης ἐν Βλαχίᾳ ἡγεμονίας του (1733 - 1735), καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας (1795 - 1799), τὰ ὁποῖα, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν.

Ἐξ ἄλλου τὸ γεγονός ὅτι, τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰ., μαρτυρεῖται ἐπανεπιλημμένως ἀνανέωσις τῆς δωρεᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε νέου ἡγεμόνος, ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἀνάλογα ἔγγραφα ἀπέλυσαν καὶ οἱ λοιποὶ βοεβόδαι τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας.

τράκη Παπάζογλου τοποθετεῖται μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀνωτέρω ἐπιτροπικοῦ γράμματος (1801) καὶ πρὸ τῆς 12 Ἰουνίου 1803, ἡμερομηνίας ἀπολύσεως τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 ἐγγράφου τῆς παρουσῆς συλλογῆς, ὅπου ὁ δωρητὴς μνημονεύεται ὡς μακαρίτης.

1. Βλ. Στ. Παπαδοπούλου, *Ἐπιγραφές Ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου*, σελ. 6 καὶ ἀρ. 104, 110, 119 - 122, 128, 131, 132, 161 - 165. Πρβλ. καὶ Παπαδοπούλου - Κεραμέως, *Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη*, τόμ. Γ', σελ. 187, ὅπου ἡ προμνημονευθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Πατμίου μοναχοῦ.

2. Τὸ ἔγγραφον δὲν ἐσώθη εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς, μνημονεύεται ὅμως εἰς ἄλλα ἔγγραφα τῆς συλλογῆς, βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. 18, πρβλ. καὶ ἔγγρ. 16 καὶ 21. Ἀντίγραφον εἰς Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, χρφ. 26, φ. 206. Βλ. καὶ V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, Βουκουρέστι 1891 κέ., τόμ. Β', σελ. 323 - 325 (τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἡδυνήθη νὰ συμβουλευθῶ). Πρβλ. Pîrnuțǎ, *Documents*, σελ. 647 - 648 καὶ Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains...*, σελ. 832.

3. Τινὰ τούτων σφύζονται ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Βουκουρεστίου, χρφ. 34, φφ. 133^v - 134^v (τοῦ ἔτους 1797), χρφ. 40, φφ. 126 - 127 (τοῦ ἔτους 1798), χρφ. 93, φ. 117^v (τοῦ ἔτους 1819): πρβλ. Pîrnuțǎ, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 648. Giurescu, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 831. Διὰ τὰ κείμενα βλ. V. A. Urechia, ἔνθ' ἀνωτ., τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331, 449 - 450.

Τὰ πολυάριθμα (32 τὸν ἀριθμὸν εἶναι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως γνωστὰ) ἔγγραφα δωρεᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἡ βοήθεια τῶν βοεβοδῶν πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἀρχικῶς ἦτο συμπτωματικὴ καὶ τυχαία, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰ. παρεχωρεῖτο συστηματικῶς καὶ δὲν ἐδίδετο μόνον ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐνὸς συγκεκριμένου γεγονότος ἢ διὰ νὰ καλύψῃ εἰς δεδομένην στιγμὴν τὰς οἰκονομικὰς ἀνάγκας καὶ τὰς φορολογικὰς ὑποχρεώσεις τῆς Μονῆς. Ἀντιθέτως μάλιστα, ἡ δωρεὰ ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν *κ α ν ο ν ι κ ῆ ς ἐ τ η σ ί α ς* ἐπιχορηγήσεως, τὴν ὁποίαν οἱ ἡγεμόνες τῶν παραδουναβίων χωρῶν κατέβαλλον κατ' ἔτος ἀνελλιπῶς, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ ἐκάστοτε νέος ἡγεμὼν δὲν παρέλειπε νὰ ἀνανεώσῃ. Αὕτῃ ἡ συνεχὴς καὶ σταθερὰ πολιτικὴ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἐναντι τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου εἶναι, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, ἀρκετὰ σπανία περίπτωσις¹, καὶ τὸ γεγονὸς πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ ὑπογραμμισθῇ.

Τὰ σφζόμενα ἔγγραφα ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς λεπτομερείας τῆς καταβολῆς καὶ εἰσπράξεως τῆς ἐτησίας αὐτῆς δωρεᾶς. Βεβαίως κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν δύο καὶ πλέον αἰώνων ἡ ὅλη διαδικασία ὑπέστη μεταβολάς, εἶναι δυνατόν ὅμως νὰ ἐξαρθοῦν ὠρισμένα γενικὰ χαρακτηριστικά. Οὕτω τὸ παραχωρούμενον ἐτησίως ποσόν, ἐπακριβῶς καθοριζόμενον δι' ἔγγράφου ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε ἡγεμόνος², κατεβάλλετο ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου ἢ τῶν ἀλυκῶν τῆς χώρας εἰς τοὺς πρὸς τοῦτο προσερχομένους ἀντιπροσώπους τῆς Μονῆς, εἰς τακτὴν ἡμερομηνίαν — συνήθως τὴν 8 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν Μολδαβίαν, κατὰ μῆνα Μάρτιον εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰ. φαίνεται ὅτι δὲν ἐστέλλοντο ἐκ Πάτμου μοναχοὶ πρὸς εἰσπραξίν τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχεν ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς εἰς τὰς δύο ἡγεμονίας, καλούμενος *ἐπίτροπος*³, ὁ ὁποῖος εἰσέπραττε

1. Πρβλ. μετὰξὺ ἄλλων Γ. Τσιοράν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν Χωρῶν μετὰ τοῦ Ἄθω καὶ δὴ τῶν Μονῶν Κουτλουμουσίου, Λαύρας, Δοχειαρίου καὶ Ἁγίου Παντελεήμονος ἢ τῶν Ρώσων*, Ἀθῆναι 1938 (Texte und Forschungen zur Byz. - Neugr. Philologie, № 25), κυρίως σελ. 90 κέ., ὅπου ἀναφέρονται αἱ πρὸς τὰ ἀγιορειτικὰς μονὰς δωρεαί, αἱ ὁποῖαι ἦσαν σημαντικαὶ ἀλλ' ὄχι πάντοτε συστηματικαί.

2. Εἰς τὴν Μολδαβίαν τὸ ποσὸν ἀνήρχετο ἐτησίως ἐπὶ Πέτρου τοῦ Χωλοῦ εἰς 5000 ἄσπρα καὶ ἐπὶ πλέον 1000 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν μοναχῶν (ἔγγρ. ἀρ. 1), ἐν συνεχείᾳ εἰς 4000 ἄσπρα καὶ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως (ἔγγρ. ἀρ. 3 - 7, τῶν ἐτῶν 1670 - 1728), κατόπιν εἰς 50 λέι (ἔγγρ. ἀρ. 9, 11 - 15, 17, τῶν ἐτῶν 1750 - 1803) καὶ 500 ἢ 700 γρόσια διὰ τὴν Σχολὴν (ἔγγρ. ἀρ. 16, 18, 21 - 22, τῶν ἐτῶν 1802 - 1803, 1815, 1820). Εἰς τὴν Βλαχίαν, τὸ ποσὸν ἀνήρχετο ἀρχικῶς εἰς 3000 ἄσπρα καὶ ἐπὶ πλέον 1000 ἄσπρα διὰ τὰ ἔξοδα μεταβάσεως τῶν μοναχῶν (ἔγγρ. ἀρ. 2, τοῦ 1670), ἐν συνεχείᾳ δὲ εἰς 30 τάλληρα (ἔγγρ. ἀρ. 8, 10, τοῦ 1748 καὶ 1750) καὶ κατόπιν εἰς 60 τάλληρα (ἔγγρ. ἀρ. 19, 20, τοῦ 1803 καὶ 1813), χωρὶς βεβαίως νὰ ὑπολογισθοῦν εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν αἱ ἔκτακτοι δωρεαὶ αἱ λαμβανόμεναι ἐκ τῶν φόρων ἐπὶ τοῦ οἴνου.

3. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ἀρ. 16 καὶ 18, ὅπου δηλοῦται ρητῶς. Ἀλλὰ τοῦτο συνάγεται

τὸ ποσὸν καὶ διεβίβαζε τοῦτο εἰς τὴν Μονήν. Μοναδικὸς ὅρος, τὸν ὁποῖον ἔθετον οἱ εὐεργετοῦντες ἡγεμόνες, ἦτο νὰ μνημονεύεται εἰς τὴν λειτουργίαν τὸ ὄνομα τῶν δωρητῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των ¹.

Ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (1774 - 1782) γίνονται σημαντικαὶ προσανυξήσεις εἰς τὴν βασικὴν δωρεάν : ἐκτὸς δηλ. τῆς κανονικῆς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως τῶν 60 τότε ταλλήρων, τὰ ὅποια ἐδίδοντο ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀλυσκῶν τῆς χώρας, παρεχωρήθη ὠρισμένον ποσοστὸν ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ οἴνου. Τὸ συγκεντρούμενον ποσὸν δὲν ἦτο βεβαίως σταθερὸν — ἐκυμαίνετο κατ' ἔτος ἀναλόγως τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἀντιστοίχου φόρου — ὑπερέβαιnen ὅμως κατὰ πολὺ τὴν βασικὴν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν. Ἡ νέα αὐτὴ δωρεὰ ἀνευρώθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη (1793) ², ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του (1797) καὶ ὑπὸ τῶν διαδόχων του εἰς τὸν θρόνον τῆς Βλαχίας, Κωνσταντίνου Χαντζερλῆ (1798), Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου (1803), Ἰωάννου Καρατζᾶ (1813) καὶ Ἀλεξάνδρου Σούτσου (1819). Ἐκ τῆς σειρᾶς αὐτῆς τῶν ἐγγράφων μόνον δύο, τὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ, εὐρίσκονται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς ³.

Ἀπὸ τοῦ 1778, ὅλαι σχεδὸν αἱ δωρεαὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἀφοροῦν ὄχι μόνον εἰς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Πατμιάδα Σχολήν. Ἡ πρωτοβουλία τῆς νέας δωρεᾶς ἀνήκει εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας Κωνσταντῖνον Μουρούζη, ὁ ὅποιος ἐδώρησεν εἰς τὴν Σχολὴν ἐτησίως τὸ σημαντικὸν ποσὸν τῶν 700 λεί, εἰς ἐπιβράβευσιν τῶν ἐπιμελεστέρων καὶ εἰς βοήθειαν τῶν πτωχοτέρων μαθητῶν ⁴. Αἱ δωρεαὶ τῶν ἡγεμόνων

ἐμμέσως καὶ ἐκ παλαιότερων ἐγγράφων (ἀπὸ τοῦ ἐγγρ. ἀρ. 8 κέ., τοῦ ἔτους 1748), ὅπου δὲν προβλέπεται πλέον ἰδιαίτερον ποσὸν διὰ τὰ ἔξοδα μεταβάσεως τῶν μοναχῶν πρὸς εἰσπραξίν τῆς δωρεᾶς.

1. Πρβλ. Γ. Τσιοράν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν Χωρῶν μετὰ τοῦ Ἀθῶ*, σελ. 84. Πρβλ. καὶ *Memoriu asupra Mănastilor inchinate puse sub invocatia Locurilor Sfinte din Orient*, Βουκουρέστι 1863, σελ. 2.

2. Πρβλ. Pîrnuțǎ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 648 § 3: μνεία τούτου εἰς ἔγγραφον Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.

3. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ἀρ. 19 καὶ 20. Διὰ τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τοῦ Κωνσταντίνου Χαντζερλῆ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, τὰ ὅποια ἔχουν τὸ αὐτὸ περιεχόμενον, βλ. Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, χρφ. 34, φφ. 133^v - 134^v, χρφ. 40, φφ. 126 - 127, χρφ. 93, φ. 117^v ἀντιστοιχῶς. Βλ. V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331 καὶ 449 - 450. Πρβλ. Pîrnuțǎ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 648. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains*, σελ. 831 - 832.

4. Διὰ τὸ ἔγγραφον τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, τοῦ ἔτους 1778, βλ. ἀνωτέρω, σελ. 259 ὑποσ. 2. Διὰ τὰ ἐπόμενα, βλ. κατωτέρω, σελ. 297 κέ. καὶ 300 κέ., ἐγγρ. ἀρ. 16 (1802), 18 (1803), 19 (1803), 20 (1813), 21 (1815), 22 (1820). Πρβλ. Giurescu, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 831 - 832.

πρὸς τὴν Σχολὴν τῆς Πάτμου συμπίπτουν μὲ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ πνευματικοῦ τούτου κέντρου. Πράγματι, ἡ Πατμιάς Σχολή, ἰδρυθεῖσα τῷ 1713, ἀπέκτησε κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΗ' αἰ. μεγάλην φήμην καὶ κατέστη ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων τότε Ἑλληνικῶν σχολῶν¹. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον τῶν βοεβοδῶν, οἱ ὅποιοι, ὡς εἶναι γνωστόν, ἐβοήθησαν γενικώτερον τὴν Παιδείαν εἰς τὰς τουρκοκρατούμενας ὀρθοδόξους περιοχάς².

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα προκύπτουν ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τῆς παρούσης συλλογῆς, τὰ ὅποια ἀντιπροσωπεύουν τὰς δωρεᾶς τοῦ ἐπισήμου κράτους τῶν παραδουναβίων χωρῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ κατώτερος κλῆρος τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας προσέφερε τὴν βοήθειάν του πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ Θεολόγου, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς οἰκονομικὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καλύψουν μόναι αἱ γενναῖαι χορηγίαι τῶν ἡγεμόνων. Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς τὸ σημεῖον ἀναφέρεται ἡ δευτέρα ὁμάς τῶν Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου.

Β'. Ἡ δευτέρα ὁμάς περιλαμβάνει δέκα τρία ἔγγραφα (ἀρ. 24 - 36), ἀναφερόμενα ὅλα εἰς τὸ αὐτὸ θέμα : τὸν ἔρανον, ὁ ὅποιος διενεργήθη εἰς τὰς δύο παριστρίους ἡγεμονίας ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Πάτμου Ἰακώβου κατὰ τὰ ἔτη 1815 - 1816. Ἡ ἐποχὴ ἦτο ἰδιαιτέρως κρίσιμος διὰ τὴν Μονὴν καὶ τὴν Πατμιάδα Σχολήν, ὅπως διαφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐγγράφων. Ἡ ἔντασις τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, αἱ οἰκονομικαὶ ἀπαιτήσεις τοῦ κυριάρχου, ἡ μείωσις τῶν ἐσόδων τῆς Μονῆς καὶ τῆς Σχολῆς τῆς εἶχον καταστήσει προβληματικὴν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τῶν δύο ἰδρυμάτων. Διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν οἰκονομικὴν αὐτὴν δυσχέρειαν, ἡ Μονὴ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν διενέργειαν ἐράνου εἰς τὰ ὁμόδοξα κράτη τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ διάβημα παραδίδουν τὰ δέκα τρία Ρουμανικὰ ἔγγραφα.

Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, διότι, ἀποτελοῦντα ἐν σύνολον τὸ ὅποῖον ἔχει διασωθῇ σχεδὸν ἀκέραιον, παρέχουν πλήρη εἰκόνα τῆς ὅλης διαδικασίας διὰ τὴν διενέργειαν ἐράνου εἰς μίαν χώραν ὑπὸ ὀρθοδόξου μονῆς ἢ ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο, ἦσαν κατ' ἀρχὴν ἀπαραίτητα τὰ ἀκόλουθα ἔγγραφα : α') πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ (συνήθης ἀπανταχοῦσα) πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς χώρας, διὰ τῆς ὁποίας καλοῦνται νὰ προσφέρουν τὴν οἰκονο-

1. Περὶ τῆς Πατμιάδος Σχολῆς, τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς ἱστορίας της βλ. ἐν ἐκτάσει Μαλανδράκη, *Ἡ Πατμιάς Σχολή*, κυρίως σελ. 9', 5 κέ., 12, 22. Περὶ τῆς περιουσίας καὶ τῶν ἐσόδων της, αὐτόθι, σελ. 37.

2. Πρβλ. τὴν σχετικὴν μελέτην τοῦ C. C. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains*, σελ. 823 - 835, ὅπου ἐκτίθενται αἱ κυριώτεραι περιπτώσεις, αἱ συνθῆκαι δωρεᾶς καὶ τὰ παραχωρούμενα ποσά.

μικὴν βοήθειαν εἰς τὴν ἐνδιαφερομένην μονήν· β') συστατικὴ ἐπιστολὴ τῆς ἐνδιαφερομένης μονῆς, ἐξουσιοδοτοῦσης τὸν ἀντιπρόσωπόν της ὅπως διενεργήσῃ τὸν ἔρανον· γ') ἔγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας, διὰ τοῦ ὁποίου παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα διενεργείας ἐράνου ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας του. Εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν τὰ προκαταρκτικὰ αὐτὰ ἔγγραφα δὲν διεσώθησαν, ἀναφέρονται ὁμως ρητῶς εἰς τὰ σωζόμενα ἔγγραφα (πρβλ. ἔγγρ. ἀρ. 24, 26, 32, 34). Τὰ διασωθέντα ἔγγραφα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: α') ἐκκλήσεις τῶν μητροπολιτῶν Μολδαβίας καὶ Οὐγγροβλαχίας, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἱεράρχαι καλοῦν τὸ ποιμνιὸν των ὅπως βοηθήσῃ τὴν Μονήν, εἰς μίαν δὲ περίπτωσιν ὁ μητροπολίτης ὀρίζει τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἕκαστος κληρικός, κατὰ τὸν βαθμὸν του, ὀφείλει νὰ καταβάλῃ εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Μονῆς ἡγούμενον Ἰάκωβον (ἔγγρ. ἀρ. 25, 26, 32)· β') ἔγγραφα τῆς *Ποστελνιτσίας* (Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν) τῆς χώρας, ἐν εἴδει συστατικῶν ἐπιστολῶν ἢ ἀδείας διελύσεως διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἡγεμονίας (ἔγγρ. ἀρ. 24, 34)· γ') *κατάστιχα* (*izvod*) ἢ ἀποδείξεις τῶν ὑπευθύνων (συνήθως *οἰκονόμων* ἢ *πρωτοπαπᾶδων*) διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ ἐράνου εἰς τὰς κατὰ τόπους ἐκκλησίας, ὅπου καταγράφεται ἡ συνδρομὴ τοῦ κατωτέρου κλήρου εἰς τὸν ἔρανον. Διεσώθησαν ὁκτὼ τοιοῦτοι κατάλογοι ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μολδαβίας, Δοροχόι, Χέρτζα, Σουτσάβα, Χιρλάου, Τίργου - Φρουμός, Ρωμάν, Μποτοσάνι καὶ ἀνωνύμου περιοχῆς (ἔγγρ. ἀρ. 27, 28, 29, 30, 33, 35, 36 καὶ 31 ἀντιστοίχως). Τὸ συγκεντρωθὲν ποσόν, κατὰ τὰ δεδομένα πάντοτε τῶν ἐγγράφων, ἀνέρχεται εἰς 991 λεί καὶ 40 παράδες. Εἶναι ὁμως πιθανὸν ὅτι τὸ συνολικὸν ποσὸν ἦτο μεγαλύτερον, διότι ἀπουσιάζουν τὰ κατάστιχα τῶν ὑπολοίπων ἐπαρχιῶν τῆς Μολδαβίας, καθὼς καὶ ὁλοκλήρου τῆς Βλαχίας. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως ὅτι ὁ ἔρανος διενεργήθη εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῶν δύο χωρῶν καὶ δὲν περιωρίσθη — πρᾶγμα ἐλάχιστα πιθανὸν — εἰς ὠρισμένας μόνον περιοχάς.

Ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται τὰ δέκα τρία Ρουμανικὰ ἔγγραφα εἶναι μία τυπικὴ περίπτωσις *ζητείας*.

Ἡ *ζητεία* (καλουμένη *ἐλεος* - *ἐλεημοσύνη* εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα, *miluija* εἰς τὰ ρουμανικά, *milostynja* εἰς τὰ σλαβονικά), ἡ ὁποία ἡσχεῖτο ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἶναι θεσμὸς σημαντικὸς τῶν χρόνων τῆς δουλείας, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει μέχρι τοῦδε μελετηθῇ ἐν τῷ συνόλῳ του¹. Ὁ θεσμὸς οὗτος ἐπεβλήθη ἐκ λόγων πραγματικῆς ἀνάγκης. Πράγματι, διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας συντηρήσεως καὶ διαβιώσεως καὶ εἰς τὰς βαρυτάτας οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις ἐναντι τοῦ Τουρκικοῦ Δημοσίου, τὰ πατριαρχεῖα καὶ αἱ κατὰ τόπους ἐκκλησίαι καὶ μοναί, στερηθεῖσαι κατὰ μέγα μέρος τῶν παλαιότερων προσόδων των καὶ κυρίως τῶν προνομίων τῶν ὁποίων

1. Πρβλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἔγγραφα*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 249 καὶ ὑποσ. 1, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

ἀπέλαυνον ἐπὶ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ καταφύγουν εἰς τὴν διενέργειαν ἐράνου μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ (ταξιδιωτὰι) διέτρεχον τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας κηρύττοντες καὶ λαμβάνοντες τὴν προαιρετικὴν εἰσφορὰν (ἐλεημοσύνην) τῶν εὐλαβῶν χριστιανῶν. Ἐρανοὶ διενηργοῦντο καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἄλλα ὁμόδοξα κράτη, ἀκόμη καὶ εἰς Λατινικὰς χώρας εὐρισκομένας ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πάπα¹. Κυρίως ὅμως ἔρανοὶ ἐγίνοντο εἰς τὰ μεγάλα ὁμόδοξα κράτη, εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ τὰς παραδυναβίους ἡγεμονίας, ὅπου ἡ κοινὴ θρησκεία, ἡ κοινὴ παράδοσις καὶ τὰ πολιτικὰ συμφέροντα ὑπῆρξαν οἱ βασικοὶ συντελεσταὶ τοῦ ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν τουρκοκρατουμένην Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἦδη ἐμελετήσαμεν ἄλλοῦ μίαν περίπτωσιν ζητείας, ἡ ὁποία εἶχε διενεργηθῇ ἐντὸς τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους ὑπὸ μιᾶς Ἑλληνικῆς μονῆς². Τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν Ρουμανικὰ ἔγγραφα προσθέτουν νέον στοιχεῖον εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεσμοῦ καί, λόγῳ τῆς πληρότητός των, διαφωτίζουν πολὺ τὸ ὅλον θέμα.

Αἱ δύο ομάδες τῶν Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου παρουσιάζουν δύο ὅψεις τοῦ αὐτοῦ ζητήματος: τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας, τὴν ὁποίαν προσέφερεν ὁρθόδοξος χώρα εἰς ὁρθόδοξον μοναστικὸν κέντρον εὐρισκόμενον ὑπὸ ὀθωμανικὸν ζυγόν. Ἡ βοήθεια αὕτη παρείχετο γενικῶς ἢ ὑπὸ τὴν μορφήν καθωρισμένης χρηματικῆς δωρεᾶς ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας ἢ ὑπὸ τὴν μορφήν παραχωρήσεως ἀδείας πρὸς διενέργειαν ἐράνου μεταξὺ τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπικρατείας, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν (ζητεία). Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν χορηγὸς εἶναι τὸ ἐπίσημον κράτος, εἰς τὴν δευτέραν ὁ λαός. Τὰ ἔγγραφα τῆς παρούσης συλλογῆς μαρτυροῦν ὅτι εἰς τὰς Ρουμανικὰς χώρας καὶ τὸ κράτος καὶ ὁ λαὸς ὑπῆρξαν χορηγοὶ τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου.

Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας πρὸς τὴν Πατριακὴν Μονὴν ἐντάσσεται εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς γενικωτέρας πολιτικῆς τῶν παριστρίων κρα-

1. Βλ. ΜΜ, τόμ. Γ', σελ. 394 κέ., ἔγγρ. ἀρ. 7, 8, 21, 23, 26, τῶν ἐτῶν 1502, 1507, 1606, 1609, 1613 ἀντιστοιχῶς. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου μαγίστρου τῶν Ἰωαννιτῶν μοναχῶν καὶ μόνον τὸ ὑπ' ἀρ. 23 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου τοῦ Γ'. — Ἡ ζητεία ἢ ἐνεργηθεῖσα ὑπὸ τῆς Μονῆς Πάτμου εἰς Λατινικὰς χώρας πρέπει νὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἰδιαίτερον πολιτικὸν καθεστῶς τῆς περιοχῆς, ἡ ὁποία εὐρίσκετο μέχρι τοῦ 1522 ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Καθολικῶν Ἰωαννιτῶν, καὶ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἐπέδειξαν οἱ Ἰωαννῖται πρὸς τὴν Μονὴν καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Γενικώτερον πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ, ἐὰν ἡ ζητεία εἰς Λατινικὰς χώρας διενεργεῖτο μόνον ἐκ μέρους μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν εὐρισκομένων ὑπὸ λατινικὴν κυριαρχίαν ἢ ἐπιρροήν, ἢ ἐὰν ἦτο φαινόμενον ἀνεξάρτητον τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν ἐλευσμένων, ὅποτε ἀποκτᾷ ἰδιαίτεραν σημασίαν διὰ τὴν στάσιν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῶν ὑποδοῦλων ὁρθόδοξων.

2. Βλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἔγγραφα*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 231 - 256.

τῶν ἐναντι τῶν ὀρθοδόξων θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ἰδρυμάτων. Αἱ δύο παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι ἐπέδειξαν πάντοτε ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Παιδείαν τῶν τουρκοκρατουμένων χωρῶν καὶ ὑπεστήριξαν ὕλικῶς τὰ πατριαρχεῖα, τὰς ἐκκλησίας καὶ μονὰς καὶ τὰ σχολεῖα τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, τὰ ὁποῖα ἐπιέζοντο ὑπὸ τοῦ κυριάρχου. Ἐνδεικτικὸς εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν εὐεργετηθέντων θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ἰδρυμάτων ¹.

Ἡ βοήθεια αὐτὴ κατέστη δυνατὴ ἅφ' ἑνὸς ἕνεκα τῆς συνεχείας τοῦ πολιτικοῦ βίου εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως πολιτικὸς βίος εἶχεν ἐπὶ αἰῶνας ἐκλείψει ὀλοσχερῶς, καὶ ἅφ' ἑτέρου ἕνεκα τῶν μεγάλων ὕλικῶν δυνατοτήτων τῶν δύο χωρῶν ².

Ὅμως, πλὴν τῶν ἐξωτερικῶν τούτων παραγόντων, βασικὸς συντελεστὴς αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυρὰ παράδοσις ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰ. οἱ βοεβόδοι τῆς Βλαχίας εἶχον παραχωρήσει σημαντικὰς δωρεὰς εἰς τὴν ἀθωνικὴν Μονὴν τοῦ Κουτλουμουσίου ³. Ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΓ' αἰ. οἱ Ρουμᾶνοι ἡγεμόνες ἦσαν οἱ κατ' ἐξοχὴν προστάται τῶν ἀγιορειτικῶν μονῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐπανειλημμένως προσέφερον γενναίας χορηγίας ⁴.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Πάτμου ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι, εἰδικώτεροι, συντελεσται τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν βοεβωδῶν: οὕτω μεγάλως συνέτεινεν ἡ φήμη καὶ ἡ ἀκτινοβολία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπὸ αἰώνων ἡ Μονή, καὶ ἡ σπουδαιότης τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε τὸν ΙΗ' αἰ. ἡ Σχολή της. Ἐνδεικτικὸν τῆς σημασίας τοῦ μοναστικοῦ τούτου κέντρου εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἐπισήμων δωρεῶν καὶ ἀφιερωμάτων, μαρτυροῦνται καὶ προσκυρώσεις Ρουμανικῶν μετοχίων εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Θεολόγου (πρβλ. ἔγгр. ἀρ. 23, τοῦ 1754). Ὡσαύτως συνέτεινεν ἡ ἱκανότης καὶ δραστηριότης τῶν ἡγουμένων καὶ τῶν ἰθύνοντων τὰ τῆς Μονῆς καὶ τῆς Σχολῆς, οἱ ὁποῖοι εἰς χρόνους χαλεποὺς εἰργάσθησαν ἀόκνως διὰ τὴν συντήρησιν καὶ διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ καθιδρύματός των ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προβολὴν του. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Δανιὴλ Πάντουβα (ΙΗ' αἰ.) καὶ τοῦ ἡγουμένου Ἰακώβου (ἀρχαὶ ΙΘ' αἰ.). Τέλος μεγά-

1. Πρβλ. C. C. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains*, σελ. 823 - 835.

2. Αὐτόθι, σελ. 824.

3. Βλ. P. Lemerle, *Actes de Kutlumuş*, Παρίσι 1946, κυρίως σελ. 9 κέ., ὅπου ἐξετάζονται ἐν ἐκτάσει τὰ προβλήματα τῶν σχέσεων τῆς Μονῆς Κουτλουμουσίου μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ παρέχεται ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

4. Πρβλ. Γ. Τσιοράν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν Χωρῶν μετὰ τοῦ Ἁθῶ*, σελ. 90 κέ. Teodor Bodogae, *Ajutoarele Românești la Mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu 1940. Πρβλ. καὶ Ἀπ. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας 1354 - 1833, Θεσσαλονίκη 1969, κυρίως σελ. 163.

λη ήτο ή πολιτική σημασία τής περιοχής. Πράγματι, ή περιοχή αύτή τοῦ Αἰγαίου ὑπῆρξε συχνά τὸ πεδίον συγκρούσεων μεταξύ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, συγκρούσεων αἱ ὁποῖαι ἐπαρουσιάζοντο ὑπὸ τὴν μορφήν θαλασσίων συρράξεων καί, συχνότερον, πειρατειῶν¹. Ἡ Μονὴ τῆς Πάτμου ὑφίστατο τὰς ἐπιπτώσεις αὐτῶν τῶν πολιτικῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα συχνὰ εἶχον ἀπειλήσει καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν της.

Οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἐβοήθησαν τὸ μοναστικὸν καὶ πνευματικὸν τοῦτο κέντρον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς δυσκολίας διὰ μιᾶς σταθερᾶς καὶ συνεχοῦς χορηγίας, ἡ ὁποία διήρκεσε ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας καὶ ἔληξε μόνον εἰς τὰς παραμονὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ βοεβόδαι ἐνήργησαν πάντως συμφώνως πρὸς τὸ χριστιανικὸν αἶσθημα τοῦ λαοῦ των καὶ ἡ βοήθεια τὴν ὁποίαν παρέσχον εἰς τὴν Πάτμον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς βαθέος αἰσθήματος χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ κοινότητος πνευματικῆς, τὸ ὁποῖον καθώριζε τὴν στάσιν των ἔναντι τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τὰ τριάκοντα ἑξ Ρουμανικὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου χρονολογοῦνται, ὡς ἐλέχθη, ἀπὸ τοῦ 1584 μέχρι τοῦ 1820², καλύπτουν δηλαδὴ χρονικὸν διάστημα δύο καὶ ἡμίσεος αἰώνων, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει εἰς τὸν μελετητὴν νὰ παρακολούθησῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ρουμανικῆς διπλωματικῆς. Πρὸς τοῦτο ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ εἴκοσι δύο ἡγεμονικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν ὠρισμένον τυπικόν, ἐνῶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα (ἑνδεκα ἐκκλησιαστικά, δύο κρατικά καὶ ἓν ἰδιωτικόν) ἔχουν ἀπλουστάτην μορφήν καὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς καθωρισμένους τύπους καὶ κανόνας.

Δὲν προτιθέμεθα βεβαίως νὰ ἐκθέσωμεν διεξοδικῶς τὰ τῆς Ρουμανικῆς διπλωματικῆς κατὰ τοὺς ὑπὸ ἐξέτασιν χρόνους. Παραπέμπομεν πρὸς τοῦτο εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν «*Documente privind Istoria Romînei*» καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς δύο πρώτους τόμους τῆς Εἰσαγωγῆς, ὅπου εἰδικαὶ μελέται περὶ Παλαιογραφίας καὶ Διπλωματικῆς³.

1. Πρβλ. Ἑλίσάβετ Ζαχαριάδου, *Συμβολὴ στὴν ἱστορίαν τοῦ Νοτιοανατολικοῦ Αἰγαίου*, Σύμμεικτα τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, τόμ. Α', σελ. 206 κ.ά.

2. Βλ. σχετικῶς σελ. 321 - 322, Πίν. Α'.

3. Βλ. *Documente privind Istoria Romînei. Introducere*, τόμ. Α' καὶ Β', Βουκουρέστι 1956 καὶ ἰδιαιτέρως τὰς μελέτας: D. Bogdan, *Din paleografia slavo-romină*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 79 - 168. Emil Vîrtosu, *Din paleografia chirilica romînească*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 285 - 356. Ion Ionașcu - Fr. Pall, *Elemente de cronologie*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 389 κέ. D. Bogdan, *Diplomatica slavo-romină*, αὐτόθι, τόμ. Β', σελ. 5 - 224. Emil Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei și a Țării Romînești*, αὐτόθι, τόμ. Β', σελ. 333 - 558.

Ἐδῶ περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ὠρισμένα γενικὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα θὰ βοηθήσουν εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ θέματος.

Ἐκ τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων, δέκα ἐπτὰ ἀπελύθησαν ὑπὸ ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ πέντε ὑπὸ ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας. Μεταξὺ τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας ὑπῆρχεν ἀρχικῶς σαφὴς διαφορὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν, διότι διάφοροι ἦσαν αἱ πηγαὶ καὶ τὰ πρότυπα τῆς Γραμματείας τῶν δύο ἡγεμονιῶν, ὅπως διάφοροι ἦσαν ἀρχικῶς οἱ πολιτικοὶ τῶν προσανατολισμοὶ καὶ αἱ πολιτιστικαὶ ἐπιδράσεις.

Συγκεκριμένως, ἡ Βλαχικὴ διπλωματικὴ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς Βυζαντινῆς διπλωματικῆς, περιέχει δὲ πολλὰ δάνεια σλαβικῶν τύπων ἐκ τῶν Νοτίων Σλάβων. Τὰς ἐπιδράσεις καὶ τὰ δάνεια αὐτὰ ἐπεξεργάσθη ἐν συνεχείᾳ, ὥστε αὕτη νὰ ἀποτελέσῃ αὐθόπαρκτον ἐνότητα. Ἡ Μολδαβικὴ διπλωματικὴ ἀντιθέτως ἐπηρεάσθη περισσότερο ἀπὸ οὐγγρικὰ ἐγγράφα καὶ δυτικὰ πρότυπα, εἶχε δὲ ἀρχικῶς μορφήν λιτὴν καὶ ἀπλουστάτην¹. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἡ διαφορὰ αὕτη ἐμειώθη καὶ σχεδὸν ἐξηφανίσθη, καθ' ὅσον αἱ δύο χῶραι ὑφίσταντο κοινὰς ἐπιδράσεις καὶ ἀλληλεπιδράσεις, συχνὰ δὲ εἶχον διαδοχικῶς τοὺς αὐτοὺς ἡγεμόνας, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἦτο φυσικόν, ἦσαν φορεῖς κοινῶν πολιτικῶν στοιχείων καὶ τύπων διοικήσεως.

Πρὶν ἐξετάσωμεν τὸν τύπον καὶ τὰ κύρια χαρακτηριστικά τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι, ἐκ τῶν τριάκοντα ἑξ Ρουμανικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου, τέσσαρα εἶχον γραφῇ εἰς σλαβονικὴν γλῶσσαν, δύο εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰ λοιπὰ τριάκοντα εἰς τὴν ρουμανικὴν². Εἰς τὴν σλαβονικὴν ἔχουν γραφῇ μόνον τὰ παλαιότερα ἐγγράφα (ὑπ' ἀρ. 1, 3, 4, 5), χρονολογούμενα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1584 - 1706, πρόκειται δὲ πάντοτε περὶ ἐγγράφων τῆς Μολδαβίας· ἀντιθέτως τὸ μόνον παλαιὸν ἐγγράφον τῆς Βλαχίας, τοῦ ἔτους 1670 (ὑπ' ἀρ. 2), ἔχει γραφῇ εἰς τὴν ρουμανικὴν³.

Ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰ. εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν τὰ ἐγγράφα συνετάσσοντο εἰς τὴν σλαβονικὴν. Ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον αἰῶνας, μέχρι τῆς διαμορφώσεως παιδείας εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν τῶν Ρουμάνων, ἡ σλαβονικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῶν δύο παραδυναβίων ἡγεμονιῶν, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ λαὸς ἐλάχιστα κατενόει ταύτην. Παρατηρεῖται δηλαδὴ εἰς τὴν Ρουμανίαν παρόμοιον φαινόμενον μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῆς λατινικῆς εἰς τὰς δυτικὰς

1. N. Iorga, *Notes de diplomatie roumaine*, Bulletin de la Section Historique de l'Académie Roumaine 17 (1930), σελ. 115.

2. Βλ. σελ. 321 - 322, Πίν. Α'. Τὸ ὑπ' ἀρ. 23 ἐγγράφον τῆς παρουσίας συλλογῆς, τὸ ὁποῖον παραδίδεται εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν, κατατάσσομεν μεταξὺ τῶν συνταχθέντων εἰς τὴν ρουμανικὴν, ὡς ρητῶς ἀναφέρει καὶ σχετικόν σημείωμα (βλ. κατωτέρω, σελ. 308 κέ.).

3. Βλ. σχετικῶς σελ. 321, Πίν. Α'.

χώρας, όπου όμως το επίσημον γλωσσικόν ὄργανον ὑπῆρξε φορεὺς ἑνὸς μεγάλου πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν Ρουμανίαν τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἐκεῖ κρατούσας ἱστορικὰς καὶ πολιτιστικὰς συνθήκας. Πράγματι, τὰ ὑλικά μέσα καὶ ἡ συνθήκη τῆς ἐποχῆς, τοῦλάχιστον μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰ., εἶχον περιορίσει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας μόνον ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τῶν μονῶν, όπου ὅμως ἐπικρατοῦσα γλῶσσα ἦτο ἡ σλαβονικὴ. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐλληνικῆς ἦτο πολὺ μικρὰ καὶ περιορίζετο μόνον εἰς τὴν Βλαχίαν: εἰς τὸν ἀρχικὸν πυρῆνα τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν, ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ μητροπολίτου Ὑακίνθου, προσετίθεντο διαρκῶς μοναχοὶ σλαβικῆς καταγωγῆς, οἱ ὁποῖοι εὗρισκον ἐκεῖ καταφύγιον ἀπὸ τὰς τουρκικὰς διώξεις. Σὺν τῷ χρόνῳ τὰ ρουμανικὰ μοναστήρια ἐγίναν ἀληθεῖς σχολαὶ σλαβικῶν γραμμάτων, ἀπὸ όπου ἐξήρχοντο ἐγγράμματοι ἄνδρες ὅχι μόνον τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τῆς Πολιτείας¹, οἱ ὁποῖοι ἐκάλυπτον τὰς ἀνάγκας τῆς γραμματείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Διοικήσεως. Οὕτως ἡ σλαβονικὴ ἀπέβη ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς λατρείας, τοῦ τυπικοῦ τῆς αὐλῆς, τῆς παιδείας, τῶν οἰκονομικῶν καὶ νομικῶν γραπτῶν σχέσεων². Ἦτο δηλαδὴ ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν συνετάσσοντο ὅλα τὰ ἔχοντα ἐπίσημον χαρακτῆρα ἔγγραφα (διατάγματα ἡγεμόνων, ἀφιερωτικά γράμματα, ἀκόμη καὶ συμβόλαια ἰδιωτῶν). Τὸ ἀρχαιότερον σφζόμενον ἔγγραφον εἰς σλαβονικὴν χρονολογεῖται εἰς μὲν τὴν Βλαχίαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1385, εἰς δὲ τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τοῦ 1388. Ἡ σλαβονικὴ παρέμεινεν ἐπίσημος γλῶσσα τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' αἰ.³

Ἡδη ὅμως ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰ. παρατηρεῖται, ἀρχικῶς εἰς τὴν Βλαχίαν ἀκολούθως δὲ καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, κίνησις πρὸς καλλιέργειαν τῆς ρουμανικῆς γλώσσης, ἐκδίδονται δὲ τότε τὰ πρῶτα βιβλία εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν τῶν Ρουμάνων⁴. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰ. ἡ κίνησις ἐντείνεται, ἡ δὲ ρουμανικὴ εἰσάγεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν γραμματεῖαν τῶν ἡγεμόνων (τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων Ματθαίου Bassarab καὶ Βασιλείου Λούπου). Τὸν ΙΗ' αἰ. ἡ ρουμανικὴ εἶχε πλέον ἐπικρατήσει ὀριστικῶς, ἡ δὲ σλαβονικὴ ἐγκατελείφθη⁵.

1. Πρβλ. Γ. Τσιοράν, *Σχέσεις τῶν Ρουμανικῶν χωρῶν μετὰ τοῦ Ἄθω*, σελ. 49 κέ.

2. Βλ. V. Căndea, *Livres Anciens en Roumanie*, Βουκουρέστι 1962, σελ. 15.

3. D. Bogdan, *Din paleografia slavo-română*, ἐν *Documente*, τόμ. Α', σελ. 112 - 113. Πρβλ. καὶ Θ. Ἀθανασίου, *Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν ἐν Ρουμανίᾳ (1644 - 1821)*, Ἀθῆναι 1898, σελ. 31 κέ.

4. Τὸ ἀρχαιότερον κείμενον εἰς ρουμανικὴν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1521: βλ. E m. Vîrtosu, *Din paleografia chirilica românească*, ἐν *Documente*, τόμ. Α', σελ. 283 κέ. — Τὸ παλαιότερον βιβλίον εἰς ρουμανικὴν εἶναι τοῦ ἔτους 1544, ἀλλὰ δὲν διεσώθησαν ἀντίτυπα τούτου· τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔντυπον χρονολογεῖται εἰς τὸ ἔτος 1559: πρβλ. V. Căndea, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 12.

5. N. Iorga, *Notes*, σελ. 140. Θ. Ἀθανασίου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 31 κέ.

Ἡ γραφή καὶ τῶν σλαβιστῶν καὶ τῶν ρουμανιστῶν γεγραμμένων ἐγγράφων εἶναι πάντοτε κυριλλική, διότι τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰς Ρουμανικὰς χώρας μέχρι τοῦ 1859, ὁπότε εἰσῆχθη ἡ λατινικὴ γραφή¹.

Ἡ χρῆσις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης εἰς δύο ἡγεμονικὰ ἐγγράφα (τὰ ὑπ' ἀρ. 16 καὶ 18, τῶν ἐτῶν 1802 καὶ 1803, ἀναφερόμενα καὶ τὰ δύο εἰς τὴν ἐλληνικὴν Σχολὴν τῆς Πάτμου) εἶναι εὐεξήγητος: πρόκειται περὶ ἐγγράφων τὰ ὁποῖα ἀπολύει ἐλληνικῆς καταγωγῆς ἡγεμῶν ὑπὲρ μιᾶς ἐλληνικῆς Σχολῆς, εἰς χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἐλληνικὴ παιδεία ἦτο ἰδιαιτέρως διαδεδομένη εἰς τὰς Ρουμανικὰς χώρας².

Ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου, τὰ πλεῖστα (15 ἐκ τῶν 22) χαρακτηρίζονται ὡς χρυσόβουλλα (*hrison - hrisonul*)³, φέρουν δηλαδὴ τὸν βυζαντινὸν ὄρον. Σημειωτέον ὅτι τὰ παλαιότερα χρυσόβουλλα τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν συλλογῆς εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐγγράφα τῆς Βλαχίας, ἐνῶ τὰ ἀντίστοιχα ἡγεμονικὰ ἐγγράφα τῆς Μολδαβίας καλοῦνται *list* (λέξις σλαβική, ἡ ὁποία σημαίνει τὸ ἐγγράφον ἐν γένει) ἢ *εὐεργετικά γράμματα* (ἐνεκα τοῦ περιεχομένου των). Πράγματι τὸ ἐπισημότερον τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον τῶν ἡγεμονικῶν ἐγγράφων τῆς Βλαχίας ἀρχικῶς, ἀκολούθως δὲ καὶ τῆς Μολδαβίας. Ὁ ὅρος χρυσόβουλλον μαρτυρεῖται τὸ πρῶτον ἐν Βλαχίᾳ τῷ 1388, ἔκτοτε δὲ ἀναφέρεται συχνὰ εἰς τὰς δύο παραδουναβίους ἡγεμονίας μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰ., ὑπὸ τὴν τεχνητὴν «μετὰ ἄρθρου» (τὸ *-ul* ἐθεωρήθη ὡς ἄρθρον) μορφήν *hrisonul*, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθε κατόπιν ὁ τύπος *hrison*⁴. Βεβαίως ὁ ὅρος δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τὴν συγκεκριμένην ἔννοιαν τῆς Βυζαντινῆς διπλωματικῆς, ἀλλὰ, ὡς συνέβαινεν καὶ εἰς ἄλλας Σλαβικὰς χώρας⁵, κατέληξε νὰ σημαίνει τὸ ἐπισημότερον ἐγγράφον τῆς ἡγεμονικῆς γραμματείας· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας τὰ ἐγγράφα, καὶ τὰ πλέον ἐπίσημα, δὲν ἔφερον συνήθως χρυσὴν σφραγίδα ἀλλὰ κηρίνην, ἡ λ. *hrison* ἔχασε τὴν ἀρχικὴν σημασίαν της καὶ ἐδήλωνεν εἰς τὰ ρουμανικὰ καὶ τὸ κηρόβουλλον⁶.

1. Βλ. ἐν ἐκτάσει *Documente privind Istoria Romînei*, τόμ. Α', σελ. 33 κέ. καὶ σχετικὸν πῖνακα εἰς σελ. 98. Πρβλ. D. B o g d a n, *Din paleografia slavo-romînă*, αὐτόθι, σελ. 283 κέ.

2. Πρβλ. A. I. E l i a n, *Elemente de paleografie greco-romînă*, Documente, τόμ. Α', σελ. 359 κέ.

3. Βλ. κατωτέρω, σελ. 321, Πίν. Α'.

4. Πρβλ. H. M i h a e s c u, *Influența grecească asupra limbii Române pînă în secolul al XV-lea*, Βουκουρέστι 1966, σελ. 154 - 155.

5. Ἀνάλογος εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν Ρωσικῶν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων: πρβλ. Μ α ρ ί α ς Ν υ σ τ α ζ ο π ο ὕ λ ο υ, *Τέσσαρα ἄγνωστα Ρωσικὰ ἐγγράφα ὑπὲρ τῆς ἐν Μήλῳ Μονῆς τῆς Θεοτόκου*, Σύμμεικτα ΚΒΕ, τόμ. Α', σελ. 243 κέ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

6. M. Λ ά σ κ α ρ ι, *Influences byzantines dans la diplomatie bulgare, serbe et*

Τὰ Ρουμανικά ήγεμονικά έγγραφα έχουν τὸν ἀκόλουθον τύπον καὶ διάταξιν ¹:

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐγγράφου ἐν εἶδει συμβολικῆς ἐπικλήσεως (*invocatio symbolica*) ἐτίθετο ἐνίοτε ὁ σταυρὸς (*chrysmos*) ὁ ὁποῖος, ἀπλοῦς ἀρχικῶς, ἔφερε συχνὰ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰ. περίτεχνον διακόσμησιν (πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 3, 6, 7, 11, 12). Γενικῶς παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἔγγραφα τῶν ήγεμόνων, ἀπλούστερα εἰς τὴν ἀρχὴν, ἔγιναν ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰ. πολυτελέστερα καὶ ἔφερον πολυχρῶμον καλλιτεχνικὴν διακόσμησιν: τὸ πλαίσιον, ὁ σταυρὸς, τὸ πρωτόγραμμα, τὰ ἀρχικά γράμματα καὶ τὸ μονόγραμμα τοῦ ήγεμόνος ἐκοσμοῦντο με πολλήν τέχνην ². Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Βλαχία ἐπὶ Șerban Καντακουζηνοῦ (1678 - 1688) καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Κωνσταντίνου Brîncoveanu (1688 - 1714), ἰδρύθη πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ήγεμονικῆς γραμματείας ὁλόκληρον ἐργαστήριον μικρογράφων ³. Ἀπὸ τῆς Βλαχίας ἡ συνήθεια τῆς διακοσμήσεως τῶν ἐγγράφων διεδόθη καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰ. ὁμῶς παρατηρεῖται καὶ πάλιν μία τάσις πρὸς ἀπλούστευσιν.

Πλὴν τοῦ σταυροῦ ὑπῆρχε συχνὰ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐγγράφων ἡ ἐπὶ κλησις «ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος...».

Εἰς τὴν ἐπὶ κλησιν ἀκολουθεῖ ἡ τίτλωσις (*intitulatio*), ἡ ὁποία εἰς τὰ Βλαχικά ἔγγραφα ἀρχίζει με τὸ *az* (= ἐγώ), εἰς δὲ τὰ Μολδαβικά, κατὰ μίμησιν δυτικῶν προτύπων, με τὸ *my* (= ἡμεῖς). Ἀκολουθοῦν τὸ ὄνομα καὶ οἱ τίτλοι τοῦ ήγεμόνος. Εἰς τὴν Βλαχίαν χρησιμοποιοῦνται πρὸς τοῦτο ἐξ Ἰσου οἱ ἀκόλουθοι δύο τύποι: α') *V Christa Boga vernyj...* (= ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστός...), κατὰ τὰ βυζαντινὰ πρότυπα καὶ β') *Milostiju Božieju* (= ἐλέω Θεοῦ, Dei Gratia), κατὰ τὰ δυτικὰ πρότυπα. Εἰς τὴν Μολδαβίαν ἀπαντᾷ μόνον ὁ δεύτερος τύπος ⁴.

Εἰς τοὺς τίτλους τῶν Ρουμάνων ήγεμόνων (εἴτε πρόκειται περὶ τῆς τι-

slavo-roumaine, Byz.Sl. 3 (1931), σελ. 503 καὶ 505. Πρβλ. D. B o g d a n, *Diplomatica slavo-romină*, Documente, τόμ. Β', σελ. 20 κέ., ὅπου ἐξετάζονται λεπτομερῶς οἱ χρησιμοποιοῦμενοι ὅροι, ὡς καὶ ὁ χρόνος ἐμφανίσεως, ἡ προέλευσις καὶ ἡ σημασία ἐκάστου.

1. Περὶ τῆς διατάξεως τῶν Ρουμανικῶν ἐγγράφων βλ. ἐν ἐκτάσει D. B o g d a n, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 75 - 145.

2. E. m. V i r t o s u, *Din paleografia chirilica rominească*, Documente, τόμ. Α', σελ. 300 - 301. D. B o g d a n, *Diplomatica slavo-romină*, Documente, τόμ. Β' σελ. 49 - 50. Πρβλ. καὶ D. B o g d a n, *Din paleografia slavo-romină*, αὐτόθι, τόμ. Α', σελ. 133 - 135 (περὶ τῶν διαφόρων χρωμάτων μελάνης). Πρβλ. Φωτ. 4 - 6.

3. N. I o r g a, *Notes*, σελ. 151.

4. M. Λάσκαρι, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 507. Περὶ τῆς τιτλώσεως τῶν Ρουμανικῶν ἐγγράφων, τῶν πηγῶν καὶ τῶν ἐπιδράσεών της βλ. D. C i u r e a, *Problema originii lui Io din intitulafia și subscripția documentelor românești*, Analele Academiei Române, Mémoires de la Section Historique, σειρά Γ', τόμ. 26 (1943), σελ. 17 καὶ 19. D. B o g d a n, *Diplomatica slavo-romină*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 82.

τλώσεως, εἴτε περὶ τῆς ὑποσημεώσεως, εἴτε περὶ τῆς ἐπιγραφῆς), ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰ. (ἀπὸ τοῦ 1330 εἰς τὴν Βλαχίαν, ἀπὸ τοῦ 1392 εἰς τὴν Μολδαβίαν) καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰ., προτάσσεται πάντοτε τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος ἢ λέξις - σύμβολον *Ιω* (ὑπὸ ποικίλους τύπους)¹. Ἡ σημασία τῆς λέξεως αὐτῆς εἶναι προβληματική: ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰ. καὶ μέχρι σήμερον, τὸ θέμα ἔχει ἀπασχολήσει τοὺς ἱστορικοὺς, ἔχουν δὲ προταθῇ διάφοροι ἐρμηνεῖαι², ἐκ τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

α') ὅτι τὸ *Ιω* εἶναι βουλγαρικῆς προελεύσεως, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Βουλγάρου τσάρου Ἰωάννου (Ἰωαννίτζη) Asen († 1018), τοῦ λεγομένου Καλοῖωάννου, ἰδρυτοῦ τοῦ Β' Βουλγαρικοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τινες θεωρίας μετεῖχον καὶ Βλάχοι³. Ἐναντίον αὐτῆς τῆς θεωρίας, ἡ ὁποία ὑποδηλοῖ σχέσιν ὑποτελείας τῶν Βλάχων τῆς Ρουμανίας πρὸς τοὺς Βουλγάρους, εἶναι, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ τίτλος *Ιω* ἐμφανίζεται δύο καὶ πλέον αἰώνας μετὰ τὸν τσάρων Ἰωαννίτζην.

β') ὅτι ἀντιθέτως εἶναι τύπος διακοσμητικός, δάνειον μὲν ἐκ τῆς βουλγαρικῆς γραμματείας, ἄνευ ὅμως οὐδεμιᾶς πολιτικῆς σημασίας⁴.

γ') ὅτι ταυτίζεται μὲ τὴν προσωπικὴν ἀντωνυμίαν *eu* ἢ *noi-muy* (ἐγὼ ἢ ἡμεῖς) καὶ ὅτι ἐν συνεχείᾳ ἐξελήφθη ὡς κύριον ὄνομα καὶ προσετέθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἡγεμονικῶν τίτλων. Ἡ ταῦτισις ὅμως αὐτῇ δὲν εἶναι δυνατὴ, διότι εἰς τοὺς τίτλους τῶν ἡγεμόνων τὸ *eu-muy* προετάσσετο πάντοτε τοῦ *Ιω*.

δ') ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ τουρκικοῦ τίτλου Ἀγιάνης (= ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ἐξουσίας), ἐξελληνισθέντος εἰς Ἰωάννης καὶ κατὰ σύντμην *Ιω*. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν, τὴν ὀνομασίαν *Ιω* ἔδιδον εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν των οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, διὰ νὰ προσδώσουν εἰς τὴν ἐξουσίαν των τὴν μορφήν τῆς κληρονομικότητος⁵.

ε') ὅτι εἶναι σύμβολον θρησκευτικὸν μὲ μυστικὴν σημασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδόθησαν ποικίλαι ἐρμηνεῖαι: π.χ. ὅτι εἶναι σύντμῃσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰεχωβᾶ⁶ ἢ σύμβολον μυστικὸν συνδεόμενον μὲ τὸν θρῶλον ἑνὸς μυθικοῦ χρι-

1. Περὶ τῶν διαφόρων τύπων τοῦ *Ιω* βλ. E. m. V i r t o s u, *Titulatura Domnilor și asocierea la Domnie în Țara Românească și Moldova (pînă în secolul al XVI-lea)*, Βουκουρέστι 1960, σελ. 11 κέ. καὶ 22 - 24.

2. Περὶ τῶν μέχρι τοῦδε διατυπωθεισῶν θεωριῶν βλ. αὐτόθι, σελ. 35 - 82.

3. Τὴν ἄποψιν ὑπεστήριξε μεταξὺ ἄλλων καὶ ὁ N. I o r g a, *Notes*, σελ. 120.

4. I o n B o g d a n, *Ιω din titlul domnilor Români*, Convorbiri Literare, Βουκουρέστι 1889, σελ. 731 κέ.

5. Π. Ἀργυροπούλου, *Οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 172· πρβλ. καὶ σελ. 157.

6. Εὐλ. Κουρίλα Λαυριώτου, *Τὰ χρυσόβουλλα τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας καὶ τὸ σύμβολον Ιω ἢ Ιωάννης*, «Εἰς Μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου», Ἀθήναι 1935, σελ. 245 - 254.

στιανοῦ μονάρχου ὀνόματι Ἰωάννου, ἐν συναρτήσῃ πάντοτε πρὸς ὠρισμένους ἡγεμόνας τῆς Βουλγαρίας, οἱ ὅποιοι ἔφερον τὸ αὐτὸ ὄνομα ¹.

Ὁ Emil Vîrtosu, εἰς εἰδικὴν καὶ ἐμπεριστατωμένην μελέτην, ὅπου ἐξετάζει ἐν ἐκτάσει τὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὅρου, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ *Iw* ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀρχικὴν σημασίαν τοῦ θεοφόρου ἐλληνικοῦ ὀνόματος Ἰωάννης· δηλώνει δηλ. ἐκεῖνον ὁ ὅποιος ἔλαβε τὴν θείαν χάριν, τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ — ιδιότητα τὴν ὁποίαν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως παρεχώρησε διὰ πρώτην φορὰν τῷ 864 εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βουλγαρίας Βόριν, ὅταν οὗτος ἡσπάρσθη τὸν χριστιανισμόν, καὶ ἀργότερον εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ρουμανικῶν χωρῶν καὶ εἰς τινὰς δεσπότας τῆς Σερβίας. Ἡ ιδιότης τοῦ *Io - Ioan* ἐπὶ πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ πεδίου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ὄνομα - τίτλον Στέφανος (= ὁ ἐστεμμένος, ὁ στεφθεὶς) τῶν ἡγεμόνων τῆς Μεγάλης Σερβίας ².

Εἰς τὴν τίτλωσιν ἀκολουθεῖ συνήθως ἡ διεύθυνσις καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἡ ἐκθεσις τῆς ὑποθέσεως. Προοίμια μὲ χωρία θρησκευτικὰ σπανίως ἀπαντοῦν εἰς τὰ Βλαχικά ἔγγραφα καὶ ἀκόμη σπανιώτερον εἰς τὰ Μολδαβικά ³. Μετὰ τὴν ὑπόθεσιν παρατίθεται κατάλογος τῶν μαρτύρων. Ἡ μαρτυρία, καλουμένη εἰς τὰ ἔγγραφα «πίστις» (σλαβιστὶ *vera*, ρουμανιστὶ *credința* καὶ *mărturia* ἐκ τῆς ἐλληνικῆς) ⁴, ἀπαντᾷ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἔγγραφα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, εἶναι δὲ στοιχεῖον καθαρῶς δυτικόν. Ὡς μάρτυρες ἀναγράφονται οἱ υἱοὶ τοῦ ἡγεμόνος, τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου του (*sfatul*), οἱ βογιάροι κατὰ τάξιν πρωτοκαθεδρίας καὶ ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι. Οἱ ἀναφερόμενοι μάρτυρες ὑφίσταντο πράγματι, ὅσκις μνημονεύονται ὀνομαστικῶς, ὑπάρχουν ὅμως περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας σημειώνονται ἀορίστως ὡς μάρτυρες «καὶ ὅλοι οἱ βογιάροι» ἢ «καὶ οἱ λοιποὶ βογιάροι τῆς χώρας» ⁵.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου ἀναφέρεται κεχωρισμένως ὁ λογοθέτης, ὁ ὅποιος κατὰ διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος συνέταξε καὶ ἐπεκύρωσε τὸ ἔγγραφο, καὶ ὁ γραμματεὺς (*diak, uric, spîsatel', grammatic*), ὁ ὅποιος κατέγραψε τοῦτο ⁶.

Ἀκολουθεῖ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου. Ὁ χρόνος παρέχεται διττῶς: διὰ τῶν ἐτῶν ἡγεμονίας τοῦ ἀπολύοντος τὸ ἔγγραφο ἡγεμόνος καὶ διὰ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους.

1. G. Nandriș, *L'origine de Iw dans le titre des souverains bulgares et roumains*, RESL. 40 (1964) (= *Mélanges André Vaillant*), σελ. 159 - 166.

2. E. m. Vîrtosu, *Titulatura Domnilor...*, σελ. 82 κέ. βλ. καὶ γαλλικὴν περίληψιν εἰς σελ. 310 - 312.

3. Μ. Λάσκαρι, *Influences*, σελ. 507.

4. Πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 1, 3, 4, 5 (*vera*)· 2, 6, 7, 19, 20 (*credința*).

5. Πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 4. Βλ. Iorga, *Notes*, σελ. 124 - 126. Λάσκαρι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 509.

6. Iorga, *Notes*, σελ. 127, 128. Λάσκαρι, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 508 - 509. D. Bogdan, *Diplomatica slavo-romină*, Documente, τόμ. Β', σελ. 111 - 113. Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν γραφέων βλ. αὐτόθι, σελ. 54.

Ἡ χρονολόγησις διὰ τῶν ἐτῶν ἡγεμονίας ἀπαντᾷ σπανίως τὸν ΙΖ' αἰ., γίνεται ὅμως συνήθεια κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Φαναριωτῶν (ΙΗ' αἰ. - ἀρχαὶ ΙΘ' αἰ.). Ὁ τρόπος ἀποδόσεως τῶν ἐτῶν ἡγεμονίας εἶναι χαρακτηριστικὸς τῶν ἐκεῖ κρατουσῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν. Ἐπειδὴ δηλ. ἦτο σύνηθες φαινόμενον εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας ἡ διαδοχικὴ ἀνάληψις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου τῆς ἡγεμονίας τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης χώρας, τὰ ἔτη ἡγεμονίας ἐκάστου ἡγεμόνος ἄλλοτε ὑπελογίζοντο κεχωρισμένως δι' ἐκάστην ἡγεμονίαν καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν προηγηθεισῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην χώραν ἡγεμονιῶν, καὶ ἄλλοτε συνυπελογίζοντο καὶ συνηριθμοῦντο εἰς συνεχῆ ἀρίθμησιν ὅλα τὰ ἔτη τῶν προηγούμενων ἡγεμονιῶν¹.

Εἰς τὸν τρόπον χρονολογήσεως διὰ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους συνυπάρχουν ἐπιδράσεις βυζαντιναὶ καὶ δυτικάι: οὕτω, μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰ., τὸ ἔτος παρείχετο, ἀκόμῃ καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου, κατὰ τὰ βυζαντινὰ πρότυπα. Ἀλλ' ἐνῶ εἰς τὴν Βλαχίαν ἡ ἀρχὴ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους ἐτίθετο τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, εἰς τὴν Μολδαβίαν, ὅπου ἡ δυτικὴ ἐπίδρασις ἦτο ἰσχυρά, τὸ ἔτος ἤρχιζε, μέχρι τοῦ 1580/1584, τὴν 1ην Ἰανουαρίου· κατόπιν ὅμως ἐπεκράτησε καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν ὁ βυζαντινὸς τρόπος χρονολογήσεως, μὲ ὀλίγας μόνον ἐξαιρέσεις. Ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰ. εἰσάγεται καὶ γενικεύεται εἰς τὰς δύο ἡγεμονίας ἡ ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως χρονολογία². Ἡ χρονολογία ἀπεδίδετο δι' ἐλληνικῶν ἀριθμῶν προσηρμοσμένων εἰς τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον³.

Μετὰ τὴν χρονολογίαν τίθεται εἰς τὰ Βλαχικὰ ἔγγραφα ἡ ὑποσημείωσις (*subscriptio*), μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τίτλον τοῦ ἡγεμόνος. Ἡ ὑποσημείωσις, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ ἔλαβε τὴν μορφὴν μονογράμματος, ἀνεγράφετο, κατὰ μίμησιν τοῦ βυζαντινοῦ χρυσοβούλλου, δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, ο ὃ δ ἐποτε ὅμως ἦτο αὐτόγραφος. Οἱ βοεβόδαι τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας, ὅπως καὶ οἱ τσάροι τῆς Ρωσίας⁴ καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Σερβίας, δὲν ὑπέγραφον κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους οἱ ἴδιοι τὰ ἔγγραφα, τὰ ὅποια ἀπέλυον. Τὰ ἔγγραφα τότε ἐκυροῦντο μόνον διὰ τῆς ἡγεμονικῆς σφραγιῖδος⁵. Μόλις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΓ' αἰ., ἐμφανίζεται εἰς

1. Ion Ionașcu - Fr. Pall, *Elemente de cronologie*, Documente, τόμ. Α', σελ. 409 - 410.

2. Αὐτόθι, σελ. 406, 415 - 416. Πρβλ. Iorga, *Notes*, σελ. 128 - 129, *Λάσκαρι, Influences*, σελ. 508.

3. Em. Vîrtosu, *Din paleografia chirilica românească*, Documente, τόμ. Α', σελ. 307 κέ. Ὡς ἐλέχθη οἱ ἐλληνικοὶ ἀριθμοὶ ἦσαν προσηρμοσμένοι εἰς τὸ κυριλλικὸν ἀλφάβητον: οὕτω τὸ ς (στίγμα) ἀπεδίδετο διὰ τοῦ s, τὸ η (κόππα) διὰ τοῦ ч καὶ τὸ ѳ (σαμπί) διὰ τοῦ п.

4. Πρβλ. Μαρίας Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα Ρωσικὰ ἔγγραφα*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 242, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

5. Πρβλ. ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 1 (τοῦ 1584).

τὰ Βλαχικά ἔγγραφα, πλὴν τῆς ἐρυθρᾶς ὑποσημειώσεως, καὶ ἡ αὐτόγραφος ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐγράφετο δι' ἐρυθρᾶς μελάνης. Ἐκ τῆς Βλαχικῆς γραμματείας, ἡ συνήθεια διεδόθη καὶ εἰς τὴν Μολδαβίαν, ὅπου ἔκτοτε τὰ ἡγεμονικά ἔγγραφα ἔφερον διὰ κοινῆς μελάνης τὴν αὐτόγραφον ὑπογραφήν τοῦ ἡγεμόνος. Ἐνίστε, ἀπὸ τοῦ 1620, ἡ ὑπογραφή τοῦ Μολδαβοῦ ἡγεμόνος ἐκοσμεῖτο διὰ χρυσῆς κόνεως, κατ' ἐπίδρασιν ἀνατολικήν, καὶ δι' ἐγχρώμων σχεδίων¹.

Τὰ ἡγεμονικά ἔγγραφα ἐκυροῦντο πάντοτε διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ ἡγεμόνος, ἡ ὁποία ἀρχικῶς ἦτο ἀπηρωρημένη καὶ ἐξ ἐρυθροῦ κηροῦ (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 1, 2, 3), μεταγενεστέρως δὲ προστετυπωμένη ἐκ κηροῦ, καλυπτομένου συχνὰ διὰ χάρτου, ὁ ὁποῖος ἐδέχετο τὸ σφράγισμα (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 8, 10). Σφραγίδες τετυπωμέναι ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ἐμφανίζονται ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰ., ἐγενικεύθησαν ὅμως ἐπὶ Φαναριωτῶν καὶ εἶχον ὀκταγωνικὸν ἢ στρογγύλον σχῆμα (πρβλ. ἔγγρ. ἀρ. 5, 6, 7, 9, 11 - 22). Ἡ σφραγὶς ἔφερε συνήθως τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν εἰς σλαβονικήν, ἀργότερον δὲ καὶ εἰς ρουμανικὴν γλῶσσαν: (ὄνομα ἡγεμόνος) ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν τῆς χώρας Μολδαβίας (ἢ Βλαχίας), ἢ τὰ ἀρχικά τοῦ ἡγεμόνος, ἐνίστε δέ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δυτικῶν προτύπων, καὶ τὴν χρονολογίαν². Τὸ ἀναγραφόμενον ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἔτος δὲν ἦτο ὅπωςδὴποτε τὸ ἔτος ἀπολύσεως τοῦ ἐγγράφου, ἀλλὰ συνήθως τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πρώτης ἢ τῆς παρούσης ἡγεμονίας τοῦ ἀπολύοντος ἡγεμόνος³. Εἰς τὸ μέσον ὑπῆρχε συχνὰ τὸ ἐμβλημα τῆς χώρας: κεφαλὴ βονάσου διὰ τὴν Μολδαβίαν, κόραξ κρατῶν εἰς τὸ ράμφος του δακτύλιον διὰ τὴν Βλαχίαν· καὶ τὰ δύο ἐμβλήματα προέρχονται ἀπὸ μύθους σχετικούς μὲ τὴν ἀρχικὴν διαμόρφωσιν τῶν δύο Ρουμανικῶν χωρῶν⁴. Ἐνίστε ἡ σφραγὶς ἔφερε τὰ ἐμβλήματα καὶ τῶν δύο ἡγεμονιῶν, εἰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀπολύων ἡγεμὼν εἶχεν ἤδη διατελέσει βοεβόδας καὶ εἰς τὴν ἄλλην χώραν⁵.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου ὑπέγραφον ὁ συντάξας τοῦτο λογοθέτης ἢ καὶ οἱ ἄλλοι λογοθέται, ὁ μέγας βεστιαρίτης (συνήθως ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ οἰκονομικῶν ὑποθέσεων) καὶ ὁ γραφεὺς ἢ ὁ καταστρώσας τὸ ἔγγραφον εἰς τὸν οἰκεῖον κώδικα.

1. Λάσκαρι, *Influences*, σελ. 505. Iorga, *Notes*, σελ. 130 - 131.

2. Iorga, *Notes*, σελ. 131 - 132.

3. Βλ. σχετικῶς κατωτέρω, σελ. 326 - 327, Πίν. Γ'.

4. Βλ. P. Panaitescu, *Contribution à l'histoire de la littérature de chancellerie dans le Sud-Est de l'Europe*, *Revue des Études Sud-Est Européennes* 5 (1967), σελ. 32.

5. Πρβλ. ἔγγραφα ὑπ' ἀρ. 8, 11, 12, 17, 18, 19. — Γενικῶς περὶ τῶν σφραγίδων βλ. ἐν ἐκτάσει E. m. Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei și a Țării Românești*, *Documente*, τόμ. Β', σελ. 339 κέ. καὶ D. Bogdan, *Diplomatica slavo-romînă*, αὐτόθι, σελ. 145 κέ.

Συνοψίζοντες παρατηροῦμεν ὅτι ἡ Ρουμανικὴ διπλωματικὴ, προϊόν βυζαντινῶν, σλαβικῶν καὶ δυτικῶν ἐπιδράσεων, ὑπέστη βαθμιαίαν ἐξέλιξιν, τῆς ὁποίας ἡ πλέον ἀποφασιστικὴ φάσις καὶ ἡ ἀκμὴ τοποθετοῦνται εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΖ΄ αἰ. καὶ εἰς τὸν ΙΗ΄ αἰ. Τότε ἀποκρυσταλλώνονται οἱ κανόνες καὶ διαμορφώνεται τὸ τυπικὸν αὐτῆς. Ἡ ἐποχὴ αὕτη συμπίπτει ἀκριβῶς μὲ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ τυπικοῦ τῆς ἡγεμονικῆς γραμματείας καὶ μὲ τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν δύο ἡγεμονιῶν.

Τὰ Ρουμανικὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Πάτμου, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ΄ αἰ. μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰ., ἀντικατοπτρίζουν αὐτὴν τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ρουμανικῆς διπλωματικῆς καὶ ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς γραμματείας τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, συγχρόνως δὲ παρέχουν πολύτιμα στοιχεῖα, προσωπογραφικὰ καὶ ἄλλα, σχετικὰ μὲ τὴν Ἑκκλησίαν, τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ἡγεμονικὴν γραμματείαν τῶν δύο χωρῶν.

ΜΑΡΙΑ ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ

Εἰς τὴν μακρὰν εἰσαγωγὴν τῆς κυρίας Μαρίας Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου ἀκολουθεῖ ἡ εὐρεῖα ἀναγραφὴ καὶ περιγραφὴ τῶν σωζομένων ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου Ρουμανικῶν ἔγγράφων. Ὁ καθηγητὴς κύριος Ion - Radu Mircea, τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἰνστιτούτου Σπουδῶν Νοτιο-ανατολικῆς Εὐρώπης, εὐηρεστήθη νὰ ἀναγνώσῃ τὰ σλαβιστὶ καὶ ρουμανιστὶ συνταχθέντα ἔγγραφα καὶ νὰ ἐκπονήσῃ τὴν περίληψιν αὐτῶν. Εἰς τὴν κυρίαν Πελεκίδου ὀφείλεται ἡ διπλωματικὴ περιγραφὴ καὶ ὁ σχολιασμός τῶν κειμένων.

Ἐκφράζων πρὸς τὸν κ. Mircea τὰς εὐχαριστίας μου, ἐπιθυμῶ νὰ ἐξάρω τὴν ἀπαρχὴν ταύτην συνεργασίας τοῦ ἡμετέρου Κέντρου μετὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἰνστιτούτου Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, τὸ ὁποῖον μετὰ κύρους διευθύνει ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Mihai Berza.

Δ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

Α' ΗΓΕΜΟΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωλοῦ

ἔγγραφοι (*list*, στ. 29)

30 Αὐγούστου 7092 (= 1584)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Περγαμηνὴ λεπτή, διαστάσεων $0,489 \times 0,460$ (τὸ κάτω τμῆμα, μήκους 0,403, ἀναδιπλοῦται καὶ διαπερᾶται διὰ τοῦ συγκρατοῦντος τὴν σφραγίδα νήματος). Γεγραμμένη ἐπιφάνεια $0,330 \times 0,360$. Περιθώρια: 0,058 (ἀρ.), 0,050 (δεξ.). — Μελάνη καστανόχρους. Τὸ πρωτόγραμμα Β ἐλλείπει (ὁ ἀντίστοιχος χώρος ἔχει ἀφεθῇ λευκός). Διατήρησις μετρία: κάτω δεξιᾷ ἐλλείπει τμῆμα διαστ. $0,090 \times 0,065$ (στ. 21 - 27). — Τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. Φωτ. 2 - 3.

Σ φ ρ α γ ῖ ς ἀπρωρημένη ἐκ νήματος μεταξίνου χρώματος πορφυροῦ, μήκους 0,540, ἀπολήγοντος εἰς θυσάνους. Ἡ σφραγὶς ἐξ ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ, διαμ. 0,083, προστετυπωμένη ἐπὶ τῆς ἄνω κοίλης ἐπιφανείας ἀκανονίστου ἐκ κηροῦ ἡμισφαιρίου, φέρει εἰς τὸ μέσον ἐντὸς στηθαίου τοῦ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας¹ καὶ πέριξ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί): † Милостію [Бо]жію Іω Петръ воевода госпо[д]ар земли Молдавскои² (= Ἐλέω Θεοῦ Ἰω Πέτρος βοεβόδας ἡγεμὼν τῆς χώρας Μολδαβίας)³. Φωτ. 19α.

Σ η μ ε ῖ ω μ α ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): χρυσόβουλλον τοῦ ἰωάννου πέτρου | βογεβόδα τῆς μπογδανίας⁴ | περιέχον νὰ δίδῃ εἰς τὸ μοναστήρι μας | πέντε χιλιάδες ἄσπρα τὸν κάθε | χρόνον (χεῖρ ΙΗ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Σλαβονικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφὴ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Πέτρος, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς «Μολδοβλαχίας»⁵, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (3

ὀνόματα, στ. 9), δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 5000 ἄσπρα (*aspri*) ἐτησίως καὶ 1000 ἄσπρα διὰ τὰ ἔξοδα μεταβάσεως τῶν προσερχομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ὁ ἴδιος θὰ κληθῇ νέος κτήτωρ (*novyj ktitor*) τῆς Μονῆς καὶ ὅτι θὰ μνημονεύεται αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του (14 ὀνόματα, στ. 14 - 17) εἰς τὴν προσκομιδὴν (*proscomidie*).

Εἰς πίστωσιν τούτου, ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*vera*) τοῦ ἰδίου τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Στεφάνου βοεβόδα, τῶν συμβούλων του καὶ ὄλων τῶν βογιάρων τῆς χώρας (15 ὀνόματα, στ. 22 - 26). Ποιεῖται ἐκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 27 - 29). Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην Stroici ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Cristea Mihailescul, ἐν Ἰασίῳ (στ. 29).

Χρονολογία.

Σφραγίς.

Ἀρχεται: [B]ъ имѣ ω(тъ)ца и с(ы)на и с(вя)т(а)го д(у)ха... Іω Петръ воевода м(и)л(о)с(т)но Б(о)ж(и)ю г(о)сп(о)д(а)рѣ... (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος... Ιω Πέτρος βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμών...).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Marcu Beza, *Urme românești în Răsăritul Ortodox* (= Ρουμανικὰ κατάλοιπα εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν), Β' ἔκδ., Βουκουρέστι 1937, σελ. 180 (φωτ.), σελ. 179, 182, 184 - 185 (μετάφρασις εἰς τὴν ρουμανικὴν).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Περὶ τοῦ ἐμβλήματος τῆς Μολδαβίας βλ. ἀνωτέρω, σελ. 274.

2. *Zemli Moldavskoj* καὶ *Tara Moldovei* εἶναι ἀντιστοίχως ὁ σλαβικὸς καὶ ρουμανικὸς ὅρος, ὁ ὁποῖος δηλώνει τὴν Χώραν τῆς Μολδαβίας (βλ. Iorga, *Notes*, σελ. 119).

3. Ὁμοία σφραγίς παρὰ N. Iorga, *Histoire des Roumains*, Βουκουρέστι, 1910, τόμ. Ε', σελ. 222 - 223, εἰκ. 20.

4. *Μπογδανία* ὠνομάζετο ἡ Μολδαβία, ἐκ τοῦ Μπογδάν (Bogdan), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἀνεξαρτήτου κράτους τῆς Μολδαβίας, ὠργάνωσε τὴν χώραν καὶ ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς (1359 - 1365). Βλ. Em. Vîrtosu, *Bogdania, alt nume dat Moldovei*, Anuar. Inst. Istor. Arheol. Iași 1 (1964), σελ. 155 - 165.

5. *Μολδοβλαχία*: ἄλλη ὀνομασία τῆς Μολδαβίας, σχηματισθεῖσα κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν *Οὐγγροβλαχίαν*, ὅρον τὸν ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦν οἱ Βυζαντινοί, διὰ νὰ δηλώσουν τὴν παραδουνάβιον Βλαχίαν εἰς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν Θεσσαλικὴν Βλαχίαν: βλ. Iorga, *Notes*, σελ. 119. I. Conea, ἐν «Problème Geografie», 10 (1963), σελ. 55 - 68. E. Stănescu, *L'unité du territoire roumain à la lumière des mentions extérieures. Le nom de «Valachie» et ses sens*, Revue Roumaine d'Histoire 7 (1968), σελ. 877 - 898.

2 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀντωνίου din Popești

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 15)

Ἀπρίλιος 7178 (= 1670)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Περγαμηνή καλῶς ἐξεργασμένη, διαστάσεων $0,485 \times 0,430$ (κάτω ἀνθεμωτὴ ἀπόληξις μήκους 0,090, ἡ ὁποία ἀναδιπλοῦται καὶ διαπερᾶται διὰ τοῦ συγκρατοῦντος τὴν σφραγίδα νήματος). Γεγραμμένη ἐπιφάνεια $0,310 \times 0,300$. Περιθώρια: 0,065 (ἀρ. καὶ δεξ.). — Μελάνη μαύρη· χρυσὴ εἰς ἐπίτιτλον, ἀρχικὰ γράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου, ὑπογραφὴν ἡγεμόνος· καστανόχρους εἰς ὑπογραφὴν δευτέρου λογοθέτου. Ἀνωθι τοῦ κειμένου τρία ἔγχρωμα ἀνθέμια· εἰς τὸ πρωτόγραμμα C ἀνθεμωτὴ διακόσμησις καὶ παράστασις ἀετοῦ· κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐντὸς ἀνθεμωτῆς διακοσμῆσεως χρώματος πορφυροῦ, ἡ ὑποσημείωσις τοῦ ἡγεμόνος, εἰς τὸ μέσον τὸ ἔμβλημα τῆς Βλαχίας¹. Φωτ. 4.

Σφραγὶς ἀπρωρημένη ἐκ νήματος μεταξίνου, χρώματος λευκοῦ καὶ κυανοῦ, μήκους 0,490, ἀπολήγοντος εἰς θυσάνους. Ἡ σφραγίς, ἐξ ἐρυθροῦ κηροῦ, προστετυπωμένη ἐπὶ τῆς ἄνω κοίτης ἐπιφανείας ἀστεροειδοῦς ἡμισφαίριου ἐκ κηροῦ, διαμ. 0,053, ἐφθαρμένη κατὰ τὸ δεξιὸν ἡμισυ, φέρει εἰς τὸ μέσον θυρεὸν δυσδιάκριτον, πέριξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί):]ДП Б(о)жѣю м(и)л(о)стѣю землѣ Вл(а)хѣскоѣ² (=ἐλέω Θεοῦ χώρας Βλαχίας). Φωτ. 19β.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἀντώνιος, ἡγεμὼν τῆς Μουντενίας³ (στ. 9), δωρεῖται εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου (στ. 16 - 17), ἡ ὁποία εὑρίσκεται ἐν μέσῳ τῶν Ἀγαρηνῶν, 3000 ἄσπρα (*bani*) ἐτησίως καὶ 1000 ἄσπρα ὡς ἐξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința - mărturia*) τῶν τριῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν βογιάρων τῆς χώρας (11 ὀνόματα, στ. 26 - 31). Τὸ ἔγγραφον συνετάχθη ὑπὸ τοῦ δευτέρου λογοθέτου Radul Năsturel Ferăscul, κατὰ τὸ δεῦτερον ἔτος τῆς ἡγεμονίας του, ἐν Βουκουρεστίῳ (στ. 31).

Χρονολογία.

Ἐπογραφὴ ἡγεμόνος.

Ἐπογραφὴ δευτέρου λογοθέτου.

Σφραγίς.

Ἀρχεταί : Слова г(о)с(по)д(и)не словес: Ас(eas)tă grăiaște pr(oo)r(о)cul . . . (= Τοῦτο λέγει ὁ προφήτης . . .).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ : Marcu Beza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 182 (φωτ.), σελ. 185 (ἀπόσπασμα κειμένου).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Βλ. ἄνωτέρω, σελ. 274.
2. *Zemle Vlahiskoe*: ὁ ἀντίστοιχος πρὸς τὸν *Zemle Moldavskoe* (βλ. ἄνωτέρω, ἔγγρ. 1, σχόλιον 2) σλαβικὸς ὄρος, πρὸς δῆλωσιν τῆς Χώρας τῆς Βλαχίας.
3. *Μουντενία*: ἄλλη ὀνομασία τῆς Βλαχίας. Ἀρχικῶς ἡ Μουντενία ἦτο μία ἐκ τῶν δύο περιφερειῶν τῆς Βλαχίας, ἡ ὁποία ὑποδιηρεῖτο εἰς τὴν Μεγάλην Βλαχίαν = Μουντενίαν καὶ εἰς τὴν Μικράν Βλαχίαν = Ὀλτενίαν. Περὶ τοῦ ὀνόματος Μουντενία, βλ. I. C o n e a, ἐν «Probleme de Geografie» 7 (1960), σελ. 27 - 51.

3 Ἑγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας [Γεωργίου] Δούκα

ἔγγραφον (*list*, στ. 27)

4 Ἰουνίου 7178 (= 1670)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Περγαμηνή καλῶς ἐξεργασμένη, διαστάσεων 0,483 - 0,527 × 0,457 (κάτω τριγωνικὴ ἀπόληξις διαστάσεων 0,012 × 0,165, ἡ ὁποία ἀναδιπλοῦται καὶ διαπερᾶται διὰ τοῦ συκρατοῦντος τὴν σφραγίδα νήματος). Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,310 × 0,327 (κυρίως κειμένου). Περιθώρια: 0,068 (ἀρ.), 0,060 (δεξ.). — Μελάνη κειμένου μαύρη· εἰς ὑπογραφὴν καὶ πλεῖστα σημεῖα τοῦ κειμένου χρυσοῦ. Ἀνθεματωταὶ ἐγχρωμοὶ διακοσμῆσεις περιλαμβάνουσαι: ἄνω εἰς τὸ μέσον τὸ σύμβολον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, εἰς ἀριστερὰν ὥσαν ἀνθεματὸν σταυρὸν καὶ πρωτόγραμμα, κάτωθι τοῦ κειμένου ἐντὸς πλαίσιου τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλή, φθοραὶ τινες εἰς τὰς διπλώσεις. Φωτ. 5 - 6.

Σφραγὶς ἀπρωρημένη ἐκ νήματος μεταξίνου, χρώματος πορφυροῦ καὶ χρυσοῦ, μήκους 0,615, ἀπολήγοντος εἰς θυσάνους. Ἡ σφραγὶς ἐξ ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ, προστετυπωμένη ἐπὶ τῆς ἄνω κοίτης ἐπιφανείας ἀκανονίστου ἐκ κηροῦ ἡμισφαιρίου, διαμ. 0,090, ἐφθαρμένη εἰς τὰ ἄκρα, φέρει εἰς τὸ μέσον ἐντὸς πλαίσιου μετ' ἀνθεματῆς διακοσμῆσεως τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας πέριξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί): † Иω Дѣка воевода Божю мил(о)с(т)ю г(о)сподар земле М[ол]д(а)вскои (= Ἰω Δούκας βοεβόδας ἐλέφ Θεοῦ ἡγεμόν τῆς χώρας Μολδαβίας). Φωτ. 19γ.

Ἐπὶ τοῦ νώτου: α') ὑπογραφαὶ τρίτου καὶ μεγάλου λογοθέτου (ρουμανιστί). — β') σημεῖωματα (IH' αἰ.): 1) τοῦ ἁγίου ἰω(άννου) τοῦ Θεολόγου τ(ῆς) πατμου καὶ 2) χρυσόβουλλον τῆς μπογδανίας | ὑπὸ τοῦ [Γεωργίου] Δούκα βοεβόδα | ἀναλαμβάν(ει) νὰ δεινῇ τὸν κάθε χρόνον | χειριάδες μάνια τέσερης καὶ πεντακόσια | ἦτοι ἄσπρα 4500.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Σλαβονική γλώσσα, κυριλλική γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας [Γεώργιος] Δούκας, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagosloveniem*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 7 - 8) καὶ μετὰ τὴν θέλησιν (*s hoteniem*) τοῦ συμβουλίου του καὶ ὅλων τῶν βογιάρων τῆς χώρας (στ. 6 - 8), δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτρῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 4000 ἄσπρα (*pinezi drobni*) ἐτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*vera*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ του βοεβόδα Κωνσταντίνου, τῶν συμβούλων του (11 ὀνόματα) καὶ τῶν λοιπῶν βογιάρων τῆς χώρας (στ. 18 - 23). Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 23 - 24). Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην Solomon Birladeanu ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφον (στ. 25 - 26), τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Andrei Mihul, ἐν Ἰασίῳ.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος.

Σφραγίς.

Ὑπογραφὰ τρίτου καὶ μεγάλου λογοθέτου (ἐπὶ τοῦ νότου).

Ἀρχεταί : Въ имѣ ѡ(тъ)ца и с(ы)на и с(вя)т(а)го д(у)ха... И ѡ Дѣка воевод Б(о)жїею м(илос)тїю г(ос)п(ода)рѣ... (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος... Ἰω Δούκας βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ : Marcu Beza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 181 (φωτ.), σελ. 185 (μνεία).

4 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Δούκα

ἔγγραφον (*list*, στ. 33)

25 Ἰουλίου 7210 (= 1702)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,458 \times 0,310$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,458 \times 0,259$. Περιθώρια: 0,031 (ἀρ.), 0,020 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου· τῆς ὑπογραφῆς ἐρυθρὰ καὶ χρυσῇ· ἐρυθρὰ εἰς πλεῖστα σημεῖα τοῦ κειμένου, χρονολογίαν καὶ στίξιν. Ἀνω ἀριστερᾷ περίτεχνος ἀνθεμωτὴ διακόσμησις περιλαμβάνουσα τὸ πρωτόγραμμα Β· ἄνω εἰς τὸ μέσον τὸ σύμβολον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. — Δύο ὀριζόντιοι, δύο κάθε-

τοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή: φθοραί τινες εἰς τὰ ἄκρα. Φωτ. 7.

Κάτωθι τοῦ κειμένου ἔχνη (χρώματος ἐρυθροῦ) τῆς ἄλλοτε προστετυπωμένης κηρίνης σφραγίδος, διαμ. 0,058.

Ἐπὶ τοῦ νώτου ἡ ὑπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου καὶ σημείωμα (ἐλληνιστί): Τοῦ Μπογδάνμπεϊ¹ ἰωάννου κωνσταντίνου βοεβόδα | καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τέσσαρας | χιλιάδες ἄσπρα (χειρ. ΙΗ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Σλαβονικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Δούκας, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 11 - 12) καὶ μετὰ τὴν θέλησιν (*s hotenim*) ὅλων τῶν Μολδαβῶν βογιάρων, δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ «Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν» Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 4000 ἄσπρα (*pinezi drobni*) ἐτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*vera*) τοῦ ἰδίου τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βοεβόδα Στεφάνου Δούκα, τοῦ υἱοῦ τοῦ βοεβόδα Șerban, τῶν συμβούλων τοῦ (8 ὀνόματα, στ. 24 - 27) καὶ τῶν λοιπῶν βογιάρων τῆς χώρας. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 28 - 30). Διατάσσει τὸν μέγα λογοθέτην Nicula Donici ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ (στ. 29 - 31).

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφή τοῦ γραφέως Axintie².

Ἐπογραφή τρίτου λογοθέτου (ἐπὶ τοῦ νώτου).

Ἀρχεταί: Въ имѣ ѡ(тъ)ца и с(ы)на и с(вя)т(а)го д(у)ха... И ѡ Кѡ(нс)тантин Дѣка вѡевѡд Божію м(и)л(ос)тію г(ос)п(о)д(а)рь земл(и) Мѡлдавскѡ(и) (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Ἰω Κωνσταντῖνος Δούκας βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν τῆς χώρας Μολδαβίας...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Μπογδάνμπεϊ = ἡγεμὼν τῆς Μπογδανίας (= Μολδαβίας).

2. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ Axintie Uricar, γνωστοῦ хроноγράφου τῆς Μολδαβίας ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΙΗ' αἰ. Εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφον (τοῦ ἔτους 1702) σημειώνεται μόνον ὅτι «ἔγραψεν ὁ Axintie» χωρὶς δῆλωσιν τοῦ τίτλου του, ἐνῶ εἰς τὸ ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 5 (τοῦ 1706) ὁ ἴδιος ὑπογράφει ὡς Axintie Uricar. Πράγματι, τῷ 1702 ὁ Axintie ἐγένετο γραφεὺς τῆς ἡγεμονικῆς γραμματείας, ἐνῶ τὸν τίτλον τοῦ uricar (= γραφέως τῶν

uric = αὐτοκρατορικῶν, ἡγεμονικῶν ἐγγράφων) ἔλαβε, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 5, τῷ 1706 καὶ ὅχι τῷ 1707, ὡς ἐπιστεύετο μέχρι τοῦδε. Ὁ Axintie ἔγραψεν ἰδιοχείρως τὸ παρὸν ἔγγραφο, ἐνῶ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 5 ἀπλῶς ὑπογράφει, διὰ τοῦτο αἱ χειρὲς γραφῆς εἶναι διάφοροι εἰς τὰ δύο ἔγγραφα. — Περὶ τοῦ Axintie Uricar βλ. I. St. Petre, *Axintie Uricarul. Studiu şi text*, Βουκουρέστι 1944 καὶ *Istoria Literaturii Române*, ἔκδ. Ἀκαδημίας, τόμ. Α', Βουκουρέστι 1964, σελ. 604 - 606. Περὶ τῆς λ. *uric* ἐκ τοῦ σλαβικοῦ *ourik* = ἡγεμονικὸν κτῆμα ἢ ἐκ τοῦ οὐγγρικοῦ *örök*, βλ. Iorga, *Notes*, σελ. 123. Περὶ τοῦ τίτλου τοῦ *uricar* βλ. I. - R. Mircea, *Contribution à la vie et à l'œuvre de Gavril Uric*, *Revue des Études Sud-Est Européennes* 6 (1968), σελ. 579 - 580.

5 "Ἐγγραφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀντιόχου Κωνσταντίνου Καντεμιῆ

ἔγγραφο (list, στ. 30) 29 Ἰουνίου 7214 (= 1706)
(εὐεργετικὸν γράμμα, πρβλ. *milovanie*, στ. 18, 28)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,482 \times 0,327$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^α) $0,300 \times 0,277$. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ.), 0,015 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς· ἐρυθρὰ εἰς ἐπικλήσιν (στ. 1 - 2), λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου, ἀρχικὰ γράμματα. Τὸ πρωτόγραμμα Β ἐλλείπει (ὁ ἀντίστοιχος χώρος ἔχει ἀφεθῇ λευκός). — Δύο κάθετοι, δύο ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή· ἐλαφρῶς ἐξίτηλον εἰς στ. 12.

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,017. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας καὶ τὸ ἔτος 1696, πέριξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν: † ΙΩ ΑΗΤΙΩΧ ΚΩΣΤΑΝΤ(Ι)Η Β(ΟΕ)-Β(Ο)Д (= Ἰω Ἀντίοχος Κωνσταντίνου Βοεβόδας).

Σημεῖωμα ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): *Τοῦ ἀντιόχου Κωνσταντίνου βοεβόδα τοῦ (s. l.) μπογδάνμει | καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ δημητριου και τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰω(άν)ου | διαλαμβάνον διὰ τέσσαρας χιλιάδας ἄσπρα | νὰ δίδονται εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Θεολόγου τὸν κάθε χρόν[ον]* (χειρ ΙΗ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Σλαβονικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἀντίοχος Κωνσταντίνου, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 10 - 12) καὶ μετὰ τὴν θέλησιν (*s hoteniem*) τοῦ συμβουλίου τῶν βογιάρων, δωρεῖται εἰς τὴν «Μεγάλην Ἐκκλησίαν» Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου (στ. 16) 4000 ἄσπρα (*pinezi drobni*) ἐτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Γεννήσεως

τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*vera*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ ἀδελφοῦ του βοεβόδα Δημητρίου¹, τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου καὶ τῶν συμβούλων του (9 ὀνόματα, στ. 22 - 26). Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν καὶ τὸ ἔλεος (στ. 28). Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ Axintie Uricar².

Ἄ ρ χ ε τ α ι : [B]ъ имя ѡтца и с(ы)на и с(вя)т(а)гѡ духа... Мы Іω А(н)тіѡх Кѡ(с)тантин воеѡдѣ Б(о)жіею м(н)л(ос)тію г(ос)п(о)д(а)рѣ... (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος... Ἡμεῖς Іω Ἀντίοχος Κωνσταντίνου βοεβόδας, ἐλέω Θεοῦ ἡγεμῶν...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ : Marcu Beza, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 183 (φωτ.), σελ. 185 (μνεία).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Πρόκειται περὶ τοῦ Δημητρίου Καντεμίρ, διατελέσαντος δις ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας (19 Μαρτίου - 8 Ἀπριλίου 1693, 23 Νοεμβρίου 1710 - 15 Ἰουλίου 1711) καὶ ἱστορικοῦ. Βλ. P. P. Panaitescu, *Dimitrie Cantemir, Viaja și opera*, Βουκουρέστι 1958. Πρβλ. V. Căndea, *Εἰσαγωγήν εἰς* ἔκδ. *Dimitrie Cantemir Divanul*, Βουκουρέστι 1969. *Istoria Literaturii Române*, τόμ. Α', σελ. 607 - 639.

2. Βλ. ἄνωτέρω, σελ. 281, ἔγγρ. ἀρ. 4, σχόλιον 2.

6 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Ρακόβιτσα

(εὐεργετικὸν γράμμα, πρβλ. *miluire*, στ. 25) 29 Ἀπριλίου 7233 (= 1725)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,485 \times 0,309$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,260 \times 0,265$. Περιθώρια: 0,031 (ἀρ.), 0,012 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς γραφῆως· μαύρη μετὰ χρυσῆς κόνεως ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· ἐρυθρὰ εἰς πρωτόγραμμα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου (στ. 2, 2 - 3, 12 - 13, 20), ἀρχικὰ γράμματα, χρονολογίαν. Ἄνω ἀριστερᾷ σταυρὸς με ἀνθεμωτὴν διακόσμησιν χρώματος μαύρου καὶ ἐρυθροῦ. Εἰς στ. 22 λέξεις διορθωθεῖσαι. — Δύο ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις· ἔχνη παλαιότερας ὀριζοντίου διπλώσεως. — Διατήρησις πολὺ καλή. Φωτ. 8.

Σ φ ρ α γ ί ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,023, εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας μὲ στέμμα καὶ τὸ ἔτος 1707, πέριξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν, ἐξίτηλον: † Ιω Μίχαи в(ое)в(од) В(о)жію м(илостю) (= Ιω Μιχαήλ βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ).

Σ η μ ε ι ὡ μ α τ α ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): α') τω χρυσόβουλον το παλεόν (χειρ ΙΗ' αἰ.). — β') γράμμα του ἰωάννου μιχαήλ ράκοβιτσα | βοεβόδα ὑποσχομένου νὰ δίδῃ τὸν κάθε χρόνον | τέσσαρας χιλιάδες λιανὰ ἄσπρα | ἦγουν τοῦ μπογδάνμπέι (χειρ ΙΗ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Μιχαήλ Ρακόβιτσα, ἡγεμὼν (*domnu*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagosloveniia*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 9 - 10) καὶ μὲ τὴν θέλησιν (*vrerea*) τοῦ συμβουλίου (*sfatul*) τῶν βογιάρων, δωρεῖται εἰς τὴν «Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν» Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου 4000 ἄσπρα (*bani mănunți*) ἐτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως δὲ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν προσερχομένων διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν συμβούλων του (10 ὀνόματα, στ. 21 - 23). Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεὰν καὶ τὸ ἔλεος. Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην Ilie Catargiul ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς τρίτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου Toader Costachi.

Ὑπογραφή τοῦ γραφέως.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: *Întru numele Tatălui și a Fiului... Io Mihai Racoviță voevod...* (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ... Ιω Μιχαήλ Ρακόβιτσα βοεβόδας...).

7 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου Β' Γκίκα

(εὐεργετικὸν γράμμα, πρβλ. *miluire*, στ. 18, 29) 1 Ἀπριλίου 7236 (—1728)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεων $0,496 \times 0,331$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,310 \times 0,285$. Περιθώρια: 0,038 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κει-

μένου· τῆς ὑπογραφῆς μαύρη μετὰ χρυσῆς κόνεως, ἐρυθρὰ εἰς πρωτόγραμμα, ἀρχικά τινα γράμματα, λέξεις τινὰς κειμένου (στ. 2, 3, 14, 15, 17, 18, 23), στίξιν. Ἄνω ἀριστερᾷ σταυρὸς μὲ περίτεχνον διακόσμησιν. — Δύο ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλή: σχισμαί τινες εἰς τὰς διπλώσεις, ἐνιαχοῦ σητόβρωτον καὶ ἐξίτηλον.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,018, ἐλαφρῶς ἐξίτηλος, φέρουσα ἐντὸς ἀνθεμωτῆς διακοσμῆσεως τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. Δὲν διακρίνεται ἐπιγραφή.

Σ η μ ε ι ὡ μ α τ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): α') *χρυσόβουλλον τοῦ εὐσεβεστάτου | ἡγεμόνος πάσης молδοβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰω(άν)ου Γρηγορίου γκέκα | βοεβόδα. Δωρηθὲν ἐν ἔτει αηλ¹* (χειρ ΙΘ' αἰ.). — β') *Τοῦ ἀγίου ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς πάτμου* (χειρ ΙΗ' αἰ.). — γ') *Κοῦροῦτζεσεμαί²* (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Γρηγόριος Γκίκας, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, ἐπευλογούντων (*blagoslovenie*) τῶν ἀρχιερέων τῆς χώρας (4 ὀνόματα, στ. 10 - 12) καὶ μὲ τὴν θέλησιν (*vrerea*) τοῦ συμβουλίου (*sfatul*) τῶν βογιάρων τῆς Μολδαβίας, δωρεῖται εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου 4000 ἄσπρα (*bani mănuni*) ἐτησίως, καταβλητέα κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ 800 ἄσπρα ὡς ἔξοδα μεταβάσεως τῶν ἀποστελλομένων διὰ τὴν εἴσπραξιν τῆς δωρεᾶς μοναχῶν.

Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința*) τοῦ ἡγεμόνος, τοῦ υἱοῦ τοῦ βοεβόδα Σκαρλάτου καὶ τῶν βογιάρων (10 ὀνόματα, στ. 24 - 27). Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν καὶ τὸ ἔλεος. Διατάσσει τὸν μέγαν λογοθέτην Gavril Miculescu ὅπως συντάξῃ καὶ σφραγίσῃ τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονίαν του.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ [γραφέως] Ion υἱοῦ τοῦ Pavel.

Ἄ ρ χ ε τ α ι: *Întru numele Tatălui și Fiiului... Io Grigorii Ghica voevod...* (= Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ... Ἰω Γρηγόριος Γκίκας βοεβόδας...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Marcu Beza, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 183 (φωτ.), σελ. 185 (μνεία).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ὁ γραφεὺς τοῦ σημειώματος ἀπέδωκε λανθασμένως τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν 7236 διὰ τοῦ ἔτους 1730 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1728.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Κουρούτσεσμε, προαστίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1803 ἐλειτούργει ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, βλ. Τ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, *Ἡ Σχολὴ Κουρουτζεσμέ*, ΕΕΣΒ 36 (1968), σελ. 161 - 240. Πρβλ. Β. Μ υ σ τ α κ ῖ δ ο υ, *Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρούτσεσμε*, Παρνασσός 11 (1887), σελ. 93 κέ. — Ἡ ἐπὶ τοῦ νώτου τοῦ ἐγγράφου ἀναγραφὴ τοῦ τοπωνυμίου τούτου πρέπει πιθανώτατα νὰ συναφθῇ μὲ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν συνεκεντροῦντο συνήθως αἱ ἐκ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν δωρεαὶ καὶ συχνὰ μετεφέροντο ἐκεῖ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ἢ διὰ νὰ μεταφρασθοῦν (πρβλ. κατωτέρω, σελ. 289, ἔγγρ. ἀρ. 9) ἢ διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἀποδεικτικοὶ τίτλοι.

8 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Γρηγορίου Β' Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisou*, στ. 11, 24)

8 Ὀκτωβρίου 7257 (= 1748)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : α') *Πρωτότυπον*. Χάρτης περγαμηνοειδής, διαστάσεων $0,700 \times 0,503$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια $0,426$ (τοῦ κυρίως κειμένου $0,325$) $\times 0,427$. Περιθώρια: $0,040$ (ἀρ.), $0,030$ (δεξ.). — Μελάνη μαύρη· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα καὶ μονόγραμμα ἡγεμόνος. Ἄνω, εἰς τὰ δύο ἄκρα, ἐντὸς ὀρθογωνίων πλαισίων, πολύχρωμος ἀνθεματὴ διακόσμησις· εἰς τὸ μέσον, ἐντὸς ἀνθεματοῦ στρογγύλου πλαισίου, τὰ ἐμβλήματα τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας¹. — Δύο κάθετοι, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλὴ: σχισμαὶ εἰς τὰς διπλώσεις καὶ περὶ τὸ μέσον (τελευταῖος στίχος).

Σ φ ρ α γ ῖ ς προστετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, κηρίνη, κεκαλυμμένη διὰ χάρτου ἀπολήγοντος εἰς περίτεχνον ἀστεροειδὲς σχῆμα, διαμ. $0,175$. Ἡ σφραγίς, διαμ. $0,047$, φέρει εἰς τὸ μέσον ἐντὸς ἀνθεματῆς διακοσμήσεως τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας¹ καὶ πέριξ τὴν ἐπιγραφὴν (λίαν ἐφθαρμένην καὶ σητόβρωτον (σλαβιστί): *иω григоріе гика воевода б(о)жі[ю милостію господар зем]ли зггровлахи[скои]* (= Ἰωάννης Γρηγόριος Γκίκας βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν τῆς χώρας Οὐγγροβλαχίας). Φωτ. 198.

Σ η μ ε ῖ ω μ α ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): *τοῦ Θεολόγου τῆς νήσου Πάτμου | χρυσόβουλλον τῆς βλαχίας | διὰ γρόσια — 30 | ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίῳ 1749² | τοῦ αὐθέντου Ἰωάννου Γρηγορίου Γκίκα (χειρ ΙΘ' αἱ.)*.

β') Δύο ἐλληνικαὶ μεταφράσεις, σύγχρονοι τοῦ πρωτοτύπου, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ νώτου ἀκολουθῶν σημειωμάτων: Εἰς τὴν πρώτην: *Ἰσον ἀπαράλλακτον | του χρυσοβούλλου τῆς βλαχίας | του αὐθέντου Γρηγορίου βόδα | ἐν ἔτει Χ(ριστο)ῦ 1749*. — Εἰς τὴν δευτέραν: α') *Ἰσον τοῦ χρυσοβούλλου τῆς βλαχίας | τοῦ αὐθέντου Γρηγορίου γκίκα | βόδα ἐν ἔτει ,αζμθ' | διὰ γρόσια 30*. — β') *ἀνεπαύθη εἰς τοὺς 1752 καὶ ἔγινεν | ὁ υἱὸς αὐτοῦ ματθαῖος σεπτεμ-*

βρίουν α-η³. — γ') καὶ εἰς τοὺς 1753 μαῖου ἐγινε μετάρθεις | εἰς τὰς αὐθεν-
 τείας γινομένων τοῦ μὲν ματθαίου | μπογδανί(ας) τοῦ δὲ κωνσταντίνου βλα-
 χίας⁴. — δ') τὸ καθολικὸν τὸ ἔδωσα τοῦ | ποστελνίκου ἀλεξάνδρου δράκου |
 διὰ νὰ τὸ ἀνακαινίσῃ νὰ μᾶς στείλῃ | καὶ τὸ ἔλεος. ὅμως ποὺ εἶδαμε τίποτε. |
 1753 ἔδωσε τῷ παπ(ᾶ) Ἰακώβου πα|παδοῦλῃ τὰ 60 γρ(όσια) καὶ τὸ χρυ|σό-
 βουλλον τὸ παλαιὸν μὲ τὸ ἔστειλε⁵.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Γρηγόριος Γκίκας, ἡγεμὼν (*gospodar*)
 τῆς Βλαχίας, ἕγγονος τοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου Γκίκας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ
 «χρυσόβουλλον» τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡγεμονίας⁶, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀπολεσθῇ,
 καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐν Πάτμῳ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὐρίσκεται εἰς δυσχερῆ
 θέσιν καὶ ἔνδειαν, δωρεῖται εἰς αὐτὴν τριάκοντα τάλληρα (*talleri*) ἐτησίως
 ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀλυκῶν (*ocene*) τῆς χώρας, καταβλητέα ἄνευ οὐδεμιᾶς
 ἀντιρρήσεως κατὰ μῆνα Μάρτιον ἐκάστου ἔτους. Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς
 διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἡ δωρεὰ ἐπικυροῦται ὑπὸ
 τοῦ συμβουλίου (*sfatul*) τῶν μεγάλων βογιάρων τοῦ Διβανίου (12 ὀνόματα,
 στ. 21 - 24). Τὸ ἔγγραφον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ Διβανίου.

Χρονολογία.

Ἵπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἵπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος μεγάλου λογοθέτου Κωνσταντίνου Brîncoveanu⁷.

Ἀρχεταί : *M(i)l(os)tiju B(o)žiju Io Grigorie Ghica voevod... Cei ce săvârșescu bunătățile...* (= Ἐλέω Θεοῦ Ἰω Γρηγόριος Γκίκας βοε-
 βόδας... Αὐτοὶ οἱ ὅποιοιπραγματοποιοῦν ἀγαθοεργίας...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Τὸ ἔγγραφον καὶ ἡ σφραγίς φέρουν τὰ ἐμβλήματα καὶ τῶν δύο ἡγεμονιῶν, διότι,
 ὅταν ὁ Γρηγόριος Γκίκας ἀπέλυσεν ἐκ τῆς Βλαχίας τὸ παρόν, εἶχεν ἤδη διατελέσει ἡγεμὼν
 τῆς Μολδαβίας (βλ. ἀνωτέρω, σελ. 274). Διὰ τὴν σφραγίδα βλ. *Maria Dogaru, Sigiliile cancelariei domneste a Tarii Românești între anii 1715 - 1821, Revista Arhivelor* 32 (1970), σελ. 401 κέ. καὶ εἰκ. 14.

2. Ἀπεδόθη λανθασμένως τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος διὰ τοῦ 1749 ἀντὶ τοῦ ὁρθοῦ
 1748. Τὸ αὐτὸ λάθος παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ σημειώματα τῶν μεταφράσεων. Τὸ λάθος
 τοῦτο εἶναι σὺνηθες εἰς τὰ σημειώματα, ὡσάκις πρόκειται περὶ τῶν μηνῶν Σεπτεμβρίου -
 Δεκεμβρίου, διότι ἀφαιροῦνται ἀπὸ τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτους 5508 ἀντὶ τοῦ ὁρθοῦ
 5509.

3. Πράγματι ὁ ἡγεμὼν Γρηγόριος Β' Γκίκας ἀπέθανε τὸν Αὐγούστον τοῦ 1752,
 διεδέχθη δὲ αὐτὸν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας ὁ υἱὸς του Ματθαῖος. Βλ. κατωτέρω,
 σελ. 323 - 324, Πίν. Β'.

4. Πρόκειται περὶ τοῦ Ματθαίου Γκίκας καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Τσεχάν Ρακόβιτσα.

Εἰς τοὺς σχετικούς καταλόγους τὸ γεγονός σημειοῦται κατὰ Ἰούνιον 1753: Πρβλ. *Documente privind Istoria României*, τόμ. Α', σελ. 494. Βλ. κατωτέρω, σελ. 324, Πίν. Β'.

5. Ὑποθέτω ὅτι τὸ νόημα τοῦ σημειώματος εἶναι τὸ ἀκόλουθον: ὁ γράφων, ὑπεύθυνος προφανῶς διὰ τὴν εἰσπραξίν τῆς δωρεᾶς, ἔδωκε τὸ «καθολικὸν» (= τὸ σχετικὸν ἔγγραφον;) εἰς τὸν ποστέλνικον (= Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν) Ἀλέξανδρον Δράκον, διὰ νὰ φροντίσῃ νὰ ἀνανεώσῃ (ἀνακαινίσῃ) τοῦτο [ὑπὸ τοῦ νέου ἡγεμόνος] καὶ νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν Μονὴν τὴν σχετικὴν δωρεάν. Ἡ δωρεὰ ὅμως δὲν ἐστάλη. Τὸ διάβημα ἔγινε πιθανώτατα κατὰ τὸ ἔτος 1752, ὁπότε σημειοῦται πράγματι ἀλλαγὴ ἡγεμόνος. Πάντως τὸ ἐπόμενον ἔτος 1753, ὁ ποστέλνικος ἔδωκεν εἰς τὸν παπᾶ - Ἰάκωβον 60 γρόσια, δηλαδὴ τὴν δωρεάν δύο ἐτῶν, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μονὴν τὸ «παλαιὸν χρυσόβουλλον» (πιθανώτατα πρόκειται περὶ τοῦ χρυσοβούλλου τῆς πρώτης ἡγεμονίας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, τὸ ὁποῖον μνημονεύεται καὶ εἰς τὸ ἔγγραφον, βλ. ἐπόμενον σχόλιον).

6. Πρόκειται προφανῶς περὶ ἐγγράφου τῆς πρώτης ἡγεμονίας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα ἐν Βλαχίᾳ (1733 - 1735), ἀπὸ ὅπου ἀπολύει καὶ τὸ παρόν. Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο ὑπαινίσσεται προφανῶς καὶ τὸ δ' σημεῖωμα τῆς μεταφράσεως (βλ. ἀνωτέρω, σχόλιον 5). Τοιοῦτον ὅμως ἔγγραφον ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου δὲν ἐσώθη. Ἀντιθέτως σώζεται ἔγγραφον τῆς πρώτης ἡγεμονίας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα ἐν Μολδαβίᾳ (1726 - 1733): πρόκειται περὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1728.

7. Constantin Brîncoveanu: δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ τοῦ ὁμωνύμου ἡγεμόνος, ὁ ὁποῖος ἡγεμόνευσεν εἰς τὴν Βλαχίαν κατὰ τὰ ἔτη 1688 - 1714.

9

**Ἔγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας
Κωνσταντίνου Μιχαήλ Τσεχὰν Ρακόβιτσα**

(εὐεργετικὸν γράμμα)

26 Σεπτεμβρίου 7259 (= 1750)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: α') *Πρωτότυπον*. Χάρτης στιλπνός, διαστάσεων $0,614 \times 0,442$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια $0,350 \times 0,365$. Περιθώρια: 0,065 (ἀρ.), 0,015 (δεξ.). — Μελάνη κειμένου καὶ ὑπογραφῶν μαύρη· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, στίξιν (ἐνίοτε ὑπὸ μορφὴν ἀνθεμίων), πλαίσιον καὶ διακοσμητικὰ στοιχεῖα κάτωθι κειμένου, χρονολογίαν. Ἀνωθι καὶ κάτωθι τοῦ κειμένου τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. Κάτω, ἐντὸς δέλτου, ἡ ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἡ χρονολογία. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, τρεῖς κάθετοι διπλώσεις. — Διατρήσεις πολὺ καλῇ.

Ἀνωθι τοῦ κειμένου, ἐκατέρωθεν τοῦ ἐμβλήματος τῆς Μολδαβίας, τὰ ἀρχικά (κυριλλικά): $\text{I} \omega \kappa | \text{M} \psi | \text{P} \psi | \text{D} \text{M} \text{L}$ (= $\text{Io C(ostantin) M(ihail) C(ehan) R(acovi\text{ț}\text{ă}) V(oevod) D(omnul) M(o)l(dovei)$ (= $\text{Io Kωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχὰν Ρακόβιτσα βοεβόδας ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας}$).

Σφραγὶς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,025, (λίαν ἐφθαρμένη). Εἰς τὸ μέσον τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας. Ἡ ἐπιγραφή, λίαν δυσδιάκριτος, ἔφερε τὰ ἀρχικά τοῦ ἡγεμόνος (διὰ κυριλλικῶν γραμμάτων): $\text{I} \omega | \kappa \omega || \text{P} | \psi$ (= $\text{Io Co(stantin) R(acovi\text{ț}\text{ă}) V(oevod)}$)).

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): Τοῦ ἁγίου Ἰω(άνν)ου τοῦ θεολόγου τ(ῆς) Πάτμου | χρυσόβουλλον τῆς μπογδανί(ας) | διὰ γρόσια — 50 | ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίῳ 1751¹ | τοῦ αἰθέντου Ἰω(άννου) Κωνσταντίνου μιχαλι | ῥακοβιτσα.

β') Δύο ἐλληνικαὶ μεταφράσεις, σύγχρονοι τοῦ πρωτοτύπου. Εἰς τὴν πρώτην, τὸ ἀκλόλουθον σημείωμα: Τὸ ἴσον τοῦ χρυσο|βούλου τῆς Μπογδα-νί(ας) | ὅπου ἐμεταγλωττήσαμε | εἰς τὴν Πόλιν | 1751².

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν αἰτήσεως τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν εἰς αὐτὸν τὸ «χρυσόβουλλον» τοῦ μακαρίτου ἡγεμόνος Δούκα τοῦ Παλαιοῦ³, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδῶρσεν εἰς αὐτοὺς 4000 ἄσπρα (*bani*) ἐτησίως, ἀνανεώνει τὴν δωρεάν καὶ δωρεῖται εἰς τὴν ὡς ἄνω Μονήν, ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama gospod*), 50 λεί ἐτησίως, καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐχωνται ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς χώρας του. Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἐπικυρώσουν τὴν ὡς ἄνω δωρεάν.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος τρίτου Λογοθέτου Paladi.

Ὑπογραφή τοῦ συντάξαντος λογοθέτου.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: Io Costa(n)ti(n) Mihail Ceha(n) Racoviț(ă)... De vreme ce părinții călugări... (= Ἰω Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα... Ἀφοῦ οἱ πατέρες μοναχοί...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Παρατηρεῖται καὶ ἐδῶ τὸ αὐτὸ λάθος ἀποδόσεως τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτους (1751 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1750).

2. Βλ. ἄνωτέρω, ἔγγρ. 7, σχόλιον 2.

3. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 3, τοῦ ἔτους 1670.

10 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ματθαίου Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisovul*, στ. 12, 26)

29 Ἰανουαρίου 1753

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: *Πρωτότυπον*. Χάρτης δυτικὸς, διαστάσεων 0,731 × 0,518 - 0,522. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,307 × 0,430. Περιθώρια:

0,054 (άρ.), 0,034 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη τοῦ κειμένου· ἐρυθρά εἰς ἐπιτίτλον καὶ ἀρχικά γράμματα. Πρωτόγραμμα με ἀνθερωτήν διακόσμησιν· ὑπογραφή ἐντὸς δέλτου. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή: σχισμαὶ τινες εἰς τὰς διπλώσεις.

Σφραγίς προστετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, κεκαλυμμένη διὰ χάρτου ἀπολήγοντος εἰς περίτεχνον ἀστεροειδὲς σχῆμα, διαμ. 0,161. Ἡ σφραγίς, διαμ. 0,047, φέρει εἰς τὸ μέσον θυρεὸν μετὰ τὸ ἔμβλημα τῆς Βλαχίας καὶ περὶ τὴν ἐπιγραφὴν (σλαβιστί): *ио матею гика воєвод б(о)жію м(и)л(о)стію г(о)сп(о)д(а)р землє гровлахское 1752* (= Ἰω Ματθαῖος Γκίκας βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν τῆς χώρας Οὐγγροβλαχίας 1752)¹. Φωτ. 20α.

Σημειώματα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): α') τοῦ ἀγίου Ἰω(άννου) τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου (ΙΗ' αἰ.). — β') χρυσόβουλον τῆς βλαχί(ας) διὰ γρόσι(α) 30 | ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίῳ 1753 ματθαίου βοεβόδα (ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Ματθαῖος Γκίκας, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Βλαχίας, υἱὸς τοῦ μακαρίτου Γρηγορίου Γκίκα, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ «χρυσόβουλον» τοῦ πατρὸς του², τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀπολεσθῇ, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐν Πάτμῳ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὐρίσκεται εἰς δυσχερῆ θέσιν καὶ ἔνδειαν, δωρεῖται εἰς αὐτήν, ὡς εἶχε πράξει καὶ ὁ πατήρ του, τριάκοντα τάλληρα (*taler*) ἑτησίως, ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀλυκῶν (*ocne*) τῆς χώρας, καταβλητέα κατὰ μῆνα Μάρτιον ἐκάστου ἔτους. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν (*întărească*) τὴν δωρεάν διὰ νέων χρυσοβούλλων. Ἡ δωρεὰ ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ συμβουλίου (*sfatul*) τοῦ στέμματος (12 ὀνόματα, στ. 20 - 23). Τὸ ἔγγραφον συνετάχθη (*ispravnic*) ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Stefan Vacarescul καὶ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ, μικροῦ λογοθέτου τοῦ Διβανίου³, ἐν Βουκουρεστίῳ, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Μονόγραμμα καὶ ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ συντάξαντος μεγάλου λογοθέτου.

Ὑπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος δευτέρου λογοθέτου⁴.

Ἀρχεταί: *M(i)l(ost)iju B(o)žiju Io Matei Ghica Voєvod... Cei ce sănărgăscu bunătățile...* (= Ἐλέω Θεοῦ Ἰω Ματθαῖος Γκίκας βοεβόδας... Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πραγματοποιοῦν ἀγαθοεργίας...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Πρβλ. M. D o g a r u, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 401 καὶ εἰκ. 17 (τὸ ἔτος καὶ αἱ διαστάσεις διάφοροι).

2. Πρόκειται ἢ περὶ τοῦ ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 8 τοῦ ἔτους 1748 ἢ περὶ τοῦ μνημονευο-

μένου εις τοῦτο «χρυσόβουλλου τῆς πρώτης ἡγεμονίας» τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐσώθη (βλ. ἄνωτέρω, σελ. 288, ἔγγρ. 8, σχόλιον 6).

3. Πρβλ. καὶ ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 8 (τοῦ ἔτους 1748), τὸ ὁποῖον, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς γραφῆς, ἐγράφη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφέως.

4. Πρβλ. Iorga, *Histoire des Roumains*, τόμ. Ζ', σελ. 200/201 εἰκ. 8, ἔγγραφον τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ἀπολυθὲν ἐν Βλαχίᾳ τῷ 1752: ἡ αὐτὴ ὑπογραφή τοῦ μεγάλου λογοθέτου, ἀνάλογος ἡ διάταξις τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς σφραγίδος, ἂν καὶ τὸ Πατριτικὸν ἔγγραφον εἶναι ἀπλουστεράς ἐμφανίσεως.

11 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ματθαίου Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisovul*, στ. 28)

15 Ἰουνίου 7262 (= 1754)

(πρβλ. ἐπὶ τοῦ νότου: *ispisoc cel de milă*

= ἔγγραφον εὐεργεσίας)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων $0,523 \times 0,370$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^τ) $0,400 \times 0,290$. Περιθώρια: 0,050 (ἀρ.), 0,037 (δεξ.). — Μελένη μαύρη τοῦ κειμένου· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, σταυρὸν καὶ πρωτόγραμμα, ἀρχικὰ γράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου, μονόγραμμα ἡγεμόνος καὶ σφραγίδα. Περίτεχνος διακόσμησης εἰς σταυρὸν, πρωτόγραμμα καὶ πλαίσιον σφραγίδος. — Δύο κάθετοι διπλώσεις, ἔχνη πέντε ὀριζοντίων καὶ τριῶν καθέτων παλαιότερων διπλώσεων. — Διατήρησις καλή: τὸ κάτω ἡμισυ μετὰ τὸν στ. 16 εἶχεν ἀποκοπῇ, τοῦτο ἀνεύρομεν καὶ ἀποκατεστήσαμεν· σχισμαὶ τινες εἰς τὰς διπλώσεις.

Σφραγὶς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐντὸς πλαισίου, ὀκταγωνική, διαμ. 0,026. Εἰς τὸ μέσον, ἐντὸς στηθαίου, τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, ἄνωθι τούτων δύο στέμματα ἐκατέρωθεν σταυροῦ. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἡ ἐπιγραφή: $\text{Io} \mid \text{MT} \parallel \Gamma \mid \text{B}$ (= Io M(a)t(ei) G(hica) V(oenod) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1753.

Σημεῖωμα ἐπὶ τοῦ νότου σύγχρονον τοῦ ἐγγράφου (ρουμανιστί): *i(s)riso(c) cel de milă* (= ἔγγραφον εὐεργεσίας).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Ματθαῖος Γκίκας, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ «χρυσόβουλλον» τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Ρακόβιτσα¹ ὡς καὶ ἄλλα «χρυσόβουλλα» τῶν ἡγεμόνων ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, καὶ ἐπειδὴ ἡ Μονὴ αὕτη εὐρίσκεται εἰς οἰκονομικὴν ἀθλιότητα καὶ στερεῖται τῶν ἀναγκαίων, δωρεῖται εἰς αὐτὴν 50 λέι ἐτησίως ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama domnească*), καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐ-

χωνται ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὑπὲρ μνήμης τοῦ πατρός του Γρηγορίου Γκίκα (στ. 19). Ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν (*credința*) τῶν δύο υἱῶν του καὶ τῶν συμβούλων του (14 ὀνόματα, στ. 23 - 27). Ἐγγραφή ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς δευτέρας ἡγεμονίας του ².

Ἵπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἵπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου.

Κατάστρωσις (στ. 32 - 33).

Ἀρχεταί: *Cu mila lui D(u)mn(e)zeu Io Matei Ghica Vo(e)vod Domn Țărâi Moldovei... De vreme ce părinții călugări... (= Ἐλέω Θεοῦ Ἰω Ματθαῖος Γκίκας βοεβόδας ἡγεμὼν τῆς χώρας Μολδαβίας... Ἀφοῦ οἱ πατέρες μοναχοί...).*

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐγγράφου τοῦ προκατόχου του εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας (= ὑπ' ἀρ. 9 ἡμετέρου ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1750).

2. Ὡς γνωστόν, ὁ Ματθαῖος Γκίκας ἡγεμόνευσε μόνον μίαν φορὰν εἰς τὴν Μολδαβίαν (1753 - 1756), εὐθὺς μετὰ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας (1752 - 1753). Ἐπομένως ἡ ἡγεμονία τῆς Μολδαβίας χαρακτηρίζεται εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφον ὡς δευτέρα, διότι συνυπελογίσθη καὶ ἡ ἡγεμονία τῆς Βλαχίας. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω, σελ. 273.

12

Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 7 καὶ 20) 7265 (Σεπτ. 1756 - Μάρτιος 1757) ¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμηνοειδοῦς, διαστάσεων 0,485 × 0,356. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^τ) 0,295 × 0,310. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ.), 0,020 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς τρίτου λογοθέτου· καστανόχρους ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου (στ. 1, 2, 6, 8, 9, 14, 17) καὶ στίξιν. Ἀνω ἀριστερᾷ ἀνθεμωτὸς σταυρὸς χρώματος μαύρου καὶ ἐρυθροῦ. — Τρεῖς ὀριζόντιοι, μία κάθετος δίπλωσις. — Διατήρησις καλή.

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,025. Εἰς τὸ μέσον τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας καὶ ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: *иω | κω || м ч | р к | в в* (= Io Co(nstantin) M(ihail) C(ehan) R(acoviță) V(oe)v(od) (= Ἰω Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα Βοεβόδας) καὶ τὸ ἔτος 1753.

Σημεῖωμα ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): *χρυσόβουλλον τ(ῆς) Μπογδανί(ας) | τοῦ ἀθέντου ἰω(άνν)ου Κωνσταντίνου | μιχαήλ ρακόβιτσα | διὰ γρ. 50.*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανική γλῶσσα, κυριλλική γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν αἰτήσεως τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν εἰς αὐτὸν τὰ «χρυσόβουλλα» προγενεστέρων ἡγεμόνων καθὼς καὶ ἰδικόν του «χρυσόβουλλον» ἀπολυθὲν κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονίαν του², ἀνανεώνει τὴν πρὸς τὴν Μονὴν δωρεάν, ἥτοι 50 λεί ἐτησίως, ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama domniască*), καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐχωνται ὑπὲρ αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν προκατόχων του ἡγεμόνων καὶ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης τῆς χώρας του. Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ λογοθέτου Tanase ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ ἐλέγχαντος τρίτου λογοθέτου Ștefan Buhăescu.

Ἀρχεταί : *Io Constandin M(i)hail C(e)han Rac(o)viță... De vreme ce cuvioșii parinți călugări...* (= Ἰω Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα... Ἀφοῦ οἱ ὄσιοι πατέρες μοναχοί...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ ἡμερομηνία ἀπολύσεως τοῦ ἐγγράφου δὲν παρέχεται. Τὸ ἔτος 7265 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1756 - Σεπτεμβρίου 1757, τὸ ἐγγράφον ὅμως πρέπει νὰ χρονολογηθῇ μεταξὺ Σεπτεμβρίου 1756 καὶ Μαρτίου 1757, διότι ἤδη ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1757 ὁ Κωνσταντῖνος Ρακόβιτσα εἶχεν ἀπομακρυνθῇ τῆς ἡγεμονίας. Βλ. κατωτέρω, σελ. 324, Πίν. Β'.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 ἡμετέρου ἐγγράφου, τοῦ ἔτους 1750.

13 Ἐγγράφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἰωάννου Θεοδώρου Καλλιμάχη

χρυσόβουλλον (*hrison*, στ. 7, 17)

20 Σεπτεμβρίου 7268 (= 1759)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου περιγαμνηοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,450 \times 0,318$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1r) $0,215 \times 0,284$. Περιθώρια : 0,031 (ἀρ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου, τῆς ὑπογραφῆς ἐξίτηλος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου (στ. 1, 2, 5, 7, 8). Εἰς στ. 12 λέξεις διορθωθεῖσα. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σφραγίς προστετυπωμένη, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαστ. $0,030 \times$

0,027. Φέρει εις τὸ μέσον τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας, ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: Iω | Iω || Θ | Д || В | В (= Iω 'Ιω(άννης) Θ(εο)δ(ώρου) В(οε)β(όδας) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1759. Φωτ. 20β.

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): Χρυσόβουλλον τ(ῆς) μπογδανί(ας) | τοῦ αὐθέντου 'Ιω(άν)ου : 'Ιωάννου | διὰ γρόσια 50 | 1760¹ (χειρ IH' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἰωάννης Θεοδώρου, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ «χρυσόβουλλα» τῶν προγενεστέρων ἡγεμόνων, δωρεῖται πρὸς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*naia domniască*) 50 λεί ἐτησίως, καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ εὐχωνται ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων του, ὑπὲρ τῶν προγενεστέρων ἡγεμόνων καὶ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης τοῦ λαοῦ του (στ. 13). Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ ὑπὸ τοῦ Simion Burgheli (στ. 17).

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος τρίτου λογοθέτου Mihalache Bogdan.

Ἀ ρ χ ε τ α ι : *Cu mila lu(i) D(um)n(e)zeu Io Ioan Theodor Vo(e)vod... De vreme ce cuvioşii parinţi călugări...* (= Ἐλέω Θεοῦ Iω Ἰωάννης Θεοδώρου βοεβόδας... Ἀφοῦ οἱ ὅσιοι πατέρες μοναχοί...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ἀπεδόθη λαυθασμένως τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος διὰ τοῦ 1760 ἀντὶ τοῦ ὁρθοῦ 1759.

14 Ἐγγραφοὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου Γ' Ἀλεξάνδρου Γκίκα

χρυσόβουλλον (*hrisou*, στ. 2)

12 Αὐγούστου 1764

25 Νοεμβρίου 1776 ἢ 1777¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περιγαμηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,545 \times 0,385$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,255 \times 0,335$. Περιθώρια: 0,037 (ἀρ.), 0,015 (δεξ.).—Μελάνη μαύρη κειμένου καὶ ὑπογραφῆς λογοθέτου· ὑπόφαιος πρώτης ὑπογρα-

φῆς ἡγεμόνος· μαύρη μετὰ χρυσῆς κόνεως δευτέρας ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, λέξεις τινὰς τοῦ κειμένου. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλὴ. Φωτ. 9 - 10.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ πρώτου ἐγγράφου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,018. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας, ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: Γ | Γ || Α | Γ || Β | Β (= G(rigorie) A(lexandru) G(hica) V(oe)v(od) (= Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας Βοεβόδας) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1764.

Ἐτέρα σ φ ρ α γ ῖ ς, τετυπωμένη κάτωθι τοῦ δευτέρου ἐγγράφου, ἐρυθρόχρους, ὀκταγωνική, διαμ. 0,021. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας, ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικά: Γ | Ρ || Α | Λ || Γ | Κ || Β Β (= Gr(igorie) Al(e-xandru) G(hi)c(a) V(oe)v(od) (= Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας Βοεβόδας) καὶ κάτω τὸ ἔτος 1777¹.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου «χρυσόβουλλα» τῶν προγενεστέρων ἡγεμόνων, δωρεῖται εἰς τὴν ὡς ἄνω Μονὴν ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama domniaseă*) 50 λεί ἐτησίως, καταβλητέα τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν.

Χρονολογία (12 Αὐγούστου 1764).

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος τρίτου λογοθέτου Lascarachi Roset.

Ἐπικύρωσις τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἡγεμονίαν. Χρονολογία (25 Νοεμβρίου 1777)².

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: *Cu mila lui Dumnezeu Io Grigorie Alexandru Ghica... Facem ştire cu acestu hrisovu...* (= Ἐλέφ Θεοῦ Ἰω Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας... Γνωστοποιοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Διὰ τὴν χρονολογίαν βλ. ἐπόμενον σχόλιον.

2. Ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου μεταγενεστέρα καταγραφή νέου πρωτοτύπου ἐγγράφου ἐν εἵδει ἀνανεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως δὲν ἦτο ἀσυνήθης εἰς τὴν Ρουμανικὴν διπλωματικὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Σλαβικὴν (βλ. Μ α ρ ί α ς Ν υ σ τ α ζ ο π ο ὕ λ ο υ, *Тέссара άγνωστα Ρωσικά έγγραφα*, σελ. 242). Ἡ παροῦσα ὁμως ἐπικύρωσις παρέχει προβλήματα. Διότι τὸ κείμενον φέρει χρονολογίαν 25 Νοεμβρίου 1777 ἢ ἴσως 1776 (τὸ τελευταῖον στοιχεῖον εἶναι δυνατόν νὰ ἀναγνωσθῇ ὡς ζ' ἢ ὡς ς'), εἰς τὴν σφραγίδα ἀναγράφεται

τὸ ἔτος 1777, ἐνῶ ὁ ὑπογράφων τοῦτο ἡγεμὼν (ὁ αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀπολύει καὶ τὸ κυρίως ἔγγραφον) Γρηγόριος Γ' Ἀλεξάνδρου Γκίικας ἡγεμόνευσε διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1774 μέχρι τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1777, ὅποτε ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων (περὶ τῆς χρονολογίας βλ. *Documente*, τόμ. Α', σελ. 494. Πρβλ. καὶ N. Iorga, *Histoire des Roumains*, τόμ. Ζ', Βουκουρέστι 1940, σελ. 401 - 407, ὅπου ἐν ἐκτάσει τὰ τοῦ τέλους τοῦ Γρηγορίου Γκίικα — ὡς χρονολογία ἔμως ἀναφέρεται ἡ 11 Ὀκτωβρίου 1777). Ἐπομένως, ἡ χρονολογία 25 Νοεμβρίου 1777, ἡ ὁποία συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἔτος τῆς σφραγίδος, εἶναι ἀδύνατος, διότι τότε ὁ Γρηγόριος Γκίικας ὄχι μόνον δὲν ἦτο πλέον ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, ἀλλ' εἶχεν ἤδη φονευθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ καὶ ἡ χρονολογία 25 Νοεμβρίου 1776 παρουσιάζει ἐπίσης δυσκολίας, διότι δὲν συμπίπτει πρὸς τὸ ἔτος τῆς σφραγίδος : ὡς εἶναι φυσικόν, τὸ ἀναγραφόμενον ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἔτος εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι προγενέστερον ἀλλ' ὄχι μεταγενέστερον τῆς χρονολογίας τοῦ ἐγγράφου (βλ. κατωτέρω, σελ. 326 - 7, Πίν. Γ'). Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπικύρωσις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς πλαστή : οὔτε τὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα, οὔτε τὸ περιεχόμενον δικαιολογοῦν τοῦτο. Πράγματι, ἡ ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὴν ἐπικύρωσιν εἶναι, καθ' ἡμᾶς, ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ κυρίως ἐγγράφου (παραλείπεται μόνον τὸ *Iw*, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ κυρίως ἔγγραφον ἴσως εἶχε γραφῇ ὑπὸ τοῦ γραφέως)· καὶ ἐὰν ὁμοῦς ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ὑπογραφή ἦτο δυνατόν νὰ χαλκευθῇ, ἡ σφραγὶς παραμένει ἀσφαλὲς στοιχεῖον γνησιότητος. Ἐξ ἄλλου, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἡ ἐπικύρωσις ἐπαναλαμβάνει τὴν ἤδη παραχωρηθεῖσαν ἐτησίαν δωρεὰν ἐκ 50 λεί, ἐνῶ ὁ διάδοχος τοῦ Γκίικα, Κωνσταντῖνος Μουρούζης, παρεχώρησε τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔτος 1778 γενναίαν χορηγίαν ἀνερχομένην εἰς 700 λεί (βλ. ἀνωτέρω, σελ. 261). Κατὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον δεχόμεθα τὴν γνησιότητα τῆς ἐπικυρώσεως, εἶναι δυνατόν νὰ διατυπωθοῦν αἱ ἀκόλουθοι ὑποθέσεις, ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον πιθαναί: α') ὅτι ἡ ἡμερομηνία 25 Νοεμβρίου ὀφείλεται εἰς λάθος ἐκ παραδρομῆς τοῦ γραφέως — πρᾶγμα ἐλάχιστον πιθανόν· β') ὅτι ἡ χρονολογία 25 Νοεμβρίου 1777 εἶναι ὀρθή, ὅποτε θὰ πρέπη νὰ ἐπανεξετασθῇ ἡ χρονολόγησις τοῦ φόνου τοῦ Γκίικα καὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη — καὶ δὲν γνωρίζομεν ἐὰν τὰ δεδομένα ἐπιτρέπουν τοῦτο· γ') ὅτι ἡ χρονολογία εἶναι 25 Νοεμβρίου 1776, ὅποτε πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ κείμενον συνετάχθη μὲν τὴν 25 Νοεμβρίου 1776, δηλαδή κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1776, ὑπεγράφη δὲ καὶ ἐσφραγίσθη μετὰ τινος χρόνου, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους 1777. Ἡ τρίτη ἄποψις, κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε δεδομένα, φαίνεται καὶ ἡ περισσότερον πιθανή. Πάντως τὸ πρόβλημα παραμένει πρὸς ἐπίλυσιν.

15 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου

χρυσόβουλλον (*hrison*, στ. 2)

1 Ἰανουαρίου 1801

(*hrisonulu*, στ. 10)

(*hrisonul*, στ. 12)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεων $0,540 \times 0,393$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,262 \times 0,350$. Περιθώρια: 0,033 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου (ἐνιαχοῦ ἐξίτηλος) καὶ ὑπογραφῆς ἡγεμόνος· καστανόχρους τῶν δύο ὑπογραφῶν· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, ἀρχικά γράμματα, λέξεις

τινὰς τοῦ κειμένου (στ. 3, 7, 11 - 12), χρονολογίαν καὶ σφραγίδα. — Εἰλητόν-
μία ὀριζόντιος παλαιότερα δίπλωσις. — Διατήρησις ἀρίστη.

Σφραγίς, τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ.
0,061, φέρουσα εἰς τὸ μέσον ἐντὸς πλαισίου με ἀνθεμωτὴν διακόσμησιν τὸ
ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας κάτω δὲ τὸ ἔτος 1799. Πέριξ ἡ ἐπιγραφή (ρουμανι-
στί): † [Ιω Κωσταντ]ΙΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡῸ ΙΨΙΛΑΝΤ ΒΩΕΒΩΔ ΚΥ ΜΙΛΑ ΛΨΙ Δ(Υ)-
ΜΗ(Ε)ΖΨΧ ΔΟΜΝῸ Α ΤΟΑΤΥ ΜΟ[λδοβι]Ι (= Ιω Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου
Ὑψηλάντης βοεβόδας, ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης Μολδαβίας) ¹.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάν-
της, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ παλαιὸν «χρυσό-
βουλλον» τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Καλλιμάχου ² καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐν
Πάτμῳ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὐρίσκεται εἰς ἐνδειαν, δωρεῖται εἰς
αὐτὴν 50 λεί ἐτησίως ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν ἡγεμονικῶν ἀλυκῶν. Διατάσσει
τὸν ὑπεύθυνον τῶν ἀλυκῶν (*caṃărasi de ocna*) ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν δωρεάν.
Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς μετέπειτα ἡγεμόνας ὅπως ἐπικυρώσουν τὴν
δωρεάν (στ. 10 - 11). Ἐγράφῃ ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς πρώτης
ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας του (στ. 13).

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος μεγάλου βεστιάριτου.

Ὑπογραφή τοῦ καταστρώσαντος εἰς τὸ κατὰστιχον τῆς βεστιάριδας.

Ἀρχεταί: *Cu mila lui Dumnezeu Io Constantin Alexandru Ipsilant... Sa faci ştire cu acest hrisov* (= Ἐλέω Θεοῦ Ιω Κωνσταντῖνος Ἀλε-
ξάνδρου Ὑψηλάντης... Γνωστοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Πρβλ. κατωτέρω σελ. 302, ἐπιγραφὴν σφραγίδος τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 ἐγγράφου τοῦ
αὐτοῦ ἡγεμόνος (Βλαχία, 1803).

2. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο δὲν ἐσώθη. Ὁ Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης ὑπῆρξεν ἡγεμὼν
τῆς Μολδαβίας ἀπὸ τῆς 25 Ἀπριλίου 1795 μέχρι τῆς 7 Μαρτίου 1799.

16 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Σούτσου

χρυσόβουλλον (στ. 24)

Ἰούνιος 1802

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περ-
γαμνηνοειδοῦς, διαστάσεων 0,557 × 0,397. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^α)

0,420 × 0,367. Περιθώρια: 0,030 (άρ.). — Μελάνη μαύρη· έρυθρά εις έπίτιτλον, πρωτόγραμμα και σφραγιδα. — Ειλητόν· τρεΐς όριζόντιοι, μία κάθετος παλαιότερα δίπλωσις. — Διατήρησις πολυ καλή: φθοραί τινες εις τὰ άκρα και τὰς διπλώσεις (πρβλ. στ. 13). Φωτ. 11 - 12.

Σ φ ρ α γ ι ς τετυπωμένη κάτωθι του κειμένου, έρυθρόχρους, διαμ. 0,061. Εις τὸ μέσον έντὸς πλαισίου τὸ έμβλημα τῆς Μολδαβίας, κάτω τὸ έτος 1801. Πέριξ ἡ έπιγραφή: ИΩ ΑΛΕΞАНДРЪ МИЛИ СЪЦІЛ ВЪЕВЪД КЪ МИЛА ЛХИ Д(Ъ)МНЕЗЪЪ ДОННЪ А ТΟΑТЪ МОЛДОВИИ (= Ιω' Αλέξανδρος Σούτσος βοεβόδας, έλέω Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης Μολδαβίας).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Έλληνική.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: 'Ο 'Αλέξανδρος Σούτσος, ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, λαβὼν γνώσιν «χρυσοβούλλου» (στ. 7) έκδοθέντος σχετικῶς προσφάτως ὑπὲρ τῆς έν Πάτμῳ Μονῆς¹, τὸ όποϊον «άμέλεια και ραθυμία τῶν προϊσταμένων αὐτῆς» εἶχε περιπέσει εις άχρηστίαν (στ. 7 - 8), άπεφάσισεν ὅπως άνανέωση και έπικυρώση τουτο, φροντίση δὲ περὶ «του κλεινοῦ εκείνου μουσειου» (στ. 9) παρέχων «ράνιδα έλέους» εις τοὺς εκεί φοιτῶντας μαθητάς. 'Οθεν, διατάσσει ὅπως παρέχωνται κατ' έτος εκ τῶν άλυκῶν (άλοπηγιών) τῆς ἡγεμονίας Μολδοβλαχίας 500 γρόσια «χάριν έλέους και περιθάλψεως» τῶν εύδοκιμωτέρων και ένδεστέρων μαθητῶν. Τὸ ὡς άνω ποσὸν θὰ άποστέλλεται μερίμνη τῆς ένταῦθα έπιτροπῆς πρὸς τὸν ἡγούμενον τῆς έν Πάτμῳ Μονῆς, «έπισταμένων και τῶν έν Βασιλευούση έπιτρόπων τῆς ρηθείσης σχολῆς τῶν εκ του ρουφετίου τῶν γουναράδων»², θὰ διανέμεται δὲ ὑπὸ του ἡγουμένου, έν γνώσει τῶν προηγουμένων και τῶν προεστώτων τῆς Μονῆς, εις τοὺς έπιμελεστέρους τῶν μαθητῶν, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν έκάστοτε διδασκάλων. Πρὸς άπόδειξιν τῆς δικαίας διανομῆς δέον ὅπως στέλλεται έτησίως άναφορὰ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ του ἡγουμένου, τῶν προηγουμένων και τῶν προεστώτων τῆς Μονῆς, ὡς και τῶν έκάστοτε διδασκάλων και τῶν έλεουμένων μαθητῶν και έσφραγισμένη διὰ τῆς σφραγιδος τῆς Μονῆς. 'Ο ἡγεμὼν ζητεῖ ὅπως τὸ ὄνομα αὐτου και τῶν προγόνων του μνημονεύωνται εις τὴν παρρησίαν. Ποιεῖται εκκλησιν πρὸς τοὺς μετέπειτα ἡγεμόνας ὅπως παρέχουν άνελλιπῶς τὴν δωρεάν. 'Εξεδόθη τὸ παρὸν χρυσόβουλλον έν 'Ιασίῳ κατὰ τὸ πρῶτον έτος τῆς πρώτης έν Μολδαβία ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Υπογραφή ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Υπογραφή του θεωρήσαντος τρίτου λογοθέτου.

Υπογραφή του καταστρώσαντος εις τὸν κώδικα τῆς βεστιαρίας (σελ. 2).

Ἄ ρ χ ε τ α ι: Εὐδαίμονας τωόντι και τῆς άθανάτου μοίρας άξιόνς οὐκ άλλους τινὰς τῶν ανθρώπων οἱ τὴν σοφίαν νυμφευσάμενοι άπεφῆγναντο. . .

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας (Ὀκτώβριος 1777 - Αὐγούστος 1782), περὶ τοῦ οὗοιου γίνεται λόγος καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 18 ἔγγραφον· βλ. κατωτέρω, σελ. 300. Περὶ τοῦ ἔγγραφου τούτου, ἀπολυθέντος τῷ 1778, διὰ τοῦ οὗοιου παρέχονται 700 λέει ἔτησίως εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Πάτμου διὰ τοὺς ἐνδεεστεροὺς καὶ ἐπιμελεστεροὺς μαθητάς, βλ. ἄνωτέρω, σελ. 261.

2. Ἡ μεσολάβησις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ρουφετίου τῶν Γουναράδων εἶναι εὐεξήγητος, διότι ἡ δωρεὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν Πατριάδα Σχολήν, ἡ δὲ συντεχνία τῶν Γουναράδων ἦτο ἡ προστάτις τῆς Σχολῆς καὶ εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὅλην ἐπιστάσιν καὶ διαχειρίσιν τῶν εἰσοδημάτων της, βλ. Μ. Μ α λ α ν δ ρ ά κ η, *Ἡ Πατριάς Σχολή*, σελ. 34 κέ. καὶ 40.

17 **Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας
Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρούζη**

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 2, 11)

10 Μαρτίου 1803

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον, ἐκ χάρτου περιγαμνηνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,496 \times 0,368$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,265 \times 0,316$. Περιθώρια: 0,042 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη· καστανόχρους τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μεγάλου βεστιαρίτου· ὑπόφαιος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ καταστρώσαντος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, ἀρχικά τινα γράμματα (στ. 4, 6, 8), λέξεις τινὰς (στ. 8), τελευταῖον στίχον καὶ χρονολογίαν. — Μία κάθετος, μία ὀριζόντιος δίπλωσις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ φ ρ α γ ῖ ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ. 0,058. Εἰς τὸ μέσον τὰ ἐμβλήματα τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας καὶ κάτω τὸ ἔτος 1802. Πέριξ ἡ ἐπιγραφή: † ιω αλ(ε)ΞΑΝΔΡУ КОСТАНДИН ΜΗΡУЗ ВОЕВОД КХ МИЛА ЛХИ Д(У)ΜΗ(Ε)ΖЬУ ДОМНУ А ТОАТЬ МОЛДОВІЕ (= Ἰω' Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου Μουρούζης βοεβόδας ἐλέφ Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης Μολδαβίας).

Σ η μ ε ῖ ω μ α ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): *ἔγγραφα Μολδαβίας* (χειρ Κ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή· ὑπογραφή ἡγεμόνος καὶ τρίτου λογοθέτου ἐλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου Μουρούζης, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, εἰσακούσας τὴν αἴτησιν τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ παλαιὰ «χρυσόβουλλα», δωρεῖται εἰς τὴν ὡς ἄνω Μονὴν 50 λέει ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἡγεμονικῶν ἀλυκῶν (*osna gospod*). Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδό-

χους ήγεμόνας όπως ανανεώσουν την δωρεάν. Έξεδόθη εν Ίασιφ, τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Μολδαβίᾳ δευτέρας ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Υπογραφή ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Υπογραφή τοῦ ἐλέγγαντος μεγάλου βεστιαρίτου Sturza.

Υπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου.

Υπογραφή τοῦ καταστρώσαντος τοῦτο εἰς τὸν κώδικα (*condica*) τῆς βεστιαρίας Vasile Veisa.

Ἀρχεται: *Cu mila lui Dumnezeu Noi Alexandru Costandin Muruz... Să faci știre cu acest hrisov...* (=Ἐλέω Θεοῦ Ἡμεῖς Ἀλέξανδρος Κωνσταντίνου Μουρούζη... Γνωστοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου...).

18

**Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας
Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρούζη**

χρυσόβουλλον (στ. 28)

Μάρτιος 1803

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περιγυμνοειδοῦς, διαστάσεων $0,543 \times 0,397$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,405 \times 0,351$. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη μαύρη κειμένου· καστανόχρους τῆς υπογραφῆς τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ καταστρώσαντος· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον. — Εἰλητόν· τρεῖς ὀριζόντιοι, δύο κάθετοι παλαιότεραι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή. Φωτ. 13 - 14.

Σφραγίς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ. 0,058, ἀπολύτως ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 17. Διὰ τὴν περιγραφὴν βλ. ἄνωτέρω, σελ. 299, ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 17.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ἑλληνικὴ τοῦ κειμένου· ρουμανικὴ εἰς ἐπίτιτλον καὶ κατάστρων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ πατὴρ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη εἶχε δωρήσει διὰ «χρυσόβουλλον», καταστρωθέντος εἰς τὸν κώδικα τῆς αὐθεντικῆς βεστιαρίας, 700 γρόσια ἑτησίως ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (ἐκ τοῦ *βάμματος τῆς αὐθεντίας... Μολδοβλαχίας*) «χάριν ἐλέους καὶ βοηθείας» τῶν ἐνδεεστέρων καὶ εὐδοκιμοτέρων μαθητῶν τῆς ἐν Πάτμῳ Σχολῆς¹. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔλεος τοῦτο σὺν τῷ χρόνῳ ἐτέθη εἰς ἀχρησίαν, ὁ ἡγεμὼν, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως συμβάλῃ «εἰς τὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν καὶ τῶν κοινωφελῶν ἔργων συντήρησιν τε καὶ αὐξήσιν», σεβόμενος δὲ καὶ τὰς πατρικὰς ἐντολάς,

ἀπεφάσισεν ὅπως ἀνανεώσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ (ἀναναινῖσαι καὶ ἐμπεδῶσαι) τὴν δωρεάν. Διό, διατάσσει ὅπως δίδωνται κατ' ἔτος πρὸς τὴν ὡς ἄνω Σχολήν, διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀπόρων μαθητῶν, 700 γρόσια «ἀπὸ τοῦ βάμματος (ἐκ τῆς τῶν ἄσπρων ἀγορᾶς) τῆς... αὐθεντίας Μολδοβλαχίας», καταβλητέα εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου, τῶν προηγουμένων καὶ τῶν προσεστώτων τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς ὀρισθέντα ἐνταῦθα «ἐπίτροπον» (στ. 18). Τὸ ποσὸν θὰ ἀποστέλλεται, φροντίδαις «τῶν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ἐκ τοῦ ρουφετίου τῶν γουναράδων ἐπιτρόπων τῆς αὐτῆς Σχολῆς»² (στ. 19), πρὸς τὸν ἡγούμενον, ὅστις ὀφείλει μετὰ τῶν προηγουμένων καὶ προσεστώτων νὰ διανέμῃ ταῦτα εἰς τοὺς μαθητὰς κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν πρὸς τὰ μαθήματα ἐπίδοσιν ἐκάστου. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δικαίας διανομῆς, δέον ὅπως συντάσσεται ἐτησίως ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου, τῶν προηγουμένων, τῶν προσεστώτων τῆς Σχολῆς καὶ τῶν «ἐλεουμένων» μαθητῶν καὶ ἐσφραγισμένη διὰ τῆς σφραγίδος τῆς Μονῆς. Ποιεῖται ἐκκλησιν πρὸς τοὺς μετέπειτα ἡγεμόνας ὅπως παρὰσχουν καὶ ἐπαυξήσουν τὴν ὡς ἄνω δωρεάν. Τὸ παρὸν ἐξεδόθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς δευτέρας ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τρίτου λογοθέτου.

Κατάστρωσις εἰς τὸν κώδικα τῆς βεστιαρίας. Ὑπογραφή³.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : Πάνθ' ὅσα καλῶς προεθέσπισαν καὶ εἰς ἀρετὴν ἀφορῶντα τῶν ἐν αὐτοῖς κτημάτων τὸ ἀναφαίρετον ὄντως καὶ ἄριστον...

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 261 καὶ σελ. 299, ἔγγρ. 16, σχόλιον 1.

2. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω, σελ. 299, ἔγγρ. 16, σχόλιον 2.

3. Ὑπογραμμίζομεν τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ μῆνα (πιθανῶς δὲ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν) ἐξεδόθησαν δύο ἔγγραφα τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ὑπὲρ τῆς Πάτμου : τὸ ἐν ὑπὲρ τῆς Μονῆς (ὑπ' ἀρ. 17) καὶ τὸ ἄλλο ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῆς (ὑπ' ἀρ. 18). — Ἡ γραφή τοῦ παρόντος ἐγγράφου, γραφέντος ὑπὸ ἐλληνομαθοῦς γραφέως, εἶναι διάφορος τῆς τοῦ ὑπ' ἀρ. 17, ἡ ὑπογραφή ὁμοῦς τοῦ τρίτου λογοθέτου εἶναι καὶ εἰς τὰ δύο ἡ αὐτή.

19

Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου

χρυσόβουλλον (*hrison*, στ. 32, 37)

12 Ἰουνίου 7311 (= 1803)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Χάρτης περγαμηνοειδής, διαστάσεων 0,665 - 0,788 × 0,552. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 0,568 × 0,460.

Περιθώρια: 0,040 (άρ.), 0,045 (δεξ.). — Μεράνη καστανόχρους βαθεΐα· έρυθρά είς έπίτιτλον, πρωτογράμματα, όνόματα βοεβόδων (στ. 31 - 32) και ύποσημείωσιν ήγεμόνος· μαύρη είς τās ύπογραφάς. 'Η ύπογραφή τοῦ ήγεμόνος έντός περιτέχνου πλαισίου έν είδει δέλτου. — Μία κάθετος, τρεΐς όριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις καλή: φθοραί τινες είς τὰ άκρα, κάτω άριστερα έλλείπει μικρόν τμήμα, όπου πιθανώς ή ύπογραφή τοῦ καταστρώσαντος. Φωτ. 15 - 16.

Σφραγίς, τετυπωμένη κάτωθι τής ύπογραφής τοῦ ήγεμόνος, έρυθρόχρους, διαμ. 0,062. Είς τὸ μέσον δύο μορφαί έκατέρωθεν θυρεοῦ με τὰ έμβλήματα τής Μολδαβίας και τής Βλαχίας και κάτω τὸ έτος 1802. Πέριξ ή έπιγραφή: † Ιω Κωστανδιν Αλεξανδρ Ιϋιλαντ в(ое)в(о)д кѣ мила лѣи дѣмнезеѣ домн а тоатъ цара рѣмѣньскѣ (= Ιω Κωνσταντίνος 'Αλεξάνδρου 'Υψηλάντης βοεβόδας έλέω Θεοῦ ήγεμὼν πάσης χώρας Ρουμανίας). Πέριξ, έντὸς στρογγύλων πλαισίων, τὰ σύμβολα 17 περιοχῶν τής χώρας¹. Φωτ. 20γ.

Σημείωμα έπὶ τοῦ νότου (έλληνιστί): χρυσόβουλλον Βουκουρεστί(ου) (χειρ ΙΘ' αϊ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανική γλῶσσα, κυριλλική γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: 'Ο βοεβόδας Κωνσταντίνος 'Αλεξάνδρου 'Υψηλάντης, ήγεμὼν (*gospod*) τής Βλαχίας, γνωρίζων τήν παρακμήν, τήν ένδειαν και τὸ άγονον τής γῆς είς τήν όποίαν εύρίσκεται ή έν Πάτμῳ Μονή 'Ιωάννου τοῦ Θεολόγου και ή έλληνικῆς παιδείας σχολή αὐτῆς (*şcoala de învăţătura cărţii elineşti*), λαβὼν ύπ' ὄψιν τὰ «χρυσόβουλλα» δωρεᾶς τῶν παλαιότερων ήγεμόνων, ιδίᾳ δὲ τοῦ πατρός του², δωρεΐται είς τήν Μονήν 60 τάλληρα (*taller*) έτησίως έκ τοῦ εισοδήµατος τῶν άλυκῶν (*ocne*) τής χώρας, ὡσαύτως δὲ δύο άσπρα (*bani*) κατὰ *vadră*³ και τὸ άντιστοιχοῦν «ύέρεπυρον» (*pîră*)⁴, έκ τής δεκάτης έπὶ τοῦ οἴνου (*vinarici*) 27 «κοινοτήτων» (*poror*)⁵ τοῦ καδιλικίου τοῦ Dolj (άναφέρονται 29 χωρία άποτελοῦντα 27 φορολογικὰς ένότητας, στ. 8 - 10). 'Η καταγραφή είς τὰ κατάστιχα (*catastif*) θά γίνεται ύπὸ τήν έπίβλεψιν τοῦ άντιπροσώπου τής Μονῆς, ὁ όποῖος και θά παραλαµβάνη τὸ συγκεντρούµενον ποσόν. 'Εκ τοῦ ποσοῦ τούτου θά καταβάλλωνται 100 τάλληρα είς τήν γυναικείαν μονήν τής Ζωοδόχου Πηγῆς (*Izvorul Vieţii*, στ. 15), τὸ δὲ υπόλοιπον θά διατίθεται δι' έπισκευὰς τής Μονῆς, διὰ τήν Σχολήν και διὰ τήν συντήρησιν τῶν άπόρων μαθητῶν⁶.

'Ο ήγεμὼν επικυρώνει ὡσαύτως τὸ πρὸς τήν Μονήν κληροδότηµα τοῦ Χατζῆ Δημητράκη Παπάζογλου⁷, τὸ όποῖον είχεν επικυρωθῆ διὰ γράµµατος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (*Tarigrad*)⁸ και διὰ «χρυσοβούλων» τῶν προγενεστέρων ήγεμόνων⁹. Τὸ ποσόν, ήτοι 410 τάλληρα έτησίως,

θὰ καταβάλλεται ὑπὸ τῶν κληρονόμων (*clironomos*) τοῦ Χατζῆ Δημητράκη α') ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντος ἐν Βουκουρεστίῳ πανδοχείου, κειμένου ἔναντι τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοῦ καὶ β') ἐκ τῶν ἐν Valea Negovanilor¹⁰ καὶ Valea Mieilor ἀμπελῶν. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω εἰσοδημάτων οἱ κληρονόμοι ὀφείλουν νὰ καταβάλλουν ἐτησίως 50 τάλληρα εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ 50 τάλληρα εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ὁρους Σινᾶ (*Sina Oros*). Εἰς τὰς ἀνωτέρω πρὸς τὴν Μονὴν Πάτμου δωρεὰς οἱ ἡγεμόνες εἶχον προσθέσει ποσὸν ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸν «ἐπὶ τοῦ καπνοῦ» (*fumarit*) φόρον τῶν καταστημάτων τοῦ ὡς ἄνω πανδοχείου. Τὸ πανδοχεῖον μετὰ τῶν καταστημάτων, τῶν ἀποθηκῶν καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων ἀπαλλάσσεται τῶν φόρων (ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν διαχειριστῶν τοῦ πανδοχείου καὶ τῶν προσκτισμάτων του, στ. 28 - 29)¹¹.

Τὸ ἔγγραφο κυροῦται διὰ τῆς ὑπογραφῆς καὶ τῆς σφραγιδος τοῦ ἡγεμόνος καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας (*credința*) τῶν πέντε υἱῶν του καὶ τοῦ Διβανίου του (16 ὀνόματα, στ. 31 - 36). Συνετάχθη καὶ ἠλέχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Isaac Ralet. Ἐγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ, ὑπὸ τοῦ λογοθέτου ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων (*za taina*) Hristache, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πρώτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφὴ τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἐπογραφὴ τοῦ ἐλέγγαντος μεγάλου λογοθέτου.

Ἐπογραφὴ τοῦ δευτέρου λογοθέτου.

Ἀρχεταί: *Io Costandin Alexandru Ipsilan(t) V(oe)u(o)d i G(os)pod... Cei ce săvârșesc bunătățile...* (= Ἰω Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντης βοεβόδας καὶ ἡγεμών... Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πραγματοποιοῦν ἀγαθοεργίας...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, τόμ. Η', σελ. 415 - 416. Πρβλ. C. C. Giurescu, *L'aide accordée par les Pays Roumains à l'enseignement de la péninsule Balkanique et du Proche Orient*, *Revue Roumaine d'Histoire* 9 (1970), σελ. 831 - 832.

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Πρβλ. Dogaru, *Sigiliile cancelariei domnești...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 418, εἰκ. 48.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας κατὰ τὰ ἔτη 1774 - 1782, 1796 - 1797 καὶ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας κατὰ τὰ ἔτη 1787 - 1788. Τὸ σχετικὸν ἔγγραφο ἐξεδόθη κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονίαν του ἐν Βλαχίᾳ: βλ. Urechia, *Istoria Românilor*, τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331.

3. *Vadră* (ἐκ τῆς λ. *vedro*) = μέτρον χωρητικότητος ὑγρῶν, ἀντιστοιχοῦν πρὸς 13 - 15 λίτρας.

4. *Pirpär* (ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπέρπυρον) = ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰ. εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας εἶδος φόρου : βλ. O. Iliescu, *L'hyperpère byzantin au Bas-Danube du XIe au Xe siècle*, *Revue des Études Sud-est Européennes* 7 (1969), σελ. 116.

5. *Poror* (ἐκ τῆς λ. *populus* = λαός) = τὸ σύνολον τῶν φορολογουμένων διὰ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἀμπέλων καὶ ἐπὶ τοῦ οἴνου· ἀντιστοιχεῖ συνήθως πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐνὸς χωρίου. Ὁ ὅρος σημαίνει ὡσαύτως τὸ σύνολον τῶν ἀνηκόντων εἰς μίαν κοινότητα.

6. Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, σελ. 261, ἡ δωρεὰ ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτὴν ἐδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (βλ. καὶ σχόλιον 2), ἀνενώθη ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη τῷ 1793 (βλ. *Pîrnuțǎ, Documents*, σελ. 648 § 3), ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου κατὰ τὴν δευτέραν ἡγεμονίαν του δι' ἐγγράφου τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1797 (βλ. *Urechia, Istoria Românilor*, τόμ. Ζ', σελ. 330 - 331), ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Χαντζερλή τὴν 27 Ἰουλίου 1798 (αὐτόθι, σελ. 449 - 450), ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου, ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Καρατζᾶ τὴν 26 Ἰουλίου 1813 (βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 20) καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου τῷ 1819 (*Pîrnuțǎ*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 648 § 5). Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 259 καὶ 261, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

7. Χατζῆ Δημητράκη Παπάζογλου : πλούσιος ἔμπορος ἐκ Βουκουρεστίου, πατὴρ τοῦ γνωστοῦ ἱστοριογράφου τῆς πόλεως τοῦ Βουκουρεστίου, δράσας κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰ. καὶ ἀποθανὼν ὀλίγον πρὸ τοῦ 1803 (βλ. ἀνωτέρω, σελ. 258 ὑποσ. 5). Τὸ κληροδοτήμα του πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου ἐγένετο τὴν 6 Ἀπριλίου 1785 ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλ Σούτσου, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξέδωκε σχετικὸν ἐπικυρωτικὸν χρυσόβουλλον. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω, σελ. 258.

8. Ἡ ἐπικύρωσις τοῦ κληροδοτήματος ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Προκοπίου κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1785: βλ. Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν Ρουμανίας, Φάκ. 596, Ν^ο 111 (κατὰ *Giurescu*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 832 καὶ ὑποσ. 62).

9. Ἐκ τῶν χρυσοβούλλων τούτων ρητῶς μαρτυρεῖται μόνον τὸ ἀπολυθὲν ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ Σούτσου τῷ 1785, βλ. ἀνωτέρω σχόλιον 7.

10. Ἡ λεγομένη σήμερον Valea Călugărească.

11. Ἡ δωρεὰ τοῦ Παπάζογλου διετηρήθη τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1785 μέχρι τοῦ 1813, βλ. ἀνωτέρω, σελ. 258 καὶ ὑποσ. 4 - 5.

20

Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας
Ἰωάννου Γεωργίου Καρατζᾶ

χρυσόβουλλον (*hrison*, στ. 29)

(*hrisonul*, στ. 34)

26 Ἰουλίου 1813

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : α') *Πρωτότυπον*. Χάρτης περγαμηνοειδής, διαστάσεων $0,782 \times 0,534$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια $0,546 \times 0,467$. Περιθώρια: 0,035 (ἀρ., δεξ.). — Μελάνη καστανόχρους βαθεῖα κειμένου καὶ ὑπογραφῆς καταστρώσαντος· μαύρη τῆς ὑποσημειώσεως τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μεγάλου λογοθέτου· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτογράμματα, λέξεις τινὰς (στ. 4, 28) καὶ διακοσμῆσεις· ὑπογραφή ἡγεμόνος ἐντὸς δέλτου. — Μία κάθετος, τέσσαρες ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ φ ρ α γ ι ς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διάμ. 0,064. Εἰς τὸ μέσον δύο μορφαὶ ἐκατέρωθεν τοῦ ἐμβλήματος τῆς Βλαχίας, κάτω τὸ ἔτος 1812. Πέριξ ἡ ἐπιγραφή: *Ιω Ιωαν Γεωργίε Καρατζῆς В(ое)В(о)д(а) К(а)М(и)л(а) Д(о)м(н)еЗ(е)х Д(о)м(н)а Тоатѣ Царя Рѣмѣнѣскѣ* (= *Ιω Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζῆς βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης χώρας Ρουμανίας*). Πέριξ, ἐντὸς στρογγύλων πλαισίων, τὰ σύμβολα 17 περιοχῶν τῆς Βλαχίας. Φωτ. 208.

β') *Μετάφρασις* Ἑλληνικῇ (ΙΘ' αἰ.). Ἐπὶ τοῦ νότου φέρει τὸ ἀκόλουθον σημείωμα: *Ἦσον τοῦ χρυσοβούλου παπάζογλου χανίου καὶ μακαρή|του τοῦ τε ἐν πάτμο μοναστηρή(ον) καὶ σχολῆς.*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ βοεβόδας Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζῆς, ἡγεμὼν (*gospodar*) τῆς Βλαχίας, γνωρίζων τὴν παρακμὴν, τὴν ἔνδειαν καὶ τὸ ἄγονον τῆς γῆς κτλ. κτλ. [Τὸ περιεχόμενον τοῦ παρόντος εἶναι ἀπολύτως ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 ἐγγράφου, ὡς πρὸς τὴν διάταξιν, τὸ σκεπτικόν, τοὺς εὐεργετούμενους, τὰ διατιθέμενα ποσὰ καὶ τὴν προέλευσιν τούτων. Διαφέρει — πλὴν βεβαίως τῶν προσωπικῶν στοιχείων τοῦ ἀπολύοντος ἡγεμόνος — κατὰ τοῦτο μόνον: ὅτι τὸ ποσὸν τῆς παγίας δωρεᾶς ἀνέρχεται εἰς 50 τάλληρα ἀντὶ τῶν 60 τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου].

Τὸ ἐγγράφον κυροῦται διὰ τῆς ὑπογραφῆς καὶ τῆς σφραγίδος τοῦ ἡγεμόνος καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας (*credința*) τῶν δύο υἱῶν του καὶ τοῦ Διβανίου του (16 ὀνόματα, σελ. 29 - 33). Συνετάχθη καὶ ἠλέχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Grigorie Golescu. Ἐγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πρώτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ὑπογραφή τοῦ ἐλέξαντος μεγάλου λογοθέτου.

Ὑπογραφή τοῦ καταστρώσαντος εἰς τὸν οἰκεῖον κώδικα Răducanu¹.

Ἀ ρ χ ε τ α ι: *Io Ioan Gheorghie Caragea V(oe)ν(o)da... Cei ce s'ănărgesc bunătățile...* (= *Ιω Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζῆς βοεβόδας...* Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πραγματοποιοῦν ἀγαθοεργίας...).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: *Urechia, Istoria Românilor*, τόμ. X/A, σελ. 208 - 210. Πρβλ. Giurescu, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 831.

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Πρβλ. Iorga, *Histoire des Roumains*, τόμ. Η', σελ. 246 - 247 εἰκ. 23: ἐγγράφον τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ἀπολυθὲν ἐν Βλαχίᾳ τῷ 1818: ἡ αὐτὴ χεὶρ γραφῆς τοῦ

έγγραφου, πανομοιότυπον τὸ ἐπίτιτλον καὶ ἡ ὑποσημείωσις, τὸ Πατμιακὸν ὅμως δὲν φέρει διακοσμήσεις. Διὰ τὴν σφραγίδα βλ. M. Dogaru, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 419, εἰκ. 50.

21 Ἔγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Σκαρλάτου Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχης

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 2, 14)

7 Νοεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,330 - 0,340 × 0,370. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^τ) 0,260 × 0,333. Περιθώρια: 0,028 (ἀρ.), 0,010 (δεξ.). — Μελάνη καστανόχρους· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, πρωτόγραμμα, ἀρχικά γράμματα, λέξεις τινὰς (στ. 5, 11, 13 - 14), χρονολογίαν. — Εἰλητόν· ἔχνη τριῶν καθέτων διπλώσεων. — Διατήρησις μετρία: φθοραὶ τινες εἰς τὰ ἄκρα (πρβλ. στ. 8, 12)· τὸ κάτω τμήμα, ὅπου πιθανῶς ὑπογραφαὶ λογοθετῶν καὶ γραφέων, ἐλλείπει.

Σφραγὶς τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διάμ. 0,063. Εἰς τὸ μέσον φέρει τὸ ἔβλημα τῆς Μολδαβίας, πέριξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν (ἐν μέρει ἐσβησμένην): **ΙΩΑΝΗ¹ ΣΚΑΡΛΑΤ(Υ) ΑΛΕΞΑΝΔΡΥ ΚΑΛΛΙΜΑΧ(Η) Β(ΟΕ)Β(ΟΔ) ΚΥ ΜΗΛ[ΑΛΗΙ ΔΥ]ΜΗΕΖΕΥ ΔΩΜΗΥ Α ΤΟΑΤΙ ΠΑΡΑ ΜΟΛΔΑΒΙΕΙ 1806** (= Ἰωάννης¹ Σκαρλᾶτος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχης βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης χώρας Μολδαβίας). Φωτ. 20ε.

Ἐπὶ τοῦ νώτου σ η μ ε ί ω μ α (ἐλληνιστί): *σχολεῖον Πάτμου* (χειρ. ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Σκαρλᾶτος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχης, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν γραπτῆς αἰτήσεως τῶν ἐπιτρόπων (*epitropos*) τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς (*școala eliniască*) τῆς νήσου Πάτμου, λαβὼν δὲ ὑπ' ὄψιν τὰ παλαιὰ «χρυσόβουλλα» ἐλέους (*miluire*) διὰ τῶν ὁποίων ἐδίδοντο πρὸς τὴν σχολὴν 700 λεί ἐτησίως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama gospod*)², ἀνανεώνει τὴν ὡς ἄνω ἐτησίαν δωρεάν, διὰ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας καὶ νὰ βοηθήσῃ τοὺς πτωχοὺς μαθητάς, λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, ὥστε νὰ σπουδάζουν ἀπηλλαγμένοι ὑλικῶν δυσχερειῶν. Τὸ ὡς ἄνω ποσὸν θὰ καταβάλλεται εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Μονῆς (*vechili*)³.

Ποιεῖται ἐκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας, ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν (στ. 13 - 14). Ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἐν Μολδαβίᾳ δευτέρας ἡγεμονίας⁴ του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφὴ τοῦ ἡγεμόνος. Σφραγίς.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : *Sa face ştire da acest hrisov a Domnii mele...* (= Γνωστοποιεῖται διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου τῆς αὐθεντίας μου...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Περί τοῦ *Iow*, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ καὶ ὑπὸ τὸν τύπον *Ioan - Ioanu* βλ. E. Vîrtosu, *Titulatura Domnilor şi asocierea la Domnie în Ţara Românească şi Moldova (pînă în secolul al XVI-lea)*, Βουκουρέστι 1960, σελ. 11 κέ. Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 271.

2. Πρόκειται κυρίως περί τῆς δωρεᾶς τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, βλ. ἀνωτέρω, σελ. 261.

3. *Vechili* = κατώτεροι ὑπάλληλοι, ἀντιπρόσωποι τοῦ κτηματίου.

4. Τὸ ἔτος 1815 εἶναι τὸ τέταρτον ἔτος ὅχι τῆς δευτέρας ἀλλὰ τῆς τρίτης ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονίας τοῦ Σκαρλάτου Καλλιμάχη (βλ. κατωτέρω, σελ. 325, Πίν. Β').

22 Ἐγγραφον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαήλ Σούτσου

χρυσόβουλλον (*hrisov*, στ. 2, 14)

18 Ἀπριλίου 1820

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου περγαμνηοειδοῦς, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,531 \times 0,382$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια (φ. 1^ρ) $0,280$ ($0,155$ κυρίως κειμένου) $\times 0,342$. Περιθώρια: $0,030$ (ἀρ.), $0,011$ (δεξ.). — Ἡ αὐτὴ χεὶρ γραφῆς πρὸς τὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 21 ἐγγράφου. — Μελάνη καστανόχρους βαθεῖα τοῦ κειμένου· μαύρη τῶν ὑπογραφῶν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ τρίτου λογοθέτου· ἐρυθρὰ εἰς ἐπίτιτλον, ἀρχικὰ γράμματα, τελευταίαν παράγραφον (στ. 14 - 15), χρονολογίαν. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ φ ρ α γ ί ς, τετυπωμένη κάτωθι τοῦ κειμένου, ἐρυθρόχρους, διαμ. $0,070$. Εἰς τὸ μέσον φέρει θυρεὸν μὲ τὸ ἔβλημα τῆς Μολδαβίας, πέριξ δὲ ἐντὸς 16 στρογγύλων πλαisiών τὰ σύμβολα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς χώρας. Πέριξ ἡ ἐπιγραφὴ (ἐν μέρει ἐσβησμένη): † 1819 [Ιωλ]ηϛ¹ Μίχαηλ Γρηγορία Сѣцѣл в(ое)в(од) кѣ мѣла лѣи дѣмнезѣх дѣмнѣх а тѣатѣ цѣра Мѣлдѣвин (= Ἰωάννης Μιχαήλ Γρηγορίου Σοῦτσος βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ ἡγεμὼν πάσης χώρας Μολδαβίας).

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): σχολεῖον Πάτμου (χεὶρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή· ἐλληνιστὶ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ τρίτου λογοθέτου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ βοεβόδας Μιχαήλ Γρηγορίου Σοῦτσος, ἡγεμὼν (*domn*) τῆς Μολδαβίας, κατόπιν γραπτῆς αἰτήσεως τῶν ἐπιτρόπων (*epitropos*) τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς (*şcoala eliniască*) Πάτμου καὶ λαβὼν

ὕπ' ὅψιν τὰ παλαιὰ «χρυσόβουλλα» ἐλέους (*miluire*), διὰ τῶν ὁποίων ἐδίδοντο πρὸς τὴν σχολὴν 700 λεί ἐτησίως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἡγεμονικοῦ φόρου (*vama gospod*), ἀνανεώνει τῆς ὥς ἄνω ἐτησίαν δωρεάν, διὰ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας καὶ διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς πτωχοὺς μαθητάς, λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, ὥστε νὰ σπουδάσουν ἀπηλλαγμένοι ὑλικῶν δυσχερειῶν. Διατάσσει τὸν διαχειριστὴν τῶν ἡγεμονικῶν φόρων (*vamezi*) ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διαδόχους ἡγεμόνας ὅπως ἀνανεώσουν τὴν δωρεάν. Ἐγράφη ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Μολδαβίᾳ πρώτης ἡγεμονίας του.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή τοῦ ἐλέγξαντος μεγάλου βεστιαρίτου Iordache Roset.

Ἐπογραφή τοῦ τρίτου λογοθέτου.

Ἐπογραφή τοῦ καταστρώσαντος εἰς τὸ κατάστιχον τῆς βεστιαρίας (*condica visteriei*) Costandin Veisa.

Ἄ ρ χ ε τ α ι : *Să face ştire cu acest hrisov a Domnii mele...* (= Γνωστοποιεῖ διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου τῆς αὐθεντίας μου...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Περὶ τοῦ τύπου *Ioanu* βλ. ἀνωτέρω, ἔγγρ. 21, σχόλιον 1.

Β' ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΚΡΑΤΙΚΑ, ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

23 Ἀφιερωτικὸν γράμμα Ἀνίτζας Γολιάσκας

γράμμα (στ. 5)

20 Φεβρουαρίου 7267 (= 1759)

ἀφιερωτικὸν γράμμα (στ. 73)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **A')** Τὸ ἔγγραφον παραδίδεται εἰς **ἐλληνικὴν μετάφρασιν ἐξ ἀντιγράφου κεκυρωμένου** ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Οὐγγροβλαχίας [Σκαρλάτου] Γρηγορίου [Γκίκα] καὶ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου¹ : πρβλ. σημειώσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐγγράφου : *Πάσης Οὐγκροβλαχίας Γρηγόριος ἐπιβεβαιοῖ. | Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἀφιερωσεως Γράμματος | Οὐγ(γρο)βλαχί(ας) Φιλάρετος ἐπιβεβαιοῖ. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,350 × 0,248. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. Περιθώρια: 0,025 (ἀρ.).*

Σ η μ ε ι ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (δι' ἄλλης χειρός): *Ἴσον ἀπαράλλαχ[ον] του προ[τοτίπου] τῆς ἀφιερωσεως γρά[ματος] τῆς Βλαχείας — Φυλάρετος | ἐπιβεβαιοῖ | 7267 | 1759.*

B') Ἀντίγραφον τῆς μεταφράσεως: Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, δια-

στάσεων $0,350 \times 0,242$. Γεγραμμένη επιφάνεια: (φ. 1^γ - 2^γ) $0,245 \times 0,211$, (φ. 2^ν) $0,130 \times 0,220$. — Εἰς τὴν ἀρχὴν σημειοῦται: Ἰσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἀφιερωτικοῦ | γράμματος ἀπὸ βλαχικῆς διαλέκτου εἰς ῥωμαϊκὴν | μετενεχθέντος | ὁ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετος ἐπιβεβαιοί.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐγγράφου, τὸ ὅποῖον εἶχε συνταχθῇ ἐν πρωτοτύπῳ εἰς τὴν Ρουμανικὴν, ὡς δηλοῦται καὶ εἰς τὸ Β' ἀντίγραφον (ἀπὸ βλαχικῆς διαλέκτου εἰς ῥωμαϊκὴν μετενεχθέντος).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ἐπικύρωσις τοῦ ἡγεμόνος «πάσης Οὐγγροβλαχίας» [Σκαρλάτου] Γρηγορίου [Γκίκας] καὶ τοῦ μητροπολίτου «Οὐγγροβλαχίας» Φιλαρέτου.

Ἡ Ἀνίτζα Γολιάσκα, θυγάτηρ τοῦ Ράδουλ Σπαθάρ Γολέσκουλ, βεβαιοῖ διὰ τοῦ παρόντος γράμματος πρὸς τὴν βασιλικὴν καὶ σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Πάτμου καὶ τὸν καθηγούμενον αὐτῆς κύρ Ἀθανάσιον, ὅτι οἱ πρόγονοί της εἶχον ἰδρῦσαι μοναστήριον τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὀνομαζόμενον Βιέρεσουλ καὶ κείμενον εἰς τὸ καδηλίκιον Μουστζέλο². Ἐνεκα ὅμως ἀνωμαλίας τῶν καιρῶν, τὸ μοναστήριον τοῦτο εὗρέθη εἰς ἀδυναμίαν νὰ συντηρηθῇ καὶ νὰ καταβάλλῃ τοὺς σχετικoὺς φόρους εἰς τὸ δημόσιον (τὸ δημόσιον τῆς βιστιαρίας). Διὰ τοῦτο, ἡ Ἀνίτζα Γολιάσκα ἀπεφάσισεν ὅπως προσαρτήσῃ τὸ μοναστήριον μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς περιουσίας εἰς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου ὡς μετόχιον αὐτῆς (κάμω μετόχι, προσκυνήσω).

Καθορίζεται ὅτι ὁ ἡγούμενος τοῦ ὡς ἄνω μοναστηρίου θὰ ἀποστέλλεται ὑπὸ τῆς Μονῆς Πάτμου, οὗτος δέ, ἅμα τῇ ἀφίξει του, ὀφείλει νὰ γνωστοποιῇ τὸν διορισμόν του εἰς τὸν ἐκάστοτε μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας διὰ τὴν σχετικὴν ἔγκρισιν, ὡς καὶ εἰς τὸν ἡγεμόνα Οὐγγροβλαχίας καὶ τοὺς μεγάλους ἄρχοντας τοῦ Διβανίου. Ὁ ἡγούμενος ὀφείλει νὰ διαχειρίζεται καλῶς τὰ τοῦ μοναστηρίου, νὰ καταβάλλῃ τὸν σχετικὸν φόρον εἰς τὸ δημόσιον καὶ νὰ ἀποστέλλῃ 100 γρόσια ἐτησίως εἰς τὴν Μονὴν Πάτμου, νὰ μνημονεύῃ δὲ τὸ ὄνομα τῆς δωρητρίας καὶ τῶν προγόνων αὐτῆς. Εἰς περίπτωσιν καταχρήσεων τοῦ ἡγουμένου, ἡ ὡς ἄνω Ἀνίτζα ἢ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὀφείλουν νὰ γνωστοποιήσουν τοῦτο εἰς τὸν μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, ὁ ὅποιος καὶ θὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου διὰ τὴν ἀνάκλησιν καὶ ἀντικατάστασίν του.

Ἡ προσκύρωσις τοῦ Βιέρεσουλ εἰς τὴν Μονὴν Πάτμου ἐγένετο οἰκεία βουλήσει τῆς δωρητρίας καὶ μετὰ τὴν ἔγκρισιν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου, ἐγνωστοποιήθη δὲ εἰς τοὺς μεγάλους ἄρχοντας τοῦ Διβανίου. Ὁ ἡγεμὼν Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννης Σκαρλάτος Γρηγορίου Γκίκας ἐπεκύρωσε (ἐστερέωσε) ταύτην διὰ χρυσοβούλλου³.

Ἀπαγορεύεται εἰς οἰονδήποτε κληρικὸν ἢ λαϊκὸν (ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου ἢ ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ) νὰ καταπατήσῃ τὴν ὡς ἄνω προσκύρωσιν.

Τὸ ἀφιερωτικὸν γράμμα ἐκυρώθη διὰ τῆς ὑπογραφῆς καὶ τῆς σφραγίδος τῆς δωρητρίας καὶ διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἀρχόντων μαρτύρων.

Χρονολογία.

11 ὑπογραφαί.

Ἀρχεται: ἴ Εγὼ ἡ Ἀνίτζα Γολιάσκα ἡ θυγατέρα τοῦ μακαρίτου Ράδουλ σπαθάρ Γολέσκουλ βεβαιόνω διὰ τοῦ παρόντος μου γράμματος εἰς τὸ ἄγιον καὶ ἱερὸν μοναστήριον τῆς Πάτμου...

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἀντίθετος ἄποψις, ὅτι δηλαδή τὸ ἔγγραφο, ὑπὸ τὴν παραδιδόμενην μορφήν του, δὲν εἶναι ἐλληνικὴ μετάφρασις ἐκ κεκυρωμένου, ρουμανιστὶ γεγραμμένου, ἀντιγράφου, ἀλλὰ ἀντίγραφον τῆς κεκυρωμένης ἐλληνικῆς μεταφράσεως, ὅμως τὸ σημεῖωμα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐγγράφου (Ἰσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου...) μᾶλλον ἀποκλείει αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. — Περὶ τοῦ Φιλαρέτου Οὐγγροβλαχίας βλ. N. Șerbanescu, *Mitropolitii Ungrovlahiei*, Biserica Ortodoxa Română 77 (1959), σελ. 793.

2. Μουστιζέλο: ἐπαρχία κειμένη εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Καρπαθίων, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα Cimpulung Muscel, πρώτη πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας, κεῖται 130 χλμ. Β. - ΒΔ. τοῦ Βουκουρεστίου.

3. Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, δὲν ἐσώθη.

24 Ἐγγραφοὶ τῆς Ποστελνιτσίας τῆς Μολδαβίας

(συστατικόν, πρβλ. στ. 17: *sa scrie dumn(ea)-*
v(oastra)... sa fie primit)

18 Ἰουλίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,350 \times 0,232$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^ρ) $0,215 \times 0,205$. Περιθώρια: 0,027 (ἀρ.) — Μελάνη καστανόχρους· τῆς ὑπογραφῆς καστανόχρους μετὰ χρυσῆς κόνεως. — Μία κάθετος, τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή: σχισμαὶ τινες εἰς τὰς διπλώσεις.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή. Ὑπογραφή ἐλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ὁ φέρων τὴν παροῦσαν κύρ Ἰάκωβος, ἡγούμενος τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἀφήχθη [εἰς Μολδαβίαν] κομίζων συστατικὰ γράμματα (*sistisitoare*), διὰ νὰ ζητήσῃ, μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ μητροπολίτου τῆς χώρας, τὴν ἐλεημοσύνην (*miluire*) τῶν βογιάρων καὶ τῶν ἐμπόρων, καθ' ὅσον ἡ Μονὴ τῆς Πάτμου ἔχει

βαρύτατα χρέη, ἡ δὲ διαβίωσις τῶν ἐκεῖ μοναχῶν ἔχει καταστῆ προβληματική. Διὰ ταῦτα ἡ Ποστελνιτσία τῆς Μολδαβίας ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς δημοσίους λειτουργοὺς (*dregătorilor*) καλῶν αὐτοὺς ὅπως παράσχουν εἰς τὸν ἡγούμενον Ἰάκωβον πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή.

Ἀρχεταί : *De la Postelnicie. | Arătătorul aceştii cărţi, cunioşia Sa chir Iacov...* (= Ἐκ τῆς Ποστελνιτσίας. Ὁ ἐπιφέρων τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἡ πανοσιότης του ὁ κύρ Ἰάκωβος...).

25 Ὑπόγραφον τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμὶν

(σύστασις, πρβλ. στ. 11 : *sfatuim* = συνιστῶμεν)

25 Ἰουλίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,325 × 0,206. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια : (φ. 1^ρ) 0,265 × 0,193 - 0,180. Περιθώρια : 0,026 (ἀρ.). — Μελάνη καστανόχρους. — Διατήρησις πολὺ καλή. Φωτ. 17.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμὶν¹ καλεῖ τοὺς ἡγουμένους ἐπτὰ μονῶν (*Neamţ - Secul, Slatina, Rîşca, Bisericani, Pingăraţi, Zberent - Zagavia καὶ Coşula*)² ὅπως καταβάλουν εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ποσὸν ἀνερχόμενον συνολικῶς εἰς 417 λεί (ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα 7 ἡγουμένων μετὰ τοῦ καταβλητέου ὑφ' ἐκάστου ποσοῦ, στ. 1 - 9). Ἐπίσης ὁρίζει ὅπως ἕκαστος οἰκονόμος, πρωτοπαπᾶς καὶ σακελλάριος καταβάλλῃ 5 λεί, ἕκαστος ἱερεὺς 1 λεί, ἕκαστος διάκονος 20 παράδες (*parale*), οἱ δὲ λαϊκοὶ τὸ κατὰ δύναμιν. Τὰ δωρούμενα ποσὰ ὀφείλουν νὰ καταγράφωνται εἰς κεκυρωμένον κατὰστιχον (*condica*) φερόμενον ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς Πάτμου.

Χρονολογία.

Ὑπόγραφὸν τοῦ μητροπολίτου.

Ἀρχεταί : *Lei/200 Preacuviosul arhimandrit³ şi stareţ chyr Sylvestru...* (στ. 1 - 2) ... *Pentru care lei parinteşte sfatuim* (στ. 10 - 11) (= 200 λεί ὁ πανοσιώτατος ἀρχιμανδρίτης καὶ ἡγούμενος κύρ Σύλβεστρος... Διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο συνιστῶμεν πατρικῶς...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Περί τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμὶν (1803 - 1808, 1812 - 42), βλ. G. h. I. Moises cu - Șt. Lupșă - Al. Filipașcu, *Istoria Bisericii Române*, τόμ. Β', Βουκουρέστι 1957, σελ. 383 - 6, 392 - 6, 425 - 30, 439 κέ. (εἰκὼν εἰς σελ. 385).

2. Αἱ μνημονεύμεναι μοναὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν βορειοανατολικὴν περιοχὴν τῆς Μολδαβίας. Τινὲς τούτων εἶναι γνωστὰ μοναστικά κέντρα, ὡς ἡ περίφημος μονὴ τοῦ Neamț, ἀνακαινισθεῖσα τῷ 1497 ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Μεγάλου, ἡ Bisericană, τῆς ὁποίας ἡ ἀνοικοδόμησις ἤρχισεν ἐπίσης ἐπὶ Στεφάνου τοῦ Μεγάλου, καὶ ἡ Pîngărați, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Alexandru Lăpușneanu τῷ 1560.

3. *Stareț*: ὁ ἡγούμενος μονῆς· ἐνίοτε, εἰς παλαιότερα ἔγγραφα, ἐν γένει ὁ γέρων μοναχός.

26 Ἔγγραφον τοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμὶν

(ἐκκλησις καὶ σύστασις, πρβλ. στ. 27, 38)

[Ἰούλιος 1815]¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : Ἄντιγραφον. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις 0,410 × 0,245. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^{rv}) 0,333 × 0,220, (φ. 2^r) 0,112 × 0,215. Περιθώρια: 0,025 (ἀρ.). — Μελάνη μαύρη· τῆς ὑπογραφῆς ἐξίτηλος. — Μία ὀριζόντιος, μία κάθετος δίπλωσις. — Διατήρησις πολὺ καλὴ: σχισμαὶ εἰς τὰ ἄκρα.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμὶν ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς χώρας, καλῶν αὐτοὺς ὅπως παράσχουν τὴν βοήθειαν των πρὸς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Διότι, ὡς συνάγεται ἐξ ἐπιστολῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ ἡγουμένου Ἰακώβου (στ. 19 - 20), ἡ Μονὴ αὕτη κινδυνεύει ἐξ αἰτίας τῶν χρεῶν νὰ καταρρεύσῃ, οἱ δὲ μοναχοὶ νὰ διασκορπισθοῦν (στ. 23 - 24). Ὁ ἡγούμενος Ἰάκωβος, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἅγια λείψανα (ἀναφέρονται ὀνομαστικῶς, στ. 45 - 50), ἐπιφορτίζεται νὰ συλλέξῃ τὰς δωρεὰς καταγράφων εἰς εἰδικὸν κατάστιχον (*condica*) τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν, οἱ ὅποιοι καὶ θὰ μνημονεύωνται εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ὑπογραφὴ μητροπολίτου Βενιαμίν.

(Σημείωσις :) ἡ ἐκκλησις αὕτη ὀφείλει νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου καὶ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς².

Ἀρχετα : *Preaosfințiților și iubitorilor de D(u)mnezeu episcopi...* (= Πρὸς τοὺς ὁσιωτάτους καὶ φιλοθέους ἐπισκόπους...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Τὸ ἔγγραφον δὲν φέρει χρονολογίαν. Ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενον τοῦ συνάπτεται ἀμεσώτατα μετὰ τὸ ὑπ' ἀρ. 25 ἔγγρ. τῆς 25 Ἰουλίου 1815, τὸ ὁποῖον ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Μολδαβίας Βενιαμίν, χρονολογοῦμεν καὶ τὸ παρὸν ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου 1815. Ὑποθέτομεν μάλιστα, μετ' ἐπιφυλάξεως, ὅτι τὸ παρὸν, ὡς γενικώτερον, προηγῆθη τοῦ ὑπ' ἀρ. 25 ἔγγράφου.

2. Εἰς τὸ παρὸν ἀντίγραφον ἢ ὑπογραφή τοῦ μητροπολίτου καὶ ἡ σημείωσις ἐγράφησαν δι' ἄλλης χειρὸς, διαφόρου τοῦ κειμένου.

27 Ἐγγραφον τοῦ οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ τοῦ Δοροχόϊ Γεωργίου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

24 Αὐγούστου 1815

(πρβλ. καὶ σημείωμα ἐπὶ τοῦ νώτου)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,355 \times 0,106$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. — Μελάνη μαύρη, ἐλαφρῶς ἐξίτηλος· ἐπικύρωσις καὶ ὑπογραφή δι' ἄλλης χειρὸς καὶ μελάνης χρώματος καστανοῦ. — Ἰχνη τριῶν ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή· φθοραὶ τινες εἰς τὰ ἄκρα.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νώτου (φ. 2^ν) (ἐλληνιστί): *Κατάστιχον τοῦ οἰκονόμου κὺρ Γεωργίου | ἀπὸ χωρίον Πομοῦρλα καὶ Δοροχόϊ γ(ρό)σι(α) 85 (χειρ ΙΘ' αἰ.).*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (87 ὀνόματα) 32 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Δοροχόϊ ¹ Μολδαβίας. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 85 λέι. Ἐπικύρωσις ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ τῆς ἐπαρχίας Δοροχόϊ Γεωργίου.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή.

Ἄρχειται : *Izvod de preoți(i), diiaconi...* (= Κατάλογος τῶν ἱερέων, διακόνων...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ πόλις Δοροχόϊ (*Dorohoi*) κεῖται 38 χλμ. ΒΑ. τῆς Suceava καὶ 135 χλμ. ΒΔ. τοῦ Ἰασίου.

28 "Εγγραφον τοῦ πρωτοπαπᾶ τῆς Χέρτζα Βασιλείου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

24 Αὐγούστου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,318 \times 0,110$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^r - 2^r. — Μελάνη καστανόχρους. — Ἰχνη τριῶν ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (φ. 2^v) (ἐλληνιστί): τοῦ (πρωτο)π(απᾶ) κὺρ Βασιλεί(ου) : ἀπὸ τὸ χωρίον : χέρσα. | γρ(ό)σ(ια) 63 (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (62 ὀνόματα) εἴκοσι τεσσάρων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Χέρτζα¹ Μολδαβίας. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 63 λέι. Ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Βασιλείου.

Χρονολογία.

Ἐπογραφή.

Ἀρχεταί : *Izvod de preoți și diacon(i)* . . . (= Κατάλογος τῶν ἱερέων καὶ διακόνων . . .).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ πόλις Herța εὐρίσκεται μεταξὺ Dorohoi καὶ Cernăuți εἰς τὴν βόρειον Μπουκοβίαν, σήμερον ἐκτὸς τῶν ρουμανικῶν συνόρων.

29 "Εγγραφον τοῦ οἰκονόμου τῆς Σουτσάβα Συμεὼν

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

1 Σεπτεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Τετράφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,355 \times 0,110$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^r - 3^v. — Μελάνη μαύρη· τὸ τελευταῖον τμήμα τοῦ καταστίχου, ἡ ἐπικύρωσις καὶ ἡ ὑπογραφή δι' ἄλλης χειρὸς καὶ μελάνης χρώματος καστανοῦ. — Ἰχνη τριῶν ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (φ. 4^v) (ἐλληνιστί): ἀπόδειξις τοῦ οἰκονόμου φουλτουξενί(ου)¹ εὐθυμί(ου) γρ(ό)σ(ια) 150 (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος τῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου εἰσφορῶν τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (159 ὀνόματα) 29 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Σουτσάβα² [Μολδαβίας]. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσόν, ἀνερχόμενον εἰς 151 λεί, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου Συμεὼν εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Πάτμου ἀρχιμανδρίτην Ἰάκωβον.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή.

Ἀρχεταί : *Izvod de preoții i diaconii* (= Κατάλογος τῶν ἱερέων καὶ διακόνων...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Τὸ Φουλτουτζένι (Fălticeni) κεῖται 24 χλμ. νοτίως τῆς Suceava. — Τὸ ὄνομα τοῦ οἰκονόμου ἀπεδόθη λανθασμένως.

2. Ἡ Suceava, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Μολδαβίας, κεῖται 124 χλμ. ΒΔ. τοῦ Ἰασίου.

30 "Εγγραφον τοῦ πρωτοπαπᾶ τοῦ Χιρλάου Μιχαήλ

[κατάστιχον]

4 Ὀκτωβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : *Πρωτότυπον*. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων $0,340 \times 0,210$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. — Μελάνη μαύρη. — Ἰχνη μιᾶς ὀριζοντίου καὶ μιᾶς καθέτου διπλώσεως. — Διατήρησις καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): Ἀπόδειξις τοῦ πρωτοπαπᾶ | κὺρ Μιχαήλ ἀπὸ τὸ Χερ|λόβι ἄσπρ(α) γροσία 76 : 20 (χεῖρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς ὑπὲρ τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (77 ὀνόματα) 38 χωρίων τῆς περιοχῆς Hirău¹ Μολδαβίας. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσόν, ἀνερχόμενον εἰς 76 λεί καὶ 20 παράδες, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Μιχαήλ εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Πάτμου Ἰάκωβον.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή.

Ἀρχεταί : *Satele, Lei, Par(ale). || Totoești. I. — Preotul Constantin...* (= Χωρία, Λεί, Παράδες || (χωρίον) Τοτοέστι, (λεί) 1. — Ἱερεὺς Κωνσταντῖνος...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ πόλις Hirău κεῖται περίπου 50 χλμ. δυτικῶς τοῦ Ἰασίου.

31 "Εγγραφο του πρωτοπαπᾶ Ἰωάννου

[ἀπόδειξις]

21 Ὀκτωβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,127 \times 0,200$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ. — Μελάνη μαύρη. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): ἀπόδειξις πρωτόπαππα | Πασχαλίου γρηγόσια 90 : 20¹ (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ἀπόδειξις ποσοῦ 19 λεί, τὸ ὅποῖον ὁ πρωτοπαπᾶς Ἰωάννης παρέδωκεν εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Μονῆς Πάτμου κὺρ Ἰάκωβον, ἐκ τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων (1 λεί ἕκαστος) καὶ τῶν διακόνων (20 παράδες ἕκαστος).

Χρονολογία.

Ὑπογραφή.

Ἀρχεταύ: *Lei 19. Adic(ă) nouăsprezăci...* (= 19 λεί. "Ἦτοι δέκα ἐννέα...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ἡ σημείωσις εἶναι λανθασμένη καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα καὶ ὡς πρὸς τὸ ποσόν. Πιθανῶς κατὰ τὴν καταγραφὴν ἐγινε σύγχυσις τούτου μὲ ἄλλο, μὴ διασωθέν, ἔγγραφο, τὸ ὅποῖον ἔφερε τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα.

32 "Εγγραφο του μητροπολίτου Ούγγροβλαχίας Νεκταρίου

(σύστασις, προβλ. στ. 5, *va însușiințăm*,
στ. 11, *va îndemniăm*)

4 Δεκεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον**. Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,345 \times 0,244$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^ρ) $0,315 \times 0,224$. Περιθώρια: 0,030 (ἀρ.). — Μελάνη καστανόχρους βαθεῖα. — Διατήρησις πολὺ καλή: ἐλαφρῶς σητόβρωτον περὶ τὸ μέσον. Φωτ. 18.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ : Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή. Ἡ ὑπογραφή ἐλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Ὁ μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας Νεκτάριος ¹, λαβὼν γνῶσιν τῆς ἀπανταχούσης (*pandahusa*) τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (*Tarigrad*) ὑπὲρ τῆς «σταυροπηγιακῆς» Μονῆς τοῦ Ἁγίου Θεολόγου, καὶ ἐπειδὴ ἡ Μονὴ αὕτη, ἐξ αἰτίας τῶν ὑφισταμένων ταραχῶν, ἔχει περιπέσει εἰς παρακμὴν, ἀδυνατεῖ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τῆς καὶ κινδυνεύει νὰ καταρρεύσῃ, ἀπευθύνεται εἰς τοὺς λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, καλῶν αὐτοὺς ὅπως παράσχουν τὴν βοήθειάν των καὶ δώσουν τὸ «ἐλεός» των (*miluita*) εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς ὡς ἄνω Μονῆς Ἰάκωβον, ὁ ὁποῖος ἔχει φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἅγια λείψανα (ἀπαρίθμησις τούτων κάτωθεν τοῦ ἐγγράφου, στ. 17 - 24) ² διὰ τὴν τέλεσιν λειτουργιῶν.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή τοῦ μητροπολίτου.

Ἀρχεταί : *Iubitorilor da Dumnezeu frați episcopi, preacuvioșilor archimandriți...* (= Πρὸς τοὺς φιλοθέους ἀδελφοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς πανοσιωτάτους ἀρχιμανδρίτας...).

ΣΧΟΛΙΑ :

1. Ὁ Νεκτάριος ἦτο Ἕλλην τὴν καταγωγὴν μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας κατὰ τὰ ἔτη 1812 - 1819: βλ. N. I. Șerbanescu, *Mitropoliții Ungrovlahiei*, Biserica Ortodoxa Română 77 (1959), σελ. 805.

2. Πρβλ. καὶ ἄνωτέρω, σελ. 311, ἔγγρ. ἀρ. 26.

33 "Εγγραφον τοῦ ἱερέως τοῦ Τίργου Φρουμὸς Βασιλείου

(κατάλογος, πρβλ. *numărul*, στ. 2)

26 Δεκεμβρίου 1815

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ : **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου 0,385 × 0,114. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. — Μελάνη καστανόχρους. — Ἰχνη πέντε ὀριζοντίων διπλώσεων. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σημείωμα ἐπὶ τοῦ νώτου (ἐλληνιστί): *Τιργοφορμόσι* = νὰ τὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν | οἰκονόμον ὄντα εἰς Γιάσι = (χεῖρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ : Κατάλογος εἰσφορᾶς [ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου] 43 ἱερέων καὶ 2 διακόνων τῆς περιοχῆς Cărligătura [Μολδαβίας], ὑπογεγραμμένος ὑπὸ τοῦ ἱερέως (*ierei*) Βασιλείου ἐκ τῆς πόλεως Tîrgu Frumos ¹.

Χρονολογία (φ. 1^ρ).

Ὑπογραφή (φ. 2^ρ).

Ἄρχειται: *Cărligătura | Numărul preoților ce sã afla...* (= *Cărligătura* | Ὁ ἀριθμὸς τῶν εὐρισκομένων ἱερέων...).

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Ἡ πόλις *Țirgu Frumos* κεῖται 46 χλμ. δυτικῶς τοῦ Ἰασίου.

34 Ἔγγραφον τῆς Ποστελνιτσίας τῆς Μολδαβίας

(ἄδεια διελεύσεως, πρβλ. στ. 3 - 4,

13 Μαΐου 1816

are sa umble pri țara)

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεις ἐκάστου φύλλου $0,303 \times 0,215$. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια: (φ. 1^ρ) $0,075 \times 0,186$. Περιθώρια: 0,027 (ἀρ.). — Μελάνη καστονόχρους βαθεία. — Διατήρησις πολὺ καλή.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή· ὑπογραφή ἑλληνιστί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Ἐπειδὴ ὁ ἡγούμενος τῆς Πάτμου κύρ Ἰάκωβος, κατόπιν σχετικῆς ἀδείας τοῦ βοεβόδα, ἐνεργεῖ περιοδεῖαν εἰς τὴν χώραν διὰ νὰ συλλέξῃ ἐλεημοσύνην (*milostenie*), ἡ Ποστελνιτσία (*Postelnicia*) γνωστοποιεῖ τοῦτο διὰ τοῦ παρόντος εἰς τοὺς δημοσίους λειτουργοὺς (*dregatorie*) τῶν ἐπαρχιῶν καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτοὺς ὅπως παραχωρήσουν εἰς τὸν ὡς ἄνω ἡγούμενον συνοδεῖαν ἑνὸς ἀνδρὸς κατὰ τὴν μετάβασίν του ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον δι' ἀσφάλειαν αὐτοῦ.

Χρονολογία.

Ὑπογραφή: Ἰ. Νέγρης.

Ἄρχειται: *De la Postelnicie | Cuvioșia Sa chir Iacon...* (Ἐκ τῆς Ποστελνιτσίας | Ἡ πανοσιότης του ὁ κύρ Ἰάκωβος...).

35 Ἔγγραφον τοῦ πρωτοπαπᾶ τοῦ Ρωμᾶν Ἀθανασίου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 1)

13 Ἰουλίου 1816

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων $0,373 \times 0,117$. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. — Μελάνη μαύρη. — Τρεῖς ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): *Καταγραφὴ τοῦ ἁγίου προτοπαππα τῆς ἁγ(ίας) ἐπισκο|πὶς Ῥωμαν(ου) κυρίου Ἀθανασίου ἐκ τοῦ ὁποίου | ἔλαβον γρ(όσια) 70 = τὴν βοήθειαν τῶν ὑπ' αὐτὸν | ἱερέων (χειρ ΙΘ' αἰ.).*

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Κατάλογος εἰσφορᾶς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (74 ὀνόματα) 38 χωρίων καὶ ἐκκλησιῶν τῆς περιοχῆς Ρωμάν¹ [Μολδαβίας] ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Τὴν εἰσφορὰν, ἣ ὁποία ἀνέρεχεται εἰς 70 λεί, εἰσέπραξεν ὁ ἡγούμενος Ἰάκωβος.

Χρονολογία (φ. 1^ρ).

Ὑπογραφὴ τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἀθανασίου (φ. 2^ρ).

Ἄ ρ χ ε τ α ι: *Izvod de preoŭii carii | au dat...* (= Κατάλογος τῶν ἱερέων, οἱ ὅποιοι ἔδωκαν...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ἡ πόλις Roman κεῖται 67 χλμ. ΝΔ. τοῦ Ἰαίου.

36 Ὑγγραφον του οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ τοῦ Μποτοσάνι Δαρείου

κατάστιχον (*izvod*, στ. 2)

[1815 - 1816]¹

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Πρωτότυπον.** Δίφυλλον ἐκ χάρτου δυτικοῦ, διαστάσεων 0,338 × 0,140. Γεγραμμένον μέρος: φ. 1^ρ - 2^ρ. — Μελάνη καστανόχρους ἐξίτηλος. — Ἑπτὰ ὀριζόντιοι διπλώσεις. — Διατήρησις πολὺ καλή.

Σ η μ ε ί ω μ α ἐπὶ τοῦ νότου (ἐλληνιστί): Ἀπόδειξις τοῦ πρωτοπαππα Μποτοσανίου Δαρείου | γρ(ό)σ(ια) 100 παρ(ά)δ(ες) 20 (χειρ ΙΘ' αἰ.).

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ: Ρουμανικὴ γλῶσσα, κυριλλικὴ γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ: Κατάστιχον εἰσφορῶν τῶν ἱερέων καὶ διακόνων (91 ὀνόματα) 42 χωρίων καὶ ἐκκλησιῶν τῆς περιοχῆς Botosani² [Μολδαβίας] ὑπὲρ τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου. Τὴν εἰσφορὰν ἀνερχομένην εἰς 100 λεί καὶ 20 παράδες εἰσέπραξεν ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Πάτμου ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος.

Ὑπογραφὴ τοῦ οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ Δαρείου.

Ἄ ρ χ ε τ α ι: *Ținutul Botoș(ani), | Izvod de preoț(i), diiacon(i)...* (= Ἡ περιοχὴ τοῦ Μποτοσάνι | Κατάλογος τῶν ἱερέων, διακόνων...).

Σ Χ Ο Λ Ι Α :

1. Ἡ χρονολογία δὲν παρέχεται. Ἐκ τοῦ περιεχομένου του, χρονολογοῦμεν τὸ ἔγγραφον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1815 - 1816, διότι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μαρτυρεῖται ἡ ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πάτμου διενέργεια ἐράνου ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Ἰακώβου εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας.

2. Ἡ πόλις Botoșani κεῖται 34 χλμ. ΝΑ. - Α. τῆς Suceava καὶ 102 γλμ. ΒΔ. τοῦ Ἰασίου.

ΜΑΡΙΑ ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ καὶ ION - RADU MIRCEA

ΠΙΝΑΞ Α΄

ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΡΧΕΙΟΥ ΠΑΤΜΟΥ
Α΄ ΗΓΕΜΟΝΙΚΑ (1 - 22)
(17 Μολδαβίας - 5 Βλαχίας)

α/α έγγρ.	Ήμερομηνία έκδόσεως έγγράφου	Τίτλος έγγράφου	Όνομα έκδόντες ήνεμένους	Χώρα	Γλώσσα
1	30 Αυγούστου	1584 list	Πέτρος ό Χωλός	Μολδαβία	σλαβονική
2	΄Απρίλιος	1670 χρυσόβουλλον	΄Αντώνιος din Popești	Βλαχία	ρουμανική
3	4΄ Ιουνίου	1670 list	[Γεώργιος] Δούκας	Μολδαβία	σλαβονική
4	25 ΄Ιουλίου	1702 list	Κωνσταντίνος Δούκας	Μολδαβία	σλαβονική
5	29 ΄Ιουνίου	1706 list	΄Αντίοχος Κωνσταντίνου Καντεμύρ	Μολδαβία	σλαβονική
6	29 ΄Απριλίου	1725 εύεργετικόν γράμμα	Μιχαήλ Ρακόβιτσα	Μολδαβία	ρουμανική
7	1΄ Απριλίου	1728 εύεργετικόν γράμμα	Γρηγόριος Β΄ Γκίκας	Μολδαβία	ρουμανική
8	8΄ Οκτωβρίου	1748 χρυσόβουλλον	Γρηγόριος Β΄ Γκίκας	Βλαχία	ρουμανική
9	26 Σεπτεμβρίου	1750 [εύεργετικόν γράμμα]	Κωνσταντίνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα	Μολδαβία	ρουμανική
10	29 ΄Ιανουαρίου	1753 χρυσόβουλλον	Ματθαίος Γκίκας	Βλαχία	ρουμανική
11	15 ΄Ιουνίου	1754 χρυσόβουλλον	Ματθαίος Γκίκας	Μολδαβία	ρουμανική
12	Σεπτ. 1756 - Μάρτ. 1757	1757 χρυσόβουλλον	Κωνσταντίνος Μιχαήλ Τσεχάν Ρακόβιτσα	Μολδαβία	ρουμανική
13	20 Σεπτεμβρίου	1759 χρυσόβουλλον	΄Ιωάννης Θεοδώρου Καλλιμάχης	Μολδαβία	ρουμανική
14	12 Αυγούστου	1764		Μολδαβία	ρουμανική
15	25 Νοεμβρίου	1776 ή 1777	Γρηγόριος Γ΄ Γκίκας	Μολδαβία	ρουμανική
16	1΄ Ιανουαρίου	1801	Κωνσταντίνος ΄Υψηλάντης	Μολδαβία	ρουμανική
17	10 Μαρτίου	1802	΄Αλέξανδρος Σούτσος	Μολδαβία	έλληνική
18	Μάρτιος	1803	΄Αλέξανδρος Μουρούζης	Μολδαβία	ρουμανική
19	12 ΄Ιουνίου	1803	΄Αλέξανδρος Μουρούζης	Μολδαβία	έλληνική
20	26 ΄Ιουλίου	1803	Κωνσταντίνος ΄Υψηλάντης	Βλαχία	ρουμανική
21	7 Νοεμβρίου	1813	΄Ιωάννης Καρατζάς	Βλαχία	ρουμανική
22	18 ΄Απριλίου	1815	Σκαρλάτος Καλλιμάχης	Μολδαβία	ρουμανική
		1820	Μιχαήλ Σούτσος	Μολδαβία	ρουμανική

ΠΙΝΑΞ Α' (συνέχεια)

Β' ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΚΡΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ (23 - 36)
(12 Μολδαβίας - 2 Βλαχίας)

α/α έγγρ.	Ἡμερομηνία ἐκδόσεως ἐγγράφου	Τίτλος ἐγγράφου	Ἐκδότης	Χώρα	Γλώσσα
23	20 Φεβρουαρίου 1759	ἀφιερωτικὸν γράμμα	Ἀντίτσα Γολιάσκα	Βλαχία	(ἐλλ. μετάφρ.)
24	18 Ἰουλίου 1815	[συστατικὸν]	Ποστολνιτσία Μολδαβίας	Μολδαβία	ρουμανικὴ
25	25 Ἰουλίου 1815	[σύστασις]	Μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμίν	Μολδαβία	ρουμανικὴ
26	[Ἰούλιος 1815]	[ἐκκλησιὰ καὶ σύστα- σις]	Μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμίν	Μολδαβία	ρουμανικὴ
27	24 Αὐγούστου 1815	κατάστιχον	Οἰκονόμος καὶ πρωτοπαπᾶς Γεώργιος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
28	24 Αὐγούστου 1815	κατάστιχον	Πρωτοπαπᾶς Βασίλειος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
29	1 Σεπτεμβρίου 1815	κατάστιχον	Οἰκονόμος Συμεὼν	Μολδαβία	ρουμανικὴ
30	4 Ὀκτωβρίου 1815	[κατάστιχον]	Πρωτοπαπᾶς Μιχαήλ	Μολδαβία	ρουμανικὴ
31	21 Ὀκτωβρίου 1815	[ἀπόδειξις]	Πρωτοπαπᾶς Ἰωάννης	Μολδαβία	ρουμανικὴ
32	4 Δεκεμβρίου 1815	[σύστασις]	Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας Νεκτάριος	Βλαχία	ρουμανικὴ
33	26 Δεκεμβρίου 1815	[κατάλογος]	Ἱερὸς Βασίλειος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
34	13 Μαΐου 1816	[ἄδεια διελεύσεως]	Ποστολνιτσία Μολδαβίας	Μολδαβία	ρουμανικὴ
35	13 Ἰουλίου 1816	κατάστιχον	Πρωτοπαπᾶς Ἀθανάσιος	Μολδαβία	ρουμανικὴ
36	[1815 - 1816]	κατάστιχον	Πρωτοπαπᾶς Δαρεῖος	Μολδαβία	ρουμανικὴ

ΠΙΝΑΞ Β'

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΗΓΕΜΟΝΩΝ
(ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ *Documente privind istoria României*, τόμ. Α', σελ. 485 - 496)

α/α ἐγγράφου	Ἑγμένων	Μελοδισίας	Βλαχίας
1	Πέτρος ὁ Χωλὸς	14 Ἰουν. 1574 - 23 Νοεμ. 1577 'Ιαν. 1578 - 21 Νοεμ. 1579 Σεπτ. 1582 - 19 Αὐγ. 1591	
2	'Αντώνιος din Popești		3 Μαρτ. 1669 - Φεβρ. 1672
3	Γεώργιος Δούκας	Σεπτ. 1655 - Μάιος 1666 Νοέμ. 1668 - 10 Αὐγ. 1672 Νοέμ. 1678 - 25 Δεκεμ. 1683	Νοέμ. 1673 - Νοέμ. 1678
4	Κωνσταντῖνος Δούκας	'Απρ. 1693 - 8 Δεκεμ. 1695 14 Σεπτ. 1700 - 'Ιούν. 1703 Σεπτ. 1703	
5	'Αντίοχος Κωνσταντῖνου Καντεμῖρ	8 Δεκ. 1695 - 14 Σεπτ. 1700 12 Φεβρ. 1705 - 20 Ἰουλ. 1707 Σεπτ. 1703 - 12 Φεβρ. 1705 20 Ἰουλ. 1707 - 17 Ὀκτ. 1709 25 Δεκεμ. 1715 - 25 Σεπτ. 1726	'Οκτ. 1730 - 'Οκτ. 1731 Σεπτ. 1741 - 'Ιουλ. 1744
6	Μιχαήλ Ρακόβιτσα		
7 καὶ 8	Γρηγόριος Β' Γκίκας	26 Σεπτ. 1726 - 'Απρ. 1733 16 Νοεμ. 1735 - 3 Σεπτ. 1739 'Οκτ. 1739 - 13 Σεπτ. 1741 Μάιος 1747 - 'Απρ. 1748	5 'Απρ. 1733 - 16 Νοεμ. 1735 'Απρ. 1748 - 23 Αὐγ. 1752

ΠΙΝΑΞ Β' (συνέχεια)

α/α έγγραφου	Ήμερών	Μολδαβίας	Βλαχίας
9 και 12	Κωνσταντίνος Μιχαήλ Τσεχάν Ραρόβιτσα	20 Αύγ. 1749 - 22 Ίουν. 1753 8 Φεβρ. 1756 - Μάρτ. 1757	Ίουν. 1753 - 8 Φεβρ. 1756 9 Μαρτ. 1763 - 26 Ίαν. 1764
10 και 11	Ματθαῖος Γκίκας	22 Ίουν. 1753 - 8 Φεβρ. 1756 Φεβρ. 1757 - Αύγ. 1758	24 Αύγ. (ἐπικύρωσις 11 Σεπτ.) 1752 - Ίουν. 1753
23	Σκαρλᾶτος Γκίκας		Αύγ. 1758 - 5 Ίουν. 1761 18 Αύγ. 1765 - 2 Δεκ. 1766
13	Ίωάννης Θεοδώρου Καλλιμάχης	Αύγ. 1758 - Μάιος 1761	17 Οκτ. 1768 - 5 Νοεμ. 1769
14	Γρηγόριος Γ' Γκίκας	18 Μαρτ. 1764 - 23 Ίαν. 1767 28 Σεπτ. 1774 - 1 Οκτ. 1777	
15 και 19	Κωνσταντίνος Ύψηλάντης	7 Μαρτ. 1799 - 28 Ίουν. 1801	18 Αύγ. 1802 - 12 Αύγ. 1806 3 Οκτ. 1806 - 19 Μάϊου 1807 27 Ίουλ. 1807 - 16 Αύγ. 1807
16	Αλέξανδρος Σούτσος	28 Ίουν. 1801 - 19 Σεπτ. 1802	20 Ίουν. 1802 - 18 Αύγ. 1802 12 Αύγ. 1806 - 1 Οκτ. 1806 4 Νοεμ. 1818 - 19 Ίαν. 1821

ΠΙΝΑΞ Β' (συνέχεια)

α. α. ἐγγράφου	ἡμερῶν	Μολδαβίας	Βλαχίας
17 καὶ 18	Ἀλέξανδρος Μουρούζης	Μάρτ. 1792 - 30 Δεκ. 1792	Ἰαν. 1793 - Αὐγ. 1796 Φεβρ. 1799 - Ὀκτ. 1801
20	Ἰωάννης Καρατζῆς	19 Σεπτ. 1802 - 12 Αὐγ. 1806 5 Ὀκτ. 1806 - 7 Μάρτ. 1807	27 Αὐγ. 1812 - 29 Σεπτ. 1818
21	Σκαρλᾶτος Καλλιμάχης	12 Αὐγ. 1806 - Ὀκτ. 1806 24 Ἰουλ. 1807 - 1 Ἰουν. 1810 27 Αὐγ. 1812 - 20 Ἰουλ. 1819	Φεβρ. 1821 - Ἰούν. 1821
22	Μιχαήλ Σοῦτσος	12 Ἰουν. 1819 - 29 Μάρτ. 1821	

ΠΙΝΑΞ Γ'

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΦΡΑΓΙΔΩΝ ΤΩΝ ΗΓΕΜΟΝΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

α/α εγγράφου	Ήγεμάν	Χρονολογία εγγράφου	Χώρα	Χρονολογία σφραγίδος	Παρατηρήσεις
1	Πέτρος δ Χωλός	1584	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
2	Αντώνιος din Popești	1670	Βλαχία	άνευ χρονολογίας	
3	Γεώργιος Δούκας	1670	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
4	Κωνσταντίνος Δούκας	1702	Μολδαβία		έλλειπει ή σφραγίς.
5	Αντόχορ Καν-εμίρ	1706	Μολδαβία	1696	αντιστοιχεί εις α' έτος α' έν Μολ- δαβία ήγεμονίας, ένω τδ έγγρα- φον άπελύθη κατά την β' ήγεμονίαν
6	Μιχαήλ Ρακόβιτσα	1725	Μολδαβία	1707	αντιστοιχεί εις α' έτος β' έν Μολ- δαβία ήγεμονίας, ένω τδ έγγρα- φον άπελύθη κατά την γ' ήγεμονίαν
7	Γρηγόριος Β' Γκίκας	1728	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
8	Γρηγόριος Β' Γκίκας	1748	Βλαχία	άνευ χρονολογίας	
9	Κωνσταντίνος Τσεχάν Ρακόβιτσα	1750	Μολδαβία	άνευ χρονολογίας	
10	Ματθαῖος Γκίκας	1753	Βλαχία	1752	αντιστοιχεί εις τδ α' έτος τῆς έν Βλαχία ήγεμονίας
11	Ματθαῖος Γκίκας	1754	Μολδαβία	1753	αντιστοιχεί εις τδ α' έτος τῆς έν Μολδαβία ήγεμονίας
12	Κωνσταντίνος Τσεχάν Ρακόβιτσα	1756 / 7	Μολδαβία	1753	αντιστοιχεί εις τδ τελευταῖον έτος τῆς α' έν Μολδαβία ήγεμονίας, ένω τδ έγγραφον άπελύθη κατά την β' ήγεμονίαν

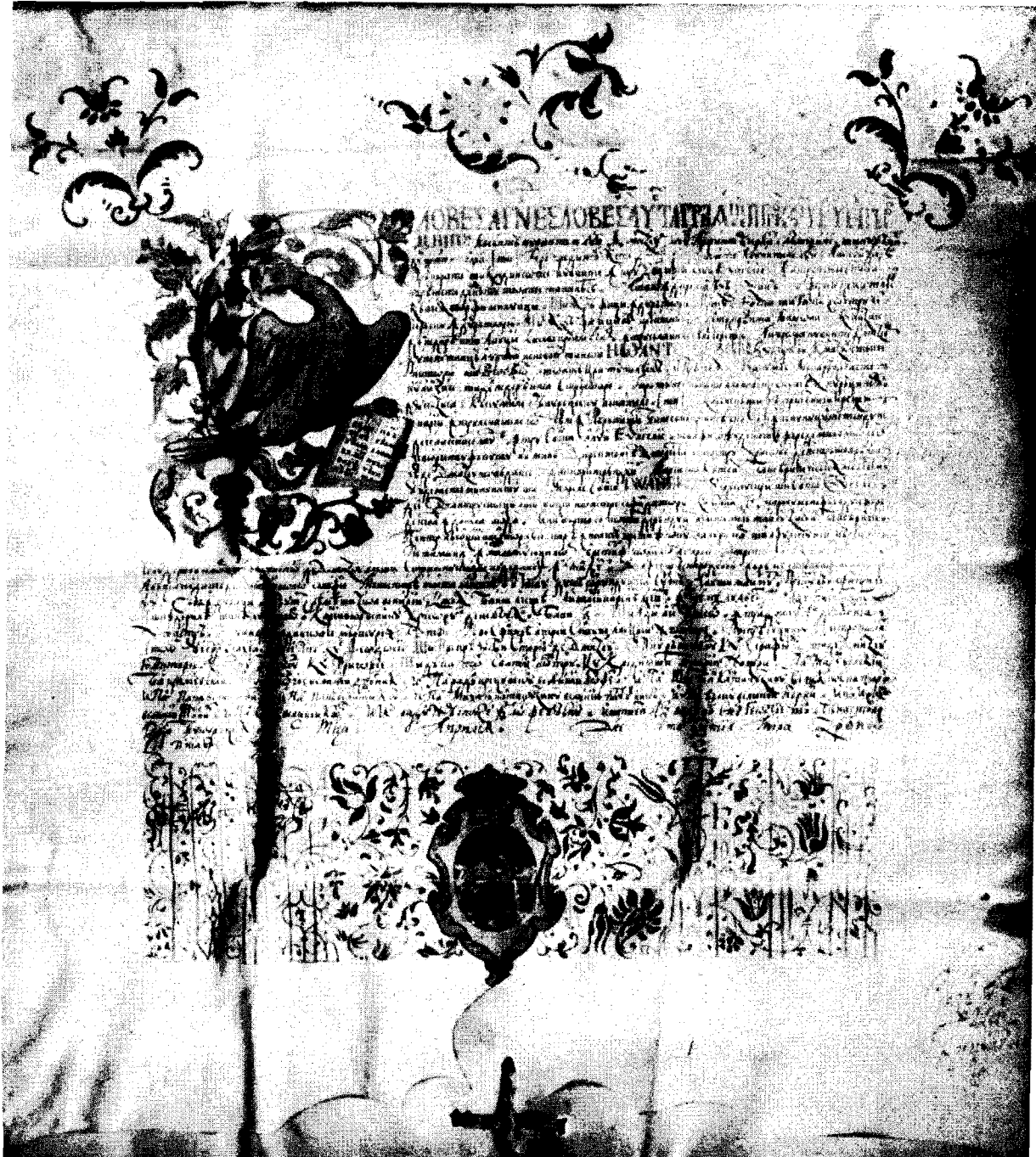
ΠΙΝΑΞ Γ' (συνέχεια)

α/α γγράφου	Ὁνομάτων	Χρονολογία ἐγγράφου	Χώρα	Χρονολογία σφραγίδος	Παρατηρήσεις
13	Ἰωάννης Καλλιμάχης	1759	Μολδαβία	1759	
14α	Γρηγόριος Γ' Γκίκας	1764	Μολδαβία	1764	
14β	Γρηγόριος Γ' Γκίκας	1776 ἢ 1777	Μολδαβία	1777	
15	Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης	1801	Μολδαβία	1799	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβίᾳ ἡγεμονίας
16	Ἀλέξανδρος Σούτσος	1802	Μολδαβία	1801	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβίᾳ ἡγεμονίας
17/18	Ἀλέξανδρος Μουρούζης	1803	Μολδαβία	1802	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβίᾳ β' ἡγεμονίας
19	Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης	1803	Βλαχία	1802	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Βλα- χίᾳ α' ἡγεμονίας
20	Ἰωάννης Καρατζῆς	1813	Βλαχία	1812	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Βλα- χίᾳ α' ἡγεμονίας
21	Σταυρᾶτος Καλλιμάχης	1815	Μολδαβία	1806	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβίᾳ α' ἡγεμονίας, ἐνῷ τὸ ἐγγρά- φον ἀπελύθη κατὰ τὴν γ' ἡγεμονίαν
22	Μιχαήλ Σούτσος	1820	Μολδαβία	1819	ἀντιστοιχεῖ εἰς α' ἔτος τῆς ἐν Μολ- δαβίᾳ ἡγεμονίας

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωδόγ (1584).

Τὸ τέλος ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου τοῦ Χωλοῦ (1584).

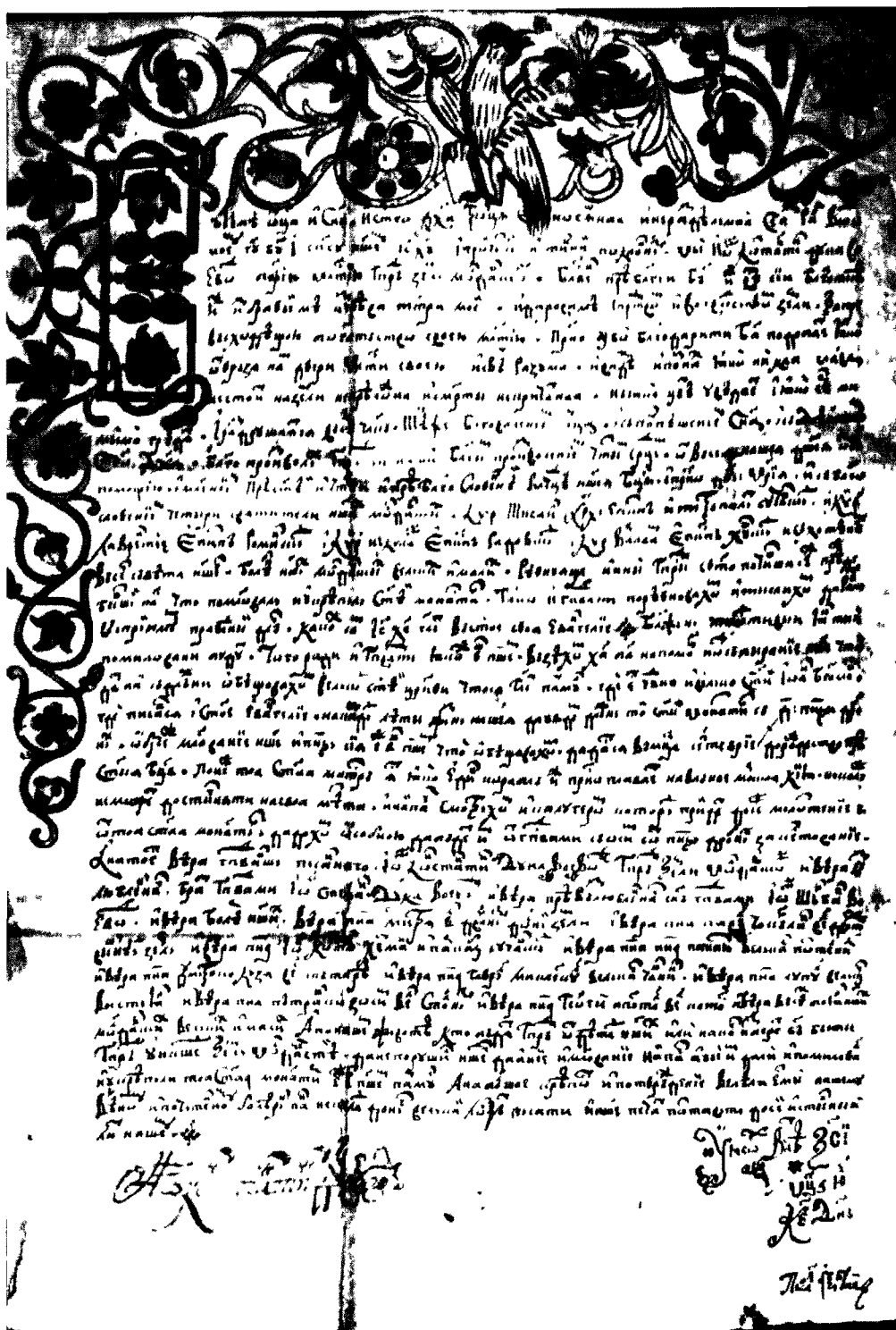
Χρυσόβουλλον του ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀντωνίου din Popești (1670).

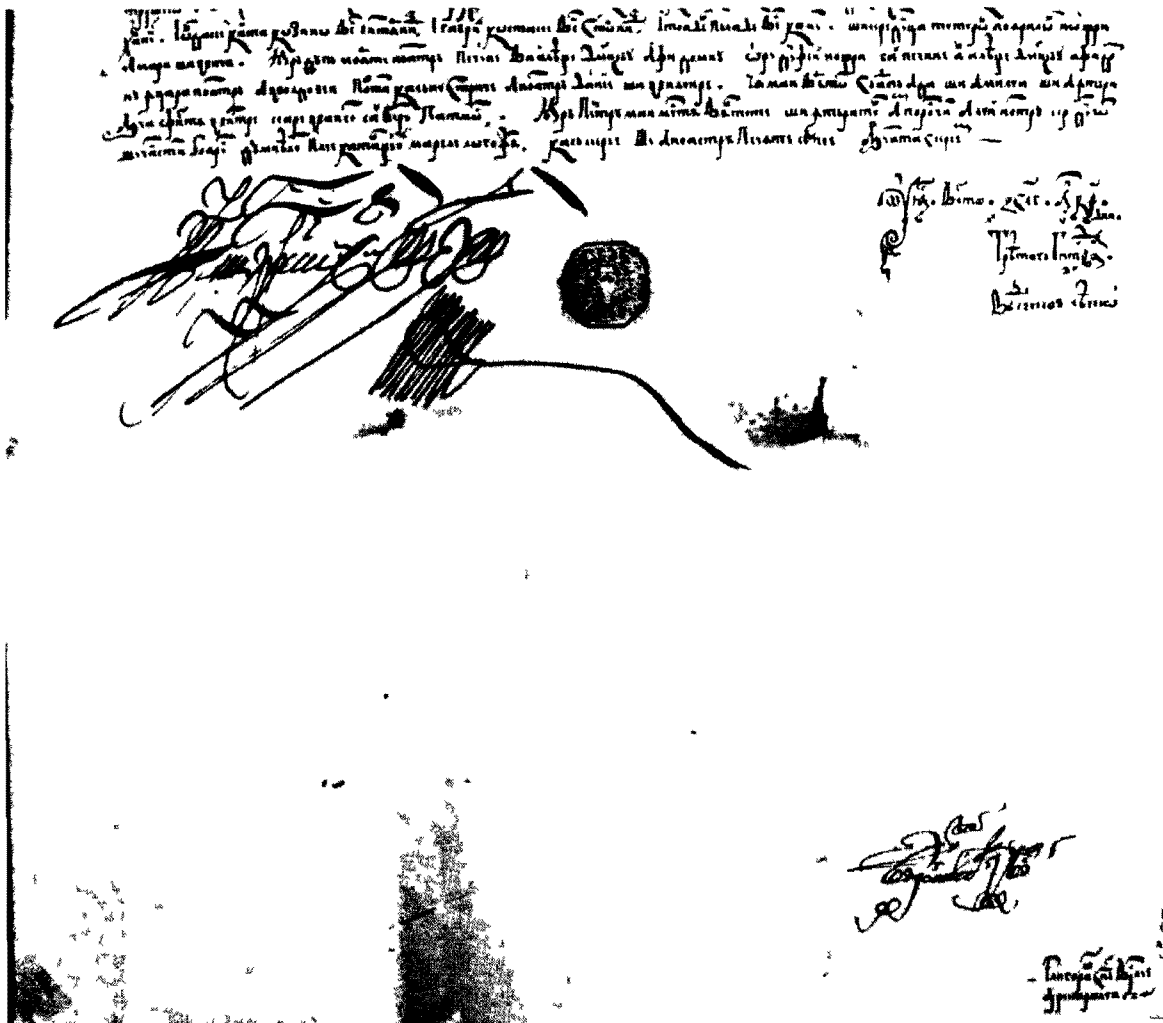
Ἡ ἀρχὴ ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γεωργίου Δούκα (1670)

Το τέλος ἐγγράφου τοῦ ἡγεμονοῦ τῆς Μολδαβίας Γεωργίου Δομνα (1670).

"Εγγραφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Δούκα (1702).

Τὸ τέλος ἐγγράφου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαήλ Ραζόβιτσα (1725)

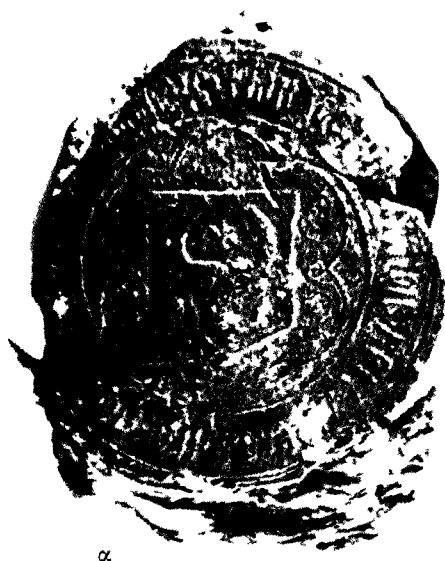
[illegible]

Ἡ ἀρχὴ χρυσοβούλλου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Σούτσου (1802).

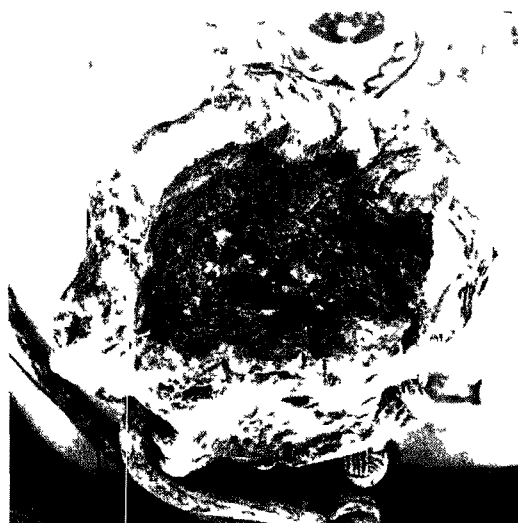
КОЛОДЦЕВЪ ПИИДИСЪ ИГОЗЪ СЫДКОСЪ БИЮНЪ

[illegible]

Η ἀρχὴ χρυσοβούλλου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου (1803).

α

β

γ

δ

α') Σφραγίς Πέτρου τοῦ Λαλοῦ Μολδαβίας (1584) β') Σφραγίς Ἀντωνίου din Popești Βλαχίας (1670) γ) Σφραγίς Γεωργίου Δούκα Μολδαβίας (1670) δ') Σφραγίς Γρηγορίου Β' Γλίλα Βλαχίας (1748)

α') Σφραγίς Ματθαίου Γρίκα Βλαχίας (1753). β') Σφραγίς Ἰωάννου Καλλιμάχη Μολδαβίας (1759). γ') Σφραγίς Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου Βλαχίας (1803). δ') Σφραγίς Ἰωάννου Καρατζᾶ Βλαχίας (1813). ε') Σφραγίς Σκαρλάτου Καλλιμάχη Μολδαβίας (1815).

